

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KİTLESEL EYLEMLERE KATILARAK KANUNLA
İHTİLAF DÜŞEN ÇOCUKLAR: BATMAN ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Zahir KIZMAZ

HAZIRLAYAN

Erdal ÇETİN

ELAZIĞ-2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KİTLESEL EYLEMLERE KATILARAK KANUNLA İHTİLAF A DÜŞEN
ÇOCUKLAR: BATMAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Zahir KIZMAZ

HAZIRLAYAN

Erdal ÇETİN

Jürimiz, 18.01.2013 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Ömer AYTAÇ
2. Doç. Dr. Zahir KIZMAZ
3. Yrd. Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Enver ÇAKAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Kitlesel Eylemlere Katılarak Kanunla İhtilafa Düşen Çocuklar: Batman Örneği****Erdal ÇETİN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Sosyoloji Anabilim Dalı****Elazığ-2013, Sayfa: X+121**

Bu araştırmanın amacı; kitlesel hareketlere katılan çocukların nasıl bir profile sahip olduklarını ortaya koymaktır. Söz konusu tez çalışması kapsamında Batman’da kitlesel hareketlere katılmaları sebebiyle 2009–2011 yılları arasında gözaltına alınan 103 çocuk ile görüşme yapılmıştır. Genelde 12–15 yaş aralığında kitlesel eylemlere katılmaya başlayan bu çocukların önemli ölçüde akranları ile birlikte hareket ettikleri görülmüştür. Yine gözaltına alınan çocukların % 24,3’ü tutuklanmış, % 17,5 ise hüküm giymiştir. Bu çocukların ekserisi “taş atma, yürüyüş yapma ve basın açıklaması yapma” gibi nedenlerden dolayı gözaltına alınmışlardır.

Ayrıca bu çocukların mensup olduğu ailelerin % 63,1’inin, özellikle 1990- 1995 yılları arasında başka yerleşim yerlerinden Batman iline göç ettikleri saptanmıştır. Eylemlere katılan çocuklara ilişkin elde edilen önemli bir saptama da, söz konusu çocukların mensup oldukları ailelerde ve akrabalarda özellikle siyasal nedenlerden dolayı tutuklanan, hüküm giyen, illegal örgüte katılan ve faili meçhul olaylara maruz kalmış çok sayıda bireylerin varlığı yönünde elde edilen bulgulardır. Bu husus çocukların da politize olmalarında ve bu olaylara katılmalarında etkili olduğu söylenebilir. Dikkat çekici diğer bir bulgu da araştırma kapsamında görüşülen çocukların önemli bir oranının daha önceden okulla ilişkilerinin kesilmiş olmasıdır (% 40).

Anahtar sözcükler: Kanunla ihtilaf halindeki çocuklar, Kitlesel olaylar, Batman ili

SUMMARY**Master Thesis****The Children Who Fall Into Dispute With The Law By Joining Moss Protests:
Instance Of Batman****Erdal ÇETİN****The University Of Firat****The Institute Of Social Science****The Department Of Sociology****Elazığ-2013, Page: X+121**

The target of this study is to find out what kind of profile the children have who have participated in these collective movements. 103 children, who have been taken into the custody because of attending collective movements between 2009-2011 in Batman, have been interviewed within the study of related thesis. It has been observed that these children, who generally started to participate these collective movements between 12-15 ages, act together with their peers significantly. In addition, 24.3 percent of the children taken into custody have been arrested, while 17.5 percent have been convicted. Most of these children have been taken into custody because of the reasons like “throwing stones, protesting and press releases”.

Also, those families (63,1 percent), whom the children belong to; have been observed that they migrated from other local residences to Batman especially in 1990-1995. One another important determination about mentioned children are findings about the respective families and relatives especially who were arrested because of political reasons, convicted, participated in illegal organization, exposed to unidentified murders. It can be said again that this aspect is effective in politicizing children and attending to these movements. Another interesting finding is the connection with school of significant proportion of children interviewed in this study was cut before (% 40).

Key words: Children in conflict with the law, collective movements, Batman Province

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
SUMMARY	III
TABLolar LİSTESİ	VI
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu	4
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	5
1.4. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	5
1.5. İlgili Literatür	5

2.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TOPLUMSAL HAREKETLER.....	9
2.1.1. Toplumsal Hareketleri Açıklayan Teoriler.....	10
2.1.1.1. Kalabalıklar Teorisi	10
2.1.1.2. Kaynak Mobilizasyonu Teorisi.....	12
2.1.1.3. Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi	13
2.1.2. Toplumsal Hareketler ve İdeolojiler.....	16
2.2. ÇOCUKLARIN KİTLESEL EYLEMLERE YÖNELMELERİ.....	20
2.2.1. Çocuk Kavramı.....	20
2.2.2. Çocukları Kitlesele Eylemlere Yönelten Faktörler	22
2.2.2.1. Siyasal ve Demografik Faktörler	24
2.2.2.2. Sosyo-Ekonomik Faktörler	27
2.2.2.3. Medyanın Etkisi	29
2.2.2.4. Hukuki Faktörler	30

2.2.2.5. PKK Örgütünün Etkisi	32
-------------------------------------	----

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Genel Bilgiler	37
3.1.1 Cinsiyet Durumları	37
3.1.2 Yaş Dağılımları	38
3.1.3. Doğum Yerleri.....	39
3.1.4. Çocukların İkamet Ettikleri Mahalleler	40
3.1.5 Öğrenim Durumları	42
3.1.6. Babalarının Meslekleri ve Ailelerin Aylık Gelirleri.....	42
3.1.7 Çocukların Anne ve Babalarının Öğrenim Durumları	44
3.1.8. Anne ve Babalarının Birliktelik Durumları.....	46
3.1.9 Kardeş Sayıları	46
3.1.10. Okul ve Aileye İlişkin Değişkenler	47
3.2. Göç İle İlgili Veriler.....	53
3.3. Gözaltı Durumlarına İlişkin Veriler	58
3.4. Kitlesele Eylemlere Katılım ve Eylemlere Bakış Açısı.....	66
3.5. Aile Bireylerinin Tutuklanma ve Hüküm Giyme Durumları.....	77
3.6. Aile Bireylerinin İlegal Örgütlere Katılım Durumları	81
3.7. Ailelerde Faili Meçhul Cinayet Durumu.....	86
3.8. Medya ve İnternet Kullanımı	90
3.9. Dini İbadetler İle İlgili Veriler	97
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	108
EK 1 ANKET ÖRNEĞİ	114
ÖZGEÇMİŞ	121

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyete Göre Dağılım	37
Tablo 2: Yaş Dağılımı.....	38
Tablo 3: Gözaltı Yaşının Dağılımı.....	38
Tablo 4: Doğum Yerlerinin Dağılımı (İller Düzeyinde).....	39
Tablo 5: Doğum Yerlerinin Dağılımı (İlçeler Düzeyinde)	40
Tablo 6: İkamet Ettikleri Mahallelerin Dağılımı	41
Tablo 7: Çocukların Öğrenim Durumları	42
Tablo 8: Baba Mesleklerinin Dağılımı	43
Tablo 9: Ailelerin Aylık Gelir Dağılımı	44
Tablo 10: Annelerinin Öğrenim Durumları	45
Tablo 11: Babalarının Eğitim Durumları.....	45
Tablo 12: Anne ve Babalarının Birliktelik Durumları.....	46
Tablo 13: Çocukların Kardeş Sayılarının Dağılımı	47
Tablo 14: Eğitim Kurumlarına Devam Etme Durumu	48
Tablo 15: Daha Önce Okulda Disiplin Sorununun/Cezasının Yaşanmışlık Dağılımı ...	48
Tablo 16: Gözaltı Olayından Sonra Okul Hayatındaki Değişiklik Durumları	49
Tablo 17: Ailelerin Çocuklarına Karşı İlgisi Durumları	50
Tablo 18: Aile İçinde Şiddet Durumu.....	50
Tablo 19: Ailedeki Şiddet Boyutunun Dağılımı	52
Tablo 20: Batman'a Göç Etme Durumları.....	54
Tablo 21: Ailelerin Batman'a Göç Etme Yıllarının Dağılımı	55
Tablo 22: Ailelerin Göç Etme Nedenlerinin Dağılımı.....	56
Tablo 23: Ailelerin Nereden Göç Ettiklerine İlişkin Dağılım	57
Tablo 24: Gözaltına Alınma Yıllarının Dağılımı.....	59
Tablo 25: Çocukların Gözaltına Alınma Yerlerinin Dağılımı	59
Tablo 26: Çocukların Gözaltına Alınma Şekli Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı ..	60
Tablo 27: Gözaltında Bulunduğu Zaman Sürecinde Baskı, Şiddet ve İşkenceye Uğrama Durumları.....	61
Tablo 28: İlk Olayda Gözaltına Alınma Durumu	61
Tablo 29: Çocukların Gözaltına Alınma Sayılarının Dağılımı	62
Tablo 30: Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etme Durumu....	62

Tablo 31: Gözaltına alınma Sayısı ile Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etme Durumu Arasındaki İlişki	63
Tablo 32: Gözaltında Baskı, Şiddet ve İşkence İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılma Durumu Arasındaki İlişki	64
Tablo 33: Gözaltına Alınma Gerekçelerinin Dağılımı.....	65
Tablo 34: Gözaltına Alındıktan Sonra Tutuklanma Durumu	65
Tablo 35: Hüküm Giyme Durumu	66
Tablo 36: Eylemlere Katılmaya Başlama Yaşlarının Dağılımı	67
Tablo 37: Eylemlere Beraber Katıldıkları Kişilerin Dağılımı	68
Tablo 38: Eylemlere Kendi İstekleri İle Katılma Durumları	69
Tablo 39: Çocukların Olaylara Aldatılarak Katıldıkları Yönündeki Değerlendirmelere Katılıp Katılmadıklarının Dağılımı.....	70
Tablo 40: Olaylara Katılmadan Önce Polis/Jandarma/Asker Şiddetine ve ya Baskısına Maruz Kalma Durumu	71
Tablo 41: Olaylara Katılmadan Önce Aile Bireylerinin Polis/Jandarma/Asker Şiddetine veya Baskısına Maruz Kalma Durumları.....	71
Tablo 42: Olaylara Katılmadan Önce Ailelerin Polis/Jandarma/Asker Şiddetine Eylemlere Katılmaları Arasındaki İlişki	72
Tablo 43: Olaylara Katılımda Ailelerin Bilgi Sahibi Olup Olmadığına İlişkin Dağılım	73
Tablo 44: Çocuklarının Olaylara Katılmaları Karşısında Aile Tutumlarının Dağılımı .	73
Tablo 45: Çocukların Eylemlere Katılmaları Karşısında Ailelerin Tutumları İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etmeleri Arasındaki İlişki ..	75
Tablo 46: Çocukların Eylemlere Katılmaları Karşısında Ailelerin Tutumları İle Batman'a İkamet Etme Durumu Arasındaki İlişki	76
Tablo 47: Eylemlere Katılmalarında Korku Durumları.....	76
Tablo 48: İlk Olayda Gözaltına Alınma İle Eylemlere Katılmada Korku Durumu Arasındaki İlişki.....	77
Tablo 49: Aile Bireylerinde Tutukluluk ve Hüküm Giyme Durumları	78
Tablo 50: Aile Bireylerinde Tutuklanan veya Hüküm Giyenlerin Dağılımı	78
Tablo 51: 2. Derece Aile Bireylerinden Tutuklanan ve Hüküm Giyenlerin Dağılımı...	79
Tablo 52: 2. Derece Aile Üyelerinden Tutuklanan veya Hüküm Giyenlerin	79
Tablo 53: Aile Üyelerinin Tutukluluk veya Hüküm Gerekçelerinin Dağılımı.....	80

Tablo 54: Ailede (I. ve II. Derece) Daha Önce Tutuklanan veya Hüküm Giyenlerin Varlığı İle Çocukların Kaç Kez Gözaltına Alındıkları Arasındaki İlişki	81
Tablo 55: Aile Bireylerinin İllegal Örgüte Katılım Durumları.....	82
Tablo 56: İkinci Derece Aile Üyelerinde Örgüte Katılım Durumları.....	83
Tablo 57: 2. Derece Aile Üyelerinde İllegal Örgüte Katılanların Dağılımı	84
Tablo 58: Aile Üyelerinin (I. ve II. Derece) İllegal Bir Örgüte Katılım Durumları İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etmeleri Arasındaki İlişki ..	85
Tablo 59: Aile Üyelerinin (I. ve II. Derece) İllegal Bir Örgüte Katılım Durumları İle Ailelerin daha önce Polis/Jandarma/Asker Baskısına Maruz Kalmaları Arasındaki İlişki	86
Tablo 60: Aile Bireylerinde Faali Meçhul Cinayet Durumu	87
Tablo 61: 2. Derece Aile Üyelerinde Faali Meçhul Cinayet Durumu	87
Tablo 62: 2. Derece Aile Üyelerinden Faali Meçhul Cinayet ile Ölenlerin Dağılımı ...	88
Tablo 63: Ailede (I. ve II. Derece) Faili Meçhul Cinayetin Varlığı İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılım Durumu Arasındaki İlişki	88
Tablo 64: Türk TV Kanallarını Takip Etme Durumları.....	90
Tablo 65: PKK Örgütüne Yakın TV Kanallarını İzleme Durumları	91
Tablo 66: PKK Örgütüne Yakın TV Kanallarını Takip Etme İle Eylemlere Katılmada Korku Duygusu Arasındaki İlişki	92
Tablo 67: PKK Örgütüne Yakın TV Kanallarını Takip Etme İle Ailede İllegal Bir Örgüte Katılım Durumu Arasındaki İlişki	93
Tablo 68: Gazete Okuma Durumları.....	94
Tablo 69: İnternet Kullanma Sıklığının Dağılımı	94
Tablo 70: İnternet Kullanan Çocukların İlgili Olduğu Sitelerin Dağılımı.....	95
Tablo 71: Çocukların Takip Ettikleri Politik Sitelerin Dağılımı	96
Tablo 72: Kitap Okuma Sıklıklarının Dağılımı	96
Tablo 73: Okunan Kitap Türünün Dağılımı.....	97
Tablo 74: Namaz Kılma Sıklıklarının Dağılımı.....	97
Tablo 75: Oruç Tutma Sıklıklarının Dağılımı	98
Tablo 76: Camide İbadet Sıklıklarının Dağılımı	98
Tablo 77: Kuran-ı Kerim Okuma Sıklıklarının Dağılımı	98

ÖNSÖZ

Uzun yıllar sıkıntı çekmiş ve çekmeye devam eden bir coğrafyada, politik bir konunun tez çalışması olarak seçilmesinin bazı güçlükleri vardır. Bu güçlüklerin başında, araştırma kapsamında olan çocuklar ve aileleri ile görüşmenin yarattığı zorluklar gelmektedir. Başlangıçta, görüşme yapmayı hedeflediğimiz aileler ile görüşmek son derece güçtü. Özellikle güvenlerini kazanmak için de özel bir çaba sergilemek gerekmekteydi. Bu sebeple görüşmek istediğimiz bazı aileler bizi evlerine bile almak istemediler. Bazıları ise sorduğumuz sorulara cevap verirken şüphe ile baktılar. Zaman zaman mahallerde tehdit bile edildik. Araştırmanın akademik bir çalışma olduğu yönünde bir güven ortamı oluştuktan sonra ancak onlarla görüşme yapabilmek mümkün olabildi. Aileler daha önceden de bildiğimiz misafirperverliklerini bir kez daha göstererek araştırmanın gerçekleşmesine büyük katkı sunmuşlardır. Bu nedenle çalışma kapsamında görüşme yaptığımız bütün ailelere çok teşekkür ederim.

Çalışmada, çocukların yaşamış oldukları sorunları araştırmam için beni destekleyen, araştırmanın yöntem ve çerçevesinin belirlenmesinde bana yardımcı olan değerli hocam, tez danışmanım Doç. Dr. Zahir KIZMAZ'ın yardımlarını unutmak mümkün değildir. Değerli bilgileriyle çalışma boyunca bana rehber olmuştur. Bu nedenle kendilerine teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca çalışma için gerekli bilgileri temin etmede yardımlarını esirgemeyen Batman Valiliği'ne, Batman Emniyet Müdürlüğü ve özellikle Çocuk Şube Müdürlüğü'ne teşekkür ederim.

KISALTMALAR

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- BM** : Birleşmiş Milletler
- ÇKK** : Çocuk Koruma Kanunu
- DEP** : Demokrasi Partisi
- DTP** : Demokratik Toplum Partisi
- DGM** : Devlet Güvenlik Mahkemesi
- JİTEM** : Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Birimi
- İHD** : İnsan Hakları Derneği
- KCK** : Koma Cıvakén Kürdistan- Kürdistan Topluluklar Birliği
- KKK** : Koma Komalén Kürdistan- Kürdistan Konfederalizmi
- OHAL** : Olağanüstü Hal
- PKK** : Partiya Karkerén Kürdistan-Kürdistan İşçi Partisi
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TCK** : Türk Ceza Kanunu
- TESEV** : Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı
- TMK** : Terörle Mücadele Kanunu
- UNİCEF** : Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

Son yıllarda giderek artan, şiddet sarmalı içinde güvenlik güçleri ile çatışan bir çocuk profili ile karşı karşıyayız. İlk etapta pek ciddiye alınmayan bu sorun, boyutunun büyümesi ile akademik çevrelerin, devlet kuruluşlarının ve medyanın ilgi alanına girmiştir. 2006 yılından bu yana çocuklara yönelik birkaç yasal değişiklik yapılmasına rağmen, ana akım medyanın yaklaşımı ve kitlesel hareketleri ideolojik bir araca dönüştürmek isteyen kesimlerin özendirilen açıklamaları ile daha farklı bir boyut kazanmıştır. Yıkıcı araçlarla şiddet olaylarına karışan çocuklar için tartışılan konu, sadece yaptıkları eylemler değildi. Aynı zamanda gördükleri muamele ile de gündem oluşturmalarıdır. Batmanlı kız çocuğu Berivan'ın cumhurbaşkanına gönderdiği mektup ve 2009 yılında Hakkâri'de özel harekât polisinin silah dipçikleri ile ağır yaraladığı çocuğun görüntüleri ortaya çıkınca, problemin boyutu daha da görünür bir nitelik kazanmıştır.

İlk etapta devlet, medya ve toplum odaklı tepkiler, problemin tam olarak anlaşılmadığını gözler önüne sermiştir. Akademik anlamda tanımlanması kolay olmayan bu olaylar için kriminal birtakım kavramların yetersiz kaldığı görülmüştür. Zira kimilerine göre ortada kriminal bir durumdan ziyade, “TMK (Terörle Mücadele Kanunu) mağduru çocuklar” söz konusudur. Başka bir kesime göre ise “bunlar birer terörist”tir ve bu şekilde muamele görmelidirler. Bu önerme aynı zamanda ”çocuktan terörist çıkar mı?” sorusunu gündeme getirmiştir. Bu iki farklı görüşün yanı sıra çocukları daha masum gösteren fakat tepkileri bu çocukları kullanan kesimlere yönelten üçüncü bir yaklaşımdan da bahsetmek mümkündür. Bu kesim ise tezlerini bu çocukların “kandırılmış” olabileceği varsayımı üzerine kurmuştur.

Genel olarak Diyarbakır, Van, Batman, Hakkâri, Şırnak, Mardin, Siirt, Adana, İstanbul ve Mersin gibi kentlerde, çocukların katıldıkları kitlesel hareketlerin ilk ortaya çıkış tarihi 2006 yılı olarak gösterilmektedir. İnsan Hakları Derneği (İHD) olayları 2006 yılının mart ayında öldürülen 14 PKK militanının cenaze törenleriyle başlatırken, kimileri de aynı yılın 15 Şubat (Abdullah Öcalan 1999 yılında yakalandığı gün) tarihine dikkat çekmektedir.

Çocukların kitlesel hareketlere katılarak şiddet eylemlerine yönelmeleri bir süreç içerisinde ele alınmalıdır. Bilindiği gibi PKK lideri Öcalan'ın 1999 yılında yakalanması ile 1999-2004 yılları arasındaki dönem “çatışmasızlık dönemi” olmuştur. Önceki

yılların alışlagelmiş çatışmalı ortamına göre daha sakin geçmiştir. Bu süreç, Meclis'in Avrupa Birliği'ne giriş için demokratikleşme adımlarını attığı, değişimlerin yaşandığı yıllara denk gelmiştir. Ancak çatışmasızlık döneminin 2004 yılından itibaren bozulmasından sonra, PKK'nin yeni strateji ile kitleleri harekete geçirme çabalarına giriştiği görülmüştür. Türkiye'de artan demokratikleşme adımları örgütün kitleleri harekete geçirmesi için zemin hazırlamıştır. Bu durumda örgüte sempati duyan kitleler daha rahat bir şekilde sokağa çıkabilmiştir. Dolayısıyla çocukların bir sorun olarak ortaya çıkışı, örgütün kitleselleştiği ve kitleler üzerinde etkili olduğu yıllardan bağımsız olarak ele alınamaz. Yukarıda dile getirilen tarihler sadece bazı kırılma noktalarına işaret etmektedir.

2000'li yılların ortasında başlayan kitlesel eylemlerle aynı döneme denk gelen KCK (Koma Civakên Kürdistan-Kürdistan Topluluklar Birliği) yapılanması, dikkat edilmesi gereken diğer bir faktördür. Abdullah Öcalan'ın önerisi ile 2005 yılında kurulan KKK'nin (Koma Komelên Kürdistan-Kürdistan Konfederalizmi) devamı niteliğindeki KCK'nin, anayasası olarak ifade ettiği KCK sözleşmesi bu konuda bazı ipuçları vermektedir. Sözleşmenin kitlesel eylemlere ilişkin onuncu bölümde "...halkın temel talepleri göz ardı edildiğinde, demokrasinin birçok kurum, kural ve amacı tahrip edildiğinde demokratik eylem zorunlu çözüm aracı olur. Bu koşullarda eyleme geçmeyi başaramayan bir halk veya örgüt demokratikleşemez. Eylemler, basitten karmaşığa doğru, gösteri, toplantı, yürüyüş, seçim, miting, protesto, grev, şartları doğduğunda yasal direnme ve ayaklanmalara kadar gider. Eylemliliği besleyen halkların örgütlü gücüdür" (<http://ankarastrateji.org>) denilmektedir. Bu ifade PKK ve KCK taleplerinin karşılık bulamaması durumunda kitleleri harekete geçirmeyi bir araç olarak kullandığını göstermiştir. Bunları gerçekleştirmek için de yazılı ve görsel basın en önemli araçlar olarak görülmüştür.

90'lı yıllarda bölgede yaşanan şiddet olayları, etkilerini yıllarca hissedeceğimiz bir ortamın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Köylerinden, bulunduğu topraklardan göç dalgası ile kentin dezavantajlı bölgelerine gelip yerleşen ailelerin çocukları, bu durumun sorumlusu olarak gördükleri devleti ve onu çağrıştıran bütün unsurları hedef almıştır. Şiddete bulaşma olayları, özellikle bağ kurdukları, aynı kader ve geleceği paylaştıkları insanlardan onay görmesi, çocuğu bütün şiddet ve sapma olaylarının meşru olduğu sonucuna götürmüştür. Nitekim Fonan (2001:86) şiddet için; "bireyler düzeyinde,

temizleyici nitelik taşır. Sömürgeyi aşağılık kompleksinden, yılgın ve umutsuz tavırlardan kurtarır; onu korkusuz kılar, rehabilite eder” der. Yine Fanon’a göre şiddet sarmalı içinde otoriteler de gösterişli önlemler ve askeri gösteriler ile gözdağı vermeyi ihmal etmemektedir (2001: 66).

Araştırma öznesinin çocuk olduğu bütün çalışmalar, çocuğun bulunduğu ortamı, geçirmiş olduğu evreleri, yaşadıkları olayları ve yetiştikleri aile ortamını dikkate almaktadır. Kitlesele eylemlere katılan çocuklar sorununun; sokakta risk altında olan çocuklar, çocuk suçluluğu, çocuğa yönelik şiddet gibi diğer çocuk sorunlarından daha farklı bir niteliği vardır. Devlet-toplum, devlet-birey, toplum-birey ilişkilerinde özgün bir tarzın yaşandığı coğrafyada, çocuk olmanın zorluklarını derinden yaşayan bir kitle söz konusudur. Bu çocuklar araştırma konusunun öznesi oldukları gibi araştırmanın da bilgi kaynakları olacaktır.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma ile ilgili metodolojik bilgiler verilmiştir. Araştırmanın konusu, amacı, önemi, evreni, örnekleme, yöntem ve teknikleri ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalar ele alınmıştır. İkinci bölümde ise kuramsal çerçeve verilmiştir. Kuramsal çerçevede toplumsal hareketleri açıklayan teoriler ve çocukları kitlesele eylemlere yönelten faktörler açıklanmıştır. Üçüncü bölüm çalışmanın en önemli kısmını oluşturmaktadır. Bu bölümde, araştırma kapsamında görüşülen çocukların sosyal, ekonomik, demografik, siyasal, ailevi ve eğitim durumlarına ilişkin elde edilen veriler tablolandırılmış ve yorumlanmıştır.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu, kitlesel olaylara katılan ve gözaltına alınan çocuklar oluşturmaktadır. Son yıllarda ülkemizin belirli merkezlerinde çocukların kitlesel eylemlere katılarak şiddet olaylarına karıştıkları görülmektedir. 8-18 yaş aralığında yer alan bu çocuklar, devlet kurumlarına, güvenlik güçlerine ve kitlenin hedef gösterdiği işyeri, ev ve arabalara taş, molotof kokteyli ve havai fişekler gibi araçlar ile saldırmaktadırlar. Hangi profile sahip çocukların bu kitle hareketlerine katıldıklarını ve bunların katılma nedenlerini saptamak araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Ayrıca kitle iletişim araçlarında kullanılan “taş atan çocuklar” ifadesi yerine bu çalışmada “kitlesel eylemlere katılarak kanunla ihtilafa düşen çocuklar” ifadesi kullanılmıştır. Çocukların katıldıkları bu olayların tekil eylemler olmadığı, bir kitle içinde anlam bulduğunu belirtmekte fayda vardır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuklar neden kitlesel eylemlere katılmaktadır? Onları yöneten, yönlendiren bir mekanizma var mı? Eylemleri örgütlü mü, yoksa spontane mi gelişmektedir? Geçmişte yaşanan hangi olumsuzluklar bu çocukları şiddet eylemlerine meyilli hale getirmektedir? Çocukların bu olaylara katılmalarında aile ve akran çevresinin etkisi nedir? Bu şekilde formüle edilen sorulara cevap bulmak, araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırma kapsamında görülen çocukların sosyal, kültürel, psikolojik, iktisadi ve ailevi özelliklerine ilişkin birtakım verilere ulaşılması hedeflenmektedir.

Çocukların şiddet olaylarına katılımlarını engellemek ve farklı yöntem ve mekanizmalar ile kendilerini ifade edebilecekleri koşulları yaratabilmek için çocukların bu olaylara katılma nedenlerini belirlemek önem arz etmektedir. Adaletin işleyişi, rehabilitasyon çalışmaları ve çözüm yolları için bu bilgiler faydalı olacaktır. Araştırmanın bu açıdan çocuk sorunları ile ilgilenen tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma Batman ilini kapsamaktadır. Kitlesele eylemlere katılan ve bundan dolayı gözaltına alınan çocuklar için Batman Valiliği'nden izin ve bilgi alınmıştır. Batman Çocuk Şube Müdürlüğü'nden son 3 yılda gözaltına alınan çocukların listesi elde edilmiştir. Araştırmanın evreninde yer alan bu çocuklardan 2009 yılında 87, 2010 yılında 76 ve 2011 yılında (listenin alındığı kasım ayına kadar) 73 olmak üzere toplam 236 çocuk tespit edilmiştir. Listeden 103 çocuktan oluşan bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Örneklem grubunda yer alan çocukların yaşı, gözaltına alındıkları yıl, ikamet ettiği mahalle dikkate alınarak rastgele seçilmiştir. Bu örneklem grubunun yanı sıra benzer nitelik taşıyan yedek liste çıkarılmıştır. Örneklem grubu içerisinde adres yanlışlığı ya da görüşme isteğinin kabul edilmemesi durumunda yedek listeden aynı niteliklere sahip çocuklar ile görüşülmüştür. Yine örneklem grubu içinden araştırmanın niteliğine katkı sunacak çocuklar ve aile bireyleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 20 çocuk ve 15 aile ile görüşme yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Çocukların içinde buldukları sosyolojik koşulları tespit etmek amacıyla 58 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formu, çocukların ikamet ettikleri adreslerde yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Ayrıca anketin sorularını desteklemek ve daha ayrıntılı bilgiler elde etmek amacıyla hem çocuklara hem de ailelere yönelik aile görüşme formu hazırlanarak uygulanmıştır. Çocuk görüşme formu ile çocukların sosyo-psikolojik durumu açığa çıkartılmaya çalışılırken; aile görüşme formu ile ailelerin bu olaylara ve bu olaylara çocuklarının katılmalarına nasıl yaklaştıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Böylece yapılan görüşmeler ile hem ailelerin hem de çocukların içinde buldukları koşulların ve bu konuda yaşadıkları sorunların daha derinlemesine öğrenilmesi hedeflenmiştir. Kitlesele hareketler, kitlesele hareketlerin bireyler üzerindeki psikolojik ve ideolojik etkileri ile bu etkilerin özellikle çocukları şiddet eylemlerine yönlendirmedeki rolü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yine mevcut çalışmalar ile karşılaştırılarak kitlesele olaylara katılan çocukların profili ve katılma nedenleri açığa çıkartılmaya gayret edilmiştir.

1.5. İlgili Literatür

Konu ile ilgili yapılmış araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bir kaç sivil toplum kuruluşu ve akademisyenin çalışmaları dışında herhangi bir araştırma

yapılmamıştır. Bu konuda yapılmış ilk çalışma, Mayıs 2009 yılında İnsan Hakları Derneği (İHD) tarafından yazılan “2008 Yılı Kanunla İtilafa Düşen Çocuklar Raporu”dur. Sorunun hukuki boyutlarının ele alındığı bu rapor¹ kapsamlı 2010 yılı değişikliğinden önce yazılmıştır. 2009 yılında yazılan bu rapora göre çocukların gözaltına alınmaları, gözaltındaki ifadeleri, yargılanma usul ve esasları BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne, T.C Anayasası’na ve Çocuk Koruma Kanununa (ÇKK) aykırılık göstermektedir. Bilindiği gibi 2006 yılında olaylarda artışın yaşanmasına karşılık hükümet Terörle Mücadele Kanunu’nda (TMK) terör suçunun kapsamını genişletme yoluna gitmiştir. Gözdağı niteliğindeki bu değişiklik sonuç vermeyince 2008’de kısmi, 2010 yılında ise daha geniş değişikliklere gidilmiştir.

Konuya ilişkin yapılan bir diğer çalışma ise 2009 yılında Sabancı Üniversitesi Kültürel Çalışmalar alanında yapılan yüksek lisans tez çalışmasıdır. Haydar Darıcı tarafından gerçekleştirilen bu çalışmanın evrenini, yoğun göçün gerçekleştiği Adana ili oluşturmaktadır. Darıcı çalışmasında, göç eden ailelerin Kürt hareketi içinde politize olduklarına ve geldikleri şehirlerde de Kürt hareketini desteklemeye devam ettiklerine dikkat çekmektedir. Ona göre çocuklar zorunlu göçü yaşamadıkları halde göçün doğurduğu sonuçları iliklerine kadar hissetmişlerdir. Darıcı’ya göre, ailesi şiddet gören bu çocukların politikleşmeleri, çocukluk argümanından daha ziyade bölgenin geçirdiği dönüşüm üzerinden ifade edilmesi gerekmektedir. Darıcı, bu çocukların uyuşturucu kullanma, çete oluşturma gibi kriminal durumlar ve yapılar oluşturmalarına rağmen, Kürtlüğü politik bir kimlik olarak öne çıkardıklarını ileri sürmektedir. O’na göre, çocuklara ilişkin yapılacak klasik sosyolojik ve psikolojik açıklamalar sorunun kendine özgü dinamiklerini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Çünkü çocuklar, zaman zaman büyüklerine de tepki gösterip bu hareket içerisinde aktif olarak yer almaktadırlar. Bu çerçevede Darıcı, çocukların ellerindeki taşları, alternatif siyaset üretme aracı olarak tanımlamaktadır. Hiç kuşkusuz bu iddia ciddi anlamda tartışmayı hak etmektedir. Çünkü taş ve şiddet siyasi literatürde hiçbir zaman alternatif bir siyaset biçimi olarak geçmez. Bu nedenle, kitlesel eylemlere katılıp ve şiddet eylemleri sergileyen çocuklar üzerinden bir siyaset teorisi ve özellikle de demokratik bir teori üretilemez.

¹ Bu konuya ilişkin soruna dikkat çeken araştırmacılar, genelde ilk etapta sorunun hukuksal noksanlıklarına büyük bir vurguda bulunmaktaydılar.

Aynı konuda Akıner (2010) tarafından “Mersin Banliyölerinde Öfke Patlaması” adıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma, Mersin’in, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden göç alan mahallelerinde anket ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak oluşturulmuştur. Akıner, Mersin’deki öfke patlamasının temel nedenlerini çocukların aidiyetleri sonucu yaşadıkları olaylar, ekonomik sıkıntılar, eğitimsizlik ve feodal yapının insanlar üzerindeki etkisine bağlamıştır. Çocukların ve ailelerinin iyi bir sosyal ortamda yaşamadıkları/büyümediklerini belirten Akıner, eğitim sistemi ve iktisadi yapıda gerçekleşecek olası değişmelerin, olumsuz bir tablo ortaya koyan bu yapının değişmesini sağlayabileceğini ifade etmiştir. Ankete katılan bireylerde babalarının %97’si, annelerinin % 99’u ilkokul ve daha az eğitim durumuna sahip olduğu görülmüştür. Hemen hemen bütün ailelerde yaşayan hane halkı sayısı 5’i geçerken, ailelerin yıllık gelirleri 7000 TL aşağısında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca örnekleme oluşturan mahallelerde ikamet eden bireylerin % 36’sı polise en az bir kez taş atmıştır. Yaşadıkları çevrede polis müdahalesine maruz kalanların oranı % 83,20 iken, polis mahallerindeki sosyal aktivitelerinden memnun olmayanların oranı % 66,40 çıkmıştır.

Diğer bir çalışma da, Mesut Onatlı tarafından yapılan “Taşların İdeolojisi” adlı yüksek lisans tez çalışmasıdır. Batman ilinde 20 kişi ile mülakat tekniği kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada Onatlı, Kürtlerdeki çocukluk algısını oluşturan iki öğeye dikkat çekmiştir: Çocukların çalıştırılmaları ve şiddet ortamının yoğunluğu. Çocukların geçmişte yaşadıkları baskılar, köy boşaltmaları, JİTEM, faili meçhul cinayetler, Hizbullah olayları gibi sıkıntıların sebebi olarak devleti gördüklerini belirten Onatlı, şiddet eylemlerini Türkçü eğitimin ters etkisi, Türk medyasının ayrımcı dili ve Kürt medyasının propagandacı dili üzerinde kurgulamaktadır. Şiddet olayları içinde, geçmişte yaşadıklarından derin bir bellek oluşturan bu çocukların, yaygın bir şekilde dile getirilen “umutsuz, çaresizce kandırılarak ellerine taş verilen çocuklar” değil; “geleceği şekillendirmeye umutlu bakan”, “nereye taş attığını bilen”, “halkı için çalışan” aktörler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Onatlı’nın bu savları, hiç kuşkusuz tartışılabilir iddialardır. Çünkü Onatlı’nın ifade ettiği nedenler çok eskiye dayanmasına karşın, çocukların şiddet eylemlerine yönelmeleri yeni bir olgudur.

Ayrıca burada medyanın bu konudaki problemleri diline dikkat çeken araştırmaya örnek olarak “Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde Polise Taş Atan Çocuklar Örneği”

adlı çalışmadan söz edilebilir. Durna ve Kubilay, medyanın dezavantajlı gruplara yönelik kullandığı aşağılayıcı tavrına dikkat çekmektedir. Maddi, sosyal, siyasal ve kültürel anlamda zorluk çeken insanlara yönelik bu tavrın öznenin çocuk olması gerçeğine aldırış etmeden devam ettiği belirtilmektedir. “Şiddet mağduru çocuk”, ”devletin önleyici tedbirlerinin muhatabı olarak çocuk”, “eylemlerde şiddete bulaşmış çocuk” temalarını, Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Ortadoğu, Taraf ve Yeni Şafak gibi ulusal gazetelerde nasıl haber haline getirildiğini inceleyen çalışmada, gazetelerin çocuk haklarına duyarlı olup olunmadığı da araştırılmaktadır (Durna, Kubilay, 2010).

Burada belirtilmesi gereken diğer bir çalışma da Yağcıoğlu (2010) tarafından yapılmıştır. Yağcıoğlu, yüksek lisans çalışmasında çocukların toplumsal eylemlere katılarak modern çocukluk tanımlarının ötesinde yeni bir çocukluk paradigması kurduğunu ileri sürmektedir. Modern çocukluk kurgusunun çocuklara atfettiği, bakıma muhtaç ve kendi kararlarını vermeme rolünü eleştirmiştir. Ayrıca, çocukların siyasal eylemlerde ön plana çıkmalarında ve şiddet eylemlerine yönelmelerinde geçmişte yaşanmış olumsuzlukların önemine dikkat çekmektedir.

2.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TOPLUMSAL HAREKETLER

18. ve 19. yüzyıllar ile birlikte batı toplumlarında gelişen modern kapitalist sistem, bütün kurumları şekillendirmiş, kendi çelişkileri üzerinden de muhalif hareketleri yaratmıştır. Bu yüzyıllarda köylü, zanaatkâr ve işçi faaliyetleri ciddi bir örgütlenme düzeyine ulaşmıştır. Üstelik bu durum dönemin seçkinlerini rahatsız edecek boyutlara ulaşmıştır. İnsanlık tarihi kadar eski olan toplumsal hareketler, bu dönemden sonra farklı bir boyut kazanmış, böylece filozoflar ve düşünürler, bu özgün mücadele biçimini belli formlara sokmaya çalışmıştır. Ancak toplumsal hareketler üzerinde yapılan sistematik analizler o dönemin hâkim, seçkin grupların etkisinde olmuştur. Kalabalıklar yaklaşımı olarak geçen ilk sistematik çalışmalar Le Bon tarafından geliştirilmiş ve uzun yıllar bu konuda çalışan teorisyenler üzerinde etkili olmuştur (Çetinkaya, 2008:18).

Le Bon (2009:11) kitlelerin psikolojisi konusunda, “onların atılgan tabiatları üzerine kanunların ve müesseselerin ne kadar az tesir icra ettiğini ve onların kendilerine telkin edilen olunan fikirlerin dışında yeni fikirlere malik olmaya ne derece kabiliyetsiz olduklarını gösterir” diyerek, bireylerin kalabalıklar içinde nasıl bir psikolojiye sahip olduğunu göstermeye çalışmıştır. Le Bon, kitabında kitlelerin eylemleriyle ancak yıkıcı bir rol oynayabileceklerini söylemektedir. Kitleyi meydana getiren bireyler kim olursa olsun (yaşam tarzları, iş gücüleri, karakterleri veya zekâları), kalabalık içinde birbirlerine benzemekte ve bu şekilde onlara kolektif bir ruh aşılansmaktadır. Böylece tek başına birey ile kitle içindeki birey arasında büyük bir fark oluşmaktadır (Le Bon, 18, Çetinkaya, 2008:18-19).

Kalabalıklar Teorisi'nin toplumsal eylemlere yönelik, psikolojik bir indirgemecilikle yaptığı açıklamalar zaman içinde kendi karşıtını üretmiştir. Toplumsal hareketlerin bilinçsiz ve sürü psikolojisine indirgeyen bu yaklaşıma karşı rasyonel ekoller ortaya çıkmıştır. Rasyonel ekoller toplumsal eylemler içinde yer alan bireylerin, rasyonel ve bilinçli tepkilerine dikkat çeker (Çetinkaya, 2008:21).

Özellikle 19. yüzyılda gelişen toplumsal hareketler, elitlere korku veren patlamalar/çatışmalar olarak ele alınmıştır. Ancak bu toplumsal hareketler ile bir takım kazanımların (genel oy hakkı, kadın hakları, çalışma saatleri vs.) elde edilmiş olması, onlara olumlu bir rol atfetmiştir. Elde edilen bu kazanımlar, toplumsal hareketlerin irrasyonel değil mantıksal/rasyonel eylemler oldukları fikrini geliştirmiştir (Çetinkaya, 2008:20). Bu fikir akımlarının başında Amerika merkezli “Kaynak Mobilizasyonu Teorisi” ile Avrupa’da etkili olan “Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi” gelmektedir (Işık, 2011:12).

2.1.1. Toplumsal Hareketleri Açıklayan Teoriler

2.1.1.1. Kalabalıklar Teorisi

Kitle toplumunun ortaya çıkışıyla birlikte, kalabalıkların söz sahibi olma isteği, özellikle endüstriyel demokrasilerde bir kargaşa ve kriz ortamı oluşturmuştur. Bu kargaşa ve kriz ortamı, iyimser ideolojilere darbe vurmuştur. Le Bon’un kitlelere biçtiği irrasyonellik, hem bu kargaşa ortamında hem de kargaşa ortamının oluşturduğu meşruiyet krizinden bağımsız olmamıştır (Çetinkaya, 2008:18-19). Le Bon (2009:6), “eski inançların sarsıldığı ve kaybolduğu, cemiyetlerimizin eski direkleri birer birer yıkıldığı halde, kalabalıkların baskısı ve nüfuzu, hiçbir baskı altında olmayan, hükmü daima büyüyen bir güç durumuna gelmiştir. Bu bakıma içine girmekte olduğumuz çağ, hakikaten kitleler çağı olacaktır” derken bu durumu kastetmeye çalışmıştır. Böylece Le Bon, bir taraftan kitlelerin oluşturduğu gücü önemsemiş, diğer taraftan bireylerin kitleler içindeki pasif ve irrasyonel durumuna dikkat çekmiştir.

Kitlelerin bireyler üzerindeki tahakkümünü ileri süren sadece Le Bon olmamıştır. Kitlelerin oluşturduğu yapıyı psikolojik teorilerle açıklamaya çalışan bir diğer teorisyen de Freud’tır. Freud’a (2006) göre birey, kitleler içinde hipnotize edilmiş gibidir. Öbür bireylerle özdeşleşerek, ben ideali yerine objeleri geçirmektedir. Hipnotize edilmiş kitle içindeki bireyin bazı yetenekleri neredeyse silinip gitmektedir. Farkına bile varamadığı yetenekleri ise hiç beklenmedik bir şekilde güç kazanmaktadır.

Canetti ise, kitle aklının yalın ve monoton bir işleyişe sahip olduğuna karşı çıkar. Kitle içinde en önemli olanın “deşarj” olduğunu söyler. Deşarj anı, kitleleri yaratan ve kitle içindeki insanda eşit olduğu duygusu yaratan, bireyleri farklılıklarından kurtaran en önemli andır. Kitle içinde insanların arasındaki bütün eşitsizlikler uçar. Böylece

insanlar sırf deşarj olmak için zaman zaman kendilerini kitlelerin bir parçası yapma gayretine girmektedirler. İşte bu rahatlama anı içinde, yüksek statüdeki bireyler, stadlarda küfreden taraftar, slogan atan, hak talep eden bireyler haline gelebilmektedir (Canetti,2010: 18-19, Aytaç,2011: 175).

Canetti (2010:30) kitlelerin, tanımlanması ve kategorilendirilmesi amacıyla 4 niteliğinin altını çizmektedir. Bunlar: 1. Kitleler daima büyümek ister. Kapalı sayılabilecek kitlelerin bile patlaması her an mümkün olmaktadır. 2. Kitle içinde eşitlik vardır. Nitekim bireylerin kitlelere bağlılığı ve hoş olmayan özellikleri karşısında sessiz kalmasını sağlayan husus budur. 3. Kitle yoğunluğu sever. Bu yoğunluk her şeyin kitle için olması gerektiğine işarettir. 4. Kitlenin bir yöne gereksinimi vardır. Bu yön hareket halinde olması gereken kitle için hayati bir önemdedir. Çünkü kitle ulaşılmamış bir şeye sürekli ihtiyaç duyacaktır.

Kitlelerin dayanakları ve bireyler üzerindeki etkisi konusunda Hoffer daha çarpıcı bilgiler verir. Hoffer (2005:41), kitlesel hareketlerin bireye vaat ettiği umut, prestij, güven ve övünme faktörlerine dikkat çeker. Birey taraftar olarak katıldığı kitlelerde bu vaat ile yeniden doğmuş gibidir. Kitle hareketlerinden uzak ancak sempati duyması halinde bile, hareketin ideallerinden bir güven ve övünme duygusu bulabilmektedir.

Hoffer (2005:39), kişilerin kitlesel hareketlere katılmaları için mevcut durumdan hoşnutsuz olmaları gerektiğini söyler. Ancak bu hoşnutsuzluk yeterli olmaz. Çünkü hareketin güçlü bir öğretisi, lider veya teknik bir üstünlüğe sahip olması gerekir. Burada tek engel deneyimli kişilerdir. Hayat deneyimleri yaşamış insanlar, bu konuda daha şüphelidirler. Nitekim Hoffer'dan öğrendiğimiz kadar Fransız ve Bolşevik Devrimleri ile Nazi hareketini tecrübesiz bireyler başlatmıştır. Deneyimliler ise sonradan katılmışlardır.

Özellikle devrimci hareketlere katılan bireyler, kendi hayatlarında oluşacak ani ve büyük değişim fikrinin çekici bulmaktadır. Birey için devrimci hareket, hayat koşullarındaki değişim araçlarıdır. Bu umut, kitle içindeki gönüllü kişilerde büyük bir güce sahip olduğu inancını geliştirir. Hoffer, bireyin zayıf kaldığı durumlar için, "bir kişi işkence veya yok edilme durumuna düştüğü zaman kişisel gücüne güvenmesi imkânsızdır. Onun tek güç kaynağı kendisi olmak değil, güçlü, görkemli ve yıkılmaz bir

grubun parçası olmaktadır” der. Özellikle yoksulluğu yeni olan ve geçmişe oranla kaybettikleri fazla olan bireyler, grubun aidiyetini daha çabuk kabul ederler (Hoffer, 2005: 58-103).

Şüphesiz ki düşmanın kitleye sunduğu nimetlerden birisi zulümdür. Hoffer’ın yukarıdaki belirlemelerinin yanı sıra Canetti de zulüm duygusuna dikkat çeker. İç yaşamı için zorunlu bir hal alan bu duygu, kitlenin hareketliliği için gerekli sinir ve öfkenin depolanmasını sağlar. Böylece kitle giderek büyür. Bütün karşı koyuşlara veya onları dağıtmak ve yok etmek için kullanılan bütün yöntemlere karşı sayıları azalmaz, tam tersine giderek çoğalır. Çünkü kendilerine dışarıdan uygulanacak şiddet sadece zayıfların elenmesine ve yerlerini daha güçlülere bırakmasına neden olur (Canetti,2010: 23-24).

2.1.1.2. Kaynak Mobilizasyonu Teorisi

Kaynak Mobilizasyonu Teorisi, psikolojik açıklamalara karşı geliştirilen ilk sosyolojik teorilerdendir. Genel itibariyle kitlelere atfedilen mantıksızlık fikrine karşı akılcılığı savunmaktadır (Işık, 2011:12).

Kaynak Mobilizasyonu Teorisi’ne göre, toplumsal hareketlere katılan bireyler, “fayda-bedel” hesabına göre eylemlerini gerçekleştirmektedir. Olaya bir ekonomist gözüyle bakan Olson, bireylerin çıkarlarını artırmak için çalıştıklarını ve kolektif hareketler içinde yer alırken bu çıkar ögesinden bağımsız davranmadığını vurgulamaktadır. Üstelik sadece bireyler değil, bireylerin oluşturduğu formel örgütler de aynı hesabı yapmaktadır. Nitekim toplumsal hareketlerdeki bu örgütlülük hali, kitleleri kalabalık olarak gören anlayışa karşı ileri sürülen en önemli argüman olmaktadır (Işık,2011:14).

Mobilizasyon kuramcıları, bireyleri eylemlere yönelten araçsal güdülerin, örgütlerin stratejik hedefleri ile bütünleştiğini dile getirmektedirler. Onlara göre kitle içindeki bireyler kişisel çıkarları için mücadele ederken, örgütler de stratejik ve taktik avantajları için çaba sarf etmektedir. Bu sayede hem bireyler hem de örgütler için rasyonel çıkarlar söz konusudur (Işık, 2011:14-15). Örneğin, sendikada mücadele veren bir işçi, maaşına eklenecek bir zammı ya da çalışma koşullarındaki iyileşmeyi, sendikalar ise kolektif mücadelenin iktidarda yaratacağı izlenimi önemsemektedir.

Kaynak Mobilizasyonu'nun ilk kuramcılarında olan Peter B. Clark ve James Q. Wilson bireyin bir gruba dâhil olmasıyla elde edeceği kazanımları üç başlıkta toplamaktadır: Maddi faydalar, paylaşım (solidary) faydası ve maksatlı faydalar. Maddi faydalar, genellikle paraya çevrilebilen somut kazanımlar iken; paylaşım faydası grup aktivitesi sonucu elde edilen sosyal kazanımları ifade eder. Maksatlı hedefler ise, somut karşılığı olmayan, ancak grup üyelerinin ortak ideolojilerini yücelten ve ideolojik hedeflere ulaşmasını sağlayan kazanımlardır (Işık,2011:3).

Kaynak Mobilizasyonu Teorisi'ni önemseyen bir diğer kuramcı da Ç. Tilly'dir. Tilly, 1700'lü yıllardan itibaren gelişen toplumsal hareketlerin yenilikçi bir sentez doğurduğunu söylemekte ve oluşan bu sentezi de şu şekilde formüle etmektedir (Tilly, 2008:17-18).

1. Otoritelere karşı hak talebinde bulunan organize girişimler (kampanyalar gibi).

2. Çeşitli politik eylem türlerinin geliştirilmesi (özel amaçlı dernekler, birlikler kurmak, halk mitingleri düzenlemek, resmi kortejler, gösteriler, dilekçe göndermek, medyaya demeç vermek, afiş hazırlamak vb.).

3. MBSB (makul olma, birlik, sayı, bağlılık) ilkelerinin uyumlu bir şekilde sergilenmesi.

Tilly bu üç ilkedен özellikle MBSB ilkesini önemsemektedir. Toplumsal eylemlerin MBSB ilkeleri ile organize olduğunu ve başarıya ulaştığını söylemektedir. Makul olma; ölçülü davranışlar sergileme, düzgün kıyafetler giyme, din görevlileri ile beraber hareket etme gibi saygınlık uyandıracak eylemlerdir. Birlik; benzer rozetler, bandajlar, kostümler giyme, saflar halinde yürüyüş yapma, şarkı söyleme, dua etme gibi birliktelik gösteren eylemlerdir. Sayı; kişi sayısı, dilekçelerdeki imzalar, sokakların doldurulması ve seçmenlerin mesajları gibi niceliksek gücü ifade etmektedir. Son olarak bağlılık ise, kötü havaya karşı koyma, yaşlı ve sakatları gruba katma, gösterişli fedakârlıklar, bağış ve yardımlar gibi eylem biçimleridir (Tilly, 2008:18).

2.1.1.3. Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi

Geniş kitlelerle yapılan sınıf eksenli toplumsal hareketlerin amaçlarına ulaşmaması, 1960'lardan sonra Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi ortaya çıkarmıştır. Meta-anlatılara dayanan ve bireylerin iktidarlar karşısında devrimci bir mücadele ile

kurtulabileceğini varsayan bu hareketlerin başarısız olması, yeni mücadele yöntemini de inşa etmiştir. Yeni mücadele yöntemleri siyasi karakterden, ahlaki yönü olan mikro hareketlere dönüşmüştür. Üstelik toplumsal hareketlerdeki bu değişim aydın ve entelektüellerde de karşılık bulmuştur. Neo-marksist kuramcılardan M. Foucault, J. Derrida, Q. Bourdeu gibi Avrupalı filozoflar, yeni iktidar biçimlerine karşı teorik paradigmalara geliştirmiştir. Bu paradigmalardan yola çıkan İtalyan teorist A. Melucci ve Alman sosyolog K. Offe gibi Batı Avrupalı düşünürler, Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi'ni geliştirmişlerdir (Işık, 2011:19-20).

Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi, toplumsal hareketlerin araçsal ilişkiler üzerinde şekillendiği fikrine karşı çıkmaktadır. Kaynak Mobilizasyonu Teorisi'nin aksine, yeni toplumsal hareketler evrensel olup, bireylerin ya da belirli bir grubun çıkarlarında bağımsızdır. Çıkar ilkesinden ziyade ahlakîyat ilkesi ile mücadele vermektedirler. Devlet otoritesine karşı yapılacak eylemlerden önce, sivil toplumda farkındalık yaratacak eylemlere yönelmektedirler. Toplumsal bilinci geliştirerek, iktidarların yeni adımlarına ön ayak olmak istemektedirler. Onlara göre, günümüzde özellikle savaş, kadına karşı şiddet, çevre kirliliği, çocukların çalıştırılmaları gibi olay ve olgulara karşı yapılan eylemler her şeyden önce ahlaki ve sosyal ilkeler çerçevesinde yapılmaktadır (Işık, 2011:21-22).

Yeni Toplumsal Hareketler, maddi bir kazancı ya da topluma yansıtılabilecek bir refah düzeyini ikinci plana atmaktadır. Buna karşın kültürel ve kaliteli bir yaşam özlemini ön planda tutmaktadır. 1960 öğrenci hareketlerinden sonra sınıf eksenli büyük gösteriler, yerini çevre hareketleri, feminist, gay, lezbiyen örgütlenmeleri, barış grupları, nükleer enerji karşıtları gibi eylem biçimlerine bırakmıştır. Nitekim Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi'nin fikir babalarından A. Touranne (2000:268), "tüm toplumsal hareketler, içten içe parçalanmış durumdadır. Çünkü hiçbiri aynı anda ve aynı biçimde akılcılaştırmaya ve özneleştirmeye hizmet edemez" derken, meta-anlatılarına dayanan, evrensel mücadele biçimlerinin noksanlıklarına işaret etmiştir. Bu bağlamda yeni toplumsal hareketler post-modern dönemin yeni mücadele biçimini yansıtmaktadır. Dolayısıyla günümüzün yeni toplumsal hareketleri, daha zengin talep ve içeriğe sahip olup, etik ve kültür hassasiyeti üzerine kurulmuş, daha geniş ve demokratik hareketlerdir (Işık, 2011:32).

Laclou ve Mouff'a göre (Coşkun, 2004:86) ise, yeni toplumsal hareketler ikinci dünya savaşı sonrasında gelişen yeni hegemonyaya karşı gelişmiştir. Bu gelişim, devlet ve toplumda meydana gelen değişimler üzerinde şekillenmiştir. Bunlar:

1. Kapitalist üretim ilişkilerinin tüm toplumsal ilişkileri kapsayacak şekilde genişlemesi.

2. Refah devleti mantığı gereğince, devletin daha geniş alanlara müdahale etmesi ve bu müdahalenin bürokrasiyi büyüterek çatışmaları yaratması.

3. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve kitle kültürünün ortaya çıkması.

Yukarıda ifade ettiğimiz bütün teorilerden hareketle günümüzün toplumsal hareketlerinde oluşan değişimi Işık (2011:40-41), şu şekilde açıklamaktadır.

- Sendikalar ve diğer işçi hareketleri rollerini korumakla beraber, toplumsal hareketlerin belli bir bölümünü oluşturmaktadır.
- Toplumsal hareketler siyasi ve ideolojik odakların güdümünden çıkarak bağımsızlaşmıştır.
- Daha hızlı bir karar ve hareket mekanizması için keskin ve hiyerarşik örgütlemeler yerini esnek, dağınık ve heterojen örgütlemelere bırakmıştır.
- Yeni kitle iletişim araçlarının (internet, medya) gelişmesi ile birlikte örgütlenme süreçlerinde bürokrasi azalmıştır.
- Diğer ülkelerdeki aynı özelliklere sahip hareketler ile organik bağ geliştirerek evrenselleşmektedir.
- Yerel ve ulusal tanımlamalar, yerini kozmopolit ve evrensel tanımlara (Türk yerine dünya vatandaşı olmak, çevreci olmak, Avrupalı olmak gibi) bırakmaktadır.

Toplumsal hareketleri açıklama da yukarıda belirtilen teorilerin önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Ancak çağdaş teorilerde her toplumsal olayın kendisine özgü koşullar içinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle şiddet olaylarına katılan çocukların kendilerine özgü sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik koşullar içinde eylemlere katıldıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Çocukların eylemleri konusunda yukarıda ifade edilen her üç teorisinin önermeleri belli oranda haklı çıkmaktadır. Özellikle mağduriyetlerin bireyleri bir grubun parçasına dönüştürdüğü noktasında Kalabalıklar Teorisi, örgütlerin bu kitlesel eylemlerden bir takım politik

çıkarlar elde ettikleri konusunda da Kaynak Mobilizasyonu Teorisi yaptığı değerlendirmeler dikkat çekmektedir. Ancak farklı bir takım oluşumların yönlendirmelerine rağmen, yerel, esnek, dağınık ve heterojen bir şekilde örgütlenmeleri bu eylemleri Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi'ne yaklaştırmaktadır. Buna karşın eylemlerin süreklilik göstermemesi, şiddete çok sık başvurulması Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi'nden ayırabilmektedir.

2.1.2. Toplumsal Hareketler ve İdeolojiler

Fransız Devrimi ve Avrupa'daki aydınlanma hareketleri kitle toplumu içinde yeni fikir akımlarını ortaya çıkarmıştır. Özellikle ulus-devletin kuruluş felsefesi milliyetçilik, evrensel olma iddiasına rağmen ulusal karakterde gelişen Marksizm ve Katolik Hristiyanlığa karşı modern dinsel öğretiler, kitleler üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte kitle hareketlerinin dünyaya ilişkin kurguları, Fransızca kökenli ideoloji kavramını ortaya çıkarmıştır. Aydınlanma düşüncesinin etkili olduğu Antoine Dustutt Tracy, ideolojinin düşünce bilimi olduğunu belirtir. İdeoloji kavramı, ilk etapta ussal birtakım temeller üzerinde kurulmuş ancak zaman içinde öznel yargılara dönüşmesi engellenememiştir. McLellan (1999:11-17), ideolojinin sosyal bilimlerin en muğlak ve geniş kavramlarından biri olduğunu söyler. Ötekinin fikirleri olmakla beraber aşağılayıcı çağrışımları vardır. O'na göre, bütün ideolojileri reddedip fikir geliştiren insanlar bile paradoksal olarak ideoloji üretmektedirler.

İdeolojiler, bireyin koşulların içinden hayali tasarımlar kurmasını sağlar. Modern toplum hayatı içinde insanlara gerçek olarak sunulan birtakım iddialar, aslında özel çıkarları barındıran, saptırılmış, önyargılı ideolojik fikirler olabilmektedir. Böylece ideolojiler toplumda birtakım kişilerin çıkarlarını koruduğu gibi, toplumda hakça bir düzen yaratabileceğine dair fikirlerin geliştirilmesi işlevi de görebilmektedir (Atiker, 1998:110).

Fransız Devrimi eşitlik, adalet, özgürlük gibi birtakım vurguların yanı sıra milliyetçilik fikrini de beslemiştir. Anderson'un "hayali cemaatler" olarak ifade ettiği ulus kavramı, sınır ve egemenlik gibi iki temel çıkış noktasına dayanır. Anderson, ulus için öncelikle diğerlerinden ayıran bir sınırın ve geçmiş hanedanlıkların gücünü kırdığını, komşularına göre daha üstün olduğunu gösteren egemenlik aygıtının olması gerektiğini söyler (Aytaç, 2011:221). Böylece bu argümanlar ile milliyetçilik ekseninde topluma ideoloji aşılanmış olur. Zaman zaman ırkçılığa kadar varan milliyetçilikte,

kendi ırk ve milletine aşırı vurgu yaparak toplumu bütünleştirme, gerekirse uyutma ve etkisiz kılma amaçlanır (Çoban,2009: 49).

İdeoloji kavramı ile çağrışım yapan diğer bir teoride Marksizm'dir. Güçlü bir teorik çerçevesi olan Marksizm, kapitalist ekonomi sisteminin yarattığı çelişkiler üzerinde kurulan değişimci, devrimci ve materyalist ideolojidir. Felsefe, sosyoloji, siyaset bilim ve iktisat teorilerinde, karşıtları ile birlikte en çok vurgulanan ideolojidir.

Kitle hareketleri bağlamında ele alındığında ideolojilerin önemli olduğu görülmektedir. Kitle hareketlerin olumsuz sonuçlarını gösterip eleştiren kesimlere karşı Gasset (2011: 19-50), kitlelerin salt olumsuz karakterde olmadığını söylemektedir. Gasset, kitlelerin modern toplumda inisiyatif sahibi olmasını iki durumla ifade etmektedir. Birincisi, iktidardaki azınlıklara karşı kitleler, egemenlere özgü sayılabilecek yaşamsal alanı da bulabilmektedir. İkincisi ise, kitleler kendilerini rahatsız eden azınlık egemene karşı isyankâr olup onlara boyun eğmemekte, saygı duymamakta ve onları izlememektedir.

Toplumsal hareketlerde bireyler, ideolojiler ile etkilenmeye çalışılır. Özellikle mevcut durum ile gelecek umutlar arasında karşılaştırma yaparak, şimdiki zamana yönelik hayal kırıklığı hissetmesi istenir. Birey, şimdiki zaman zevkinden hoşnutsuz bırakılır ve kitlesel mücadelenin bir parçası haline getirilir. Gelecek zamana ilişkin bu çekici duygu, gelişmeye hevesli toplumlarda daha fazla rağbet görmektedir. Çünkü topluma yeni düzen vermek isteyenler, mevcut hoşnutsuzluğu körükleyerek veya halkı yeni bir hayata zorlayarak başarılı olmayabilirler. Bunun için geleceğe dair umudu alevlendirme daha kolay olmaktadır. Geleceğe dair umut, bazen ahiretteki cennetten bazen de yeryüzü cennetinden seçilebilmektedir. Böylece tembel ve beklentinin olmadığı bireyler, çok iyi savaşçılar dönüşebilmektedir. Çünkü karşıt fikrin şeytan olduğu ve mutlaka ezilmesi gerektiğine dair görüş kendilerine güç katmaktadır (Hoffer, 2005:36-44).

Hoffer'a göre (2005:122-135), bir öğretinin etkisi "onun anlamında değil, keskinliğinden ileri gelmektedir. Ne kadar derin olursa olsun, hiçbir öğretiyi bir ve tek gerçeğin ifadesi olarak tanıtmadıkça etkili olmaz." Bu keskinliği "nefret" duygusu ile şekillendirmek amaca ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda kitlesel bir hareket, nefreti üzerine çekebilecek bir düşman olmaksızın genişlemez. Bir kitle hareketinin gücü seçtiği düşmanın canlılığı ile doğru orantılıdır. Nitekim Hitler, Yahudilerin

tamamen ortadan kaldırılmasına hep karşı çıkmıştır. Çünkü cismen bir düşmanın olması, Nazilere güç katacaktı.

Modern çağda milliyetçilik, kitle heyecanın en yoğun ve sürekli yaşandığı duygulardan bir tanesidir. Zaman zaman devrimci hareketler bile milliyetçiliğin bu yoğun duygusu ile birlikte başarı kazanmaktadır. Hoffer'a (2005: 48-49) göre gerek Fransız gerekse Rus Devrimi, değiştirici olmalarının yanı sıra milliyetçidir de. Bu dualist yapı din hareketleri içinde geçerlidir. Doğmakta olan bir din baştan aşağıya doğru değişimi yaratmaktadır. Buna karşın muhafazakârlık, dine sonradan yapıştırılan bir etiket olmaktadır.

Kitlelerin gücüne duyulan güven, tarihsel sürecin önemli kurumlarından din içinde geçerlidir. Özellikle evrensellik iddiasına sahip dünya dinleri, amaçlarını gerçekleştirmek için herkese ulaşmak ve sayılarını olabildiğince artırmak istemektedir. Açık bir kitleye dönüşmek için çalışan dinlerin tapınakları, kiliseleri, camileri ve her türlü ibadethaneleri zamanla dar gelebilmektedir. Öngördükleri evrensel ve büyük kitleler için engel teşkil eden hasım dinlerin çalışmalarından daha çok çalışıp emek sarf etmelidirler. Çünkü kitleler büyüdükçe ve yeni nüfus ile prestij yakaladıkça daha fazla ömür sahibi olacaktır. Kendilerine inanan kitleler kutsal yer ve zamanlarda bir araya geldikçe bir'lik duygusu belirli dozlarda verilmekte ve bir kitle duygusu oluşturulmaktadır (Canetti,2010: 23-26).

Toplumsal hareketlerin günümüze yansıyış biçimleri ise daha farklı olmaktadır. Yukarıda ifade edilen ideolojik hareketler, günümüzde farklı bir boyut kazanmıştır. Günümüzün toplumsal hareketleri, meta-anlatılar ile şekillenmemiştir. Ancak yine de toplumda ve doğada yaşanan olumsuzluklara karşı bir bilinçlenmeden de bağımsız olmamıştır. Bu anlamda günümüzde kimlik hareketleri, feminist hareketler, çevreci hareketler gibi yaygın toplumsal hareketlerin geliştiği görülmektedir.

Günümüzde toplumsal hareketlerin en yaygın yaşandığı konu başlığı, kimliktir. Kimlik, bireyi diğer bireylerden ayırt eden, farklılıklarını ortaya koyan özellik ve niteliklerin toplamıdır. Özgün kimlikler, bireyin kendini tanımlama ve başkasına tanıtmaya süreci olarak gelişmektedir. Bu farklılığı ayrıcalıklı bir hale getirmekte ve toplumsal hareketlerin temel teması olmaktadır. Toplumsal hareketler ile tek tek kimlikler toplum içinde kolektif bir kimlik yaratmaktadır. Bu kolektif kimlik, yeni

toplumsal hareketlerin önemli özelliklerden biri olmaktadır (Kartal, Kümbetoğlu ve Diğerleri, 2011:89-90).

Feminizm yeni toplumsal hareketlerde önemli bir fikir akımı olmuştur. Kadınların sosyal, siyasal ve iktisadi eşitliğine dayanan feminist hareketi 19. yüzyıla kadar götürmek mümkündür. Daha önce kadınlara eşitlik, seçme seçilme hakkı, kadınların iş hayatına katılımını artırma gibi hak talepleri ile geçen 1. ve 2. dalga feminist hareketler, 1990'lerden sonra farklı bir boyut kazanmıştır. 3. dalga feminizm, farklılıkların altını çizerek, kadına karşı şiddete, töre cinayetlerine ve bekâret testine karşı mücadele gibi geniş başlıklarda mücadeleye başlatmıştır (Kartal, Kümbetoğlu ve Diğerleri, 2011:115-116).

Günümüzün yaygın toplumsal hareketlerine örnek verilebilecek başlıklardan birisi de savaş karşıtı hareketlerdir. Savaş karşıtı hareketler, özellikle 2. dünya savaşından sonra yaygınlaşmıştır. Savaşlar üzerine kurulmuş olan ulus-devletlerin dünya ölçeğinde çıkardığı iki büyük dünya savaşından sonra, özellikle Avrupa ve Amerika merkezli savaş karşıtı kampanyalar, dönemin özelliklerine göre ivme kazanmıştır (Kartal, Kümbetoğlu ve Diğerleri, 2011:169). Ancak günümüzde savaş karşıtı hareketler, neoliberalizmin sömürgeciliği andıran militarist politikalarına karşı hem Avrupa ve Amerika'da hem de savaşın mağduru olan toplumlarda gelişmiştir (Çetinkaya, 2008:440).

Bu konuda örnek verilebilecek toplumsal hareketlerden bir diğeri de çevreci hareketlerdir. Çevreci hareketler, sanayi toplumunun ekolojide verdiği zararlar üzerinde şekillenmiştir. Özellikle 20. yüzyıldan sonra doğaya zarar veren üretim biçimleri ve yeni enerji sitemleri çevreci hareketin çıkış noktaları olmuştur. Aslında çevreci hareketlerin çok çeşitli talepler ile geliştiği söylenebilir. Farklı değer ve ideolojilere sahip olan insanlar, bazen bir baraj yapımı, maden işletmesi, nükleer enerji için bazen de GDO'lu ürünlere karşı yan yana gelip örgütlenebilmektedir. Genel olarak çevreci hareketler, “çevre sorunları hakkındaki ortak kaygı ve kimlik tarafından harekete geçirilen ortak eyleme katılan, hiçbir kurumsal bağı olmayan birey ve gruplardan değişen ölçülerde biçimsel kurumsallık kazanmış örgütlere kadar çeşitli grupları içerebilen enformal etkileşimlerin gevşek ve kurumsallaşmamış ağı” (Rootes aktaran Kartal, Kümbetoğlu ve Diğerleri, 2011:211) olarak tanımlanabilmektedir.

Yukarıda örneklendirilen toplumsal hareketlerin ideolojik bağlamlarının yanı sıra mücadele biçimleri de önem taşımaktadır. Tilly'nin MBSB ilkeleri toplumsal hareketlerin en büyük argümanı olmaya devam etmektedir. Özellikle sayısal çoğunluk ve bağlılık kitlelerin, iktidarı tehdit etmek için kullandıkları tekniklerdir. Bunun yanı sıra boykotlar, sivil itaatsizlik eylemleri, medya ve sosyal paylaşım siteleri ile kamuoyu baskısı yaratmak toplumsal hareketler için önem taşımaktadır.

Kitlesel eylemlerin bir mücadele biçimi olarak kullanılması demokratik değerleri benimseyen bütün iktidarlar için makul sayılabilmektedir. Ancak bu konuda sorun haline gelen durum, kitlelerin eylemlerinde şiddet araçlarına başvurmalarıdır. Bazı kitlesel eylemler için iktidarı dize getirmenin tek yolu zor ve güç kullanmaktır. Özellikle kökten değişimci eylem biçimleri şiddete çok sık başvurmaktadır. Buna karşın hiçbir iktidar, kendi düzenini tehdit eden bu tür eylemlere müsaade etmemektedir. Onları patolojik ve kriminal bir kılıfı sokmaktan ve önlemlerine almaktan çekinmemektedir.

2.2. ÇOCUKLARIN KİTLESEL EYLEMLERE YÖNELMELERİ

2.2.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı, disiplinlerin yaklaşımlarına göre farklılık gösterdiği gibi toplumdan topluma ve dönemden döneme değişen dinamik bir kavramdır. Birçok disiplin çocukluk dönemini ele almasına rağmen, bu göreceli yapısını ortadan kaldıramamıştır. Kimi toplumlarda yaş faktörü, kimi toplumlarda yasal, biyolojik veya geleneksel ölçütlerin kullanılması çocukla ilgili nesnel bir tanımları zorlaştırmıştır. Öyle ki bu görecelilik, toplumların tarih içindeki hukuk kurallarına bile yansımıştır. Roma ve İslam hukuku cinsel olgunluğa esas alırken, modern hukuk disiplini fikri olgunluğu ölçüt almıştır (Avcı,2009: 16).

Çocukluk içerik olarak iki anlamı çağırıştır. Birincisi çocuk başkasının evladıdır. İkincisi ise kültürel, hukuki, sosyal ve ekonomik anlamda yetişkinin statüsüne ulaşmamış kişidir. Bu durum yaş faktörü gibi biyolojik özelliğin yanı sıra toplumsal bir kurgusunun da olduğunu gösterir. Biyolojik yaş ögesini ön plana çıkarmak nesnel açıklamalara ulaşmayı kolaylaştırır. Ancak toplumsal bir kurgu olarak ele alınırken toplumlar arası farklılığı, hatta aynı toplum içindeki zamanla değişebilirliğini dikkate almak gerekecektir. Çünkü bütün toplumlarda görülen çocukluk kavramı imgelerini kendi toplumlarına göre oluşturur (Özyurt,2011:156).

Yukarıda ifade edilen açıklamalar gelişim psikologlarının tanımlamalarına da yansımaktadır. Psikologlar, çocukluk kavramının gelişimin niteliğine göre farklılık gösterebileceğini belirtirler. Örneğin fiziksel gelişimin sınırlanacağı aşama ile bilişsel duygusal ve sosyal gelişim alanlarında çocukluğun sınırlanacağı aşama farklılık gösterebilir. Gelişim alanlarının bu farklı çocukluk aşamaları içinde kritik dönemlerin önemi büyüktür. Bu anlamda gelişim psikologları 0-6 yaş arasına dikkat çeker. Nitekim Yavuzer (2009: 23-24), “Çocuğun topluma ve sosyal yaşantılara karşı tavırlarının biçimlenişi, başkalarıyla nasıl geçineceği, geniş ölçüde yaşamın ilk yıllarındaki öğrenme deneyimlerine bağlıdır” der.

Çocuk sosyalleşme sürecinin ilk adımını ailesi ile beraber atar. Burada tipik öğrenmelerin yanı sıra değer yargılarının içselleşmesi ve itaat gibi birtakım sosyal süreçlerden geçer. Çünkü bu dönemde çocuğun en temel gereksinimi olan sevgi ve onay görme isteği, anne babasıyla uzlaşmasını ve onların değer yargılarını içselleştirmesini gerektirmektedir. Çocuk için bu güçlü varlıklardan (hem fizyolojik hem de sosyal ihtiyaçları için) onay ve sevgi görme isteği, onu uzlaşma yoluna götürür. İktidar ile tanışma ve uzlaşma, ailenin çocuk için biçtiği rolleri ve toplumun kurallarını öğrenmesi için bir araç olmaktadır. Yani aile çocuğa verdiği sevgiye karşılık, kendisinden toplum kurallarına uyma ve değer yargılarını benimsemesini istemektedir (Bulut,2010: 19).

Tarihsel süreç içerisinde çocuk imgelerindeki değişikliğin niteliği, yani değişimin olumlu olup olmadığı sürekli tartışılmıştır. Elkind’e (1999:35-37) göre, çocuklar antikçağda eğitilmesi gereken küçük yurttaşlar iken, ortaçağda kötü davranılan, mal veya kölelik ideolojisi ile bir mülk parçasına dönüşmüştür. Yine O’na göre kapitalizmin ilk döneminde değişen koşullar, çocuğa da yansımıştır. Daha çok kazanç ideali ile sömürgeciliğin ilk zamanlarında çocuklar, çalıştıkları fabrikalarda ve ev dışında ticari alanlarda kazanç için çalıştırılan bireyler, ucuz fabrika işçileri olarak görülmeye başlanmışlardır. Elkind, zamanın ilerlemesiyle çocukların koşullarında oluşan olumlu değişimleri dile getirmiştir. Ancak çocuk imgelerinin açıklanmasında kullanılan bilimsel kökenlerinin diğer kökenlere (dinsel, toplumsal vb.) göre mutlak doğru olduğu fikrine eleştirel yaklaşmaktadır. Çocukluk imgeleri için, “tarihsel olarak baskın olan, çocuk imgelerine egemen olan siyasal, toplumsal ve dinsel karakterlerden türetilmekteydi. Modern imgeler hakkında göze çarpan nokta, onların bilimsel kökenli olduğudur ve olduğunu söylemesidir. Ne yazık ki, bu imgelerin bilimsel kökeni onların

toplumsal, siyasal veya dinsel kökleri olanlardan daha geçerli hale getirmemiştir” der (Elkind, 1999:40).

Elkind gibi, L. De Mauss da çocukluk tarihinin iyiye doğru giden seyrine dikkat çekmektedir. O’na göre tarihsel sürecin ne kadar gerisine giderseniz, çocuk koşulları açısından o kadar geri olan bir tablo görünecektir (Tan,1989:83). Ancak geçmişten günümüze çocukluk koşullarındaki iyileşme iddiasına Aries’ten itiraz gelmektedir. Aries göre, ortaçağda temel ihtiyaçları karşılandıktan sonra yetişkinlerin saflarına katılan çocuklar, bazı özellikleri bakımından sonraki çocuklara göre daha iyi durumdaydı. Çağdaş dünyada bebeklikten itibaren şımartılan, yetenekleri sevgi uğruna köreltilen ve özgürlüğü ellerinden alınmış, hapishaneye benzer eğitim kurumlarında sıkı bir disiplin ile ders alan çocuklar, geçmişe göre ileride sayılmazlar. Ortaçağda çocukluğa atfedilen roller, onların sevilmediği anlamına gelmez. Aries göre, ortaçağ çocukluğuna yönelik bir eleştiri yapılacaksa oda çocukların kendisine has dünyasını görmemiş olmasına yönelik olabilir (Tan, 1989:79).

Günümüzde çocuklar için kabul gören yaygın yaklaşım, Birleşmiş Milletler’in yaptığı tanımlamadır. BM tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde çocuk için, “daha erken yaşta reşit olma hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır” denilmektedir. Böylece uluslararası hukukta nesnel bir çocukluk sınırı belirlenmektedir. Bu sınır ile hukuk kuralları içinde ailelerin çocuğa yönelik sorumluluklarının ve çocuğun aileden beklentisinin yaşı belirlenmektedir. Bu sınır, çocukların bu dönemden sonra geleceğini belirlemeye hakları olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlardan yola çıkarak günümüzde çocuk temasını işleyen disiplinler (psikoloji, sosyoloji, pedagoji vb.) için ortak nokta; çocuğun kendisine özgü dünyasının olduğu ve bu dünyanın yetişkinlerin dünyasından farklı olarak ele alınarak araştırılmasıdır.

2.2.2. Çocukları Kitlesele Eylemlere Yönelten Faktörler

Çocukların politik ve kitlesele eylemlere yönelmesi sosyolojinin aşına olduğu eylemler değildir. Bu tür toplumsal eylemlerde, çocuklar ya ön plana çıkmamış ya da eylemlere katılsa bile yetişkin statüsü içinde değerlendirilmiştir. Toplumsal eylemlerin, sosyo-ekonomik politikalar, kültürel yapı, sosyal adalet sistemi ve göçle gelen sorunlar (Acar, 2009:294) ile ilişkisi incelenmiş, ancak bunun çocuk olgusundaki yeri ve önemi

araştırılmamıştır. Günümüzün toplumsal yapısı içinde, özellikle uluslaşma çabası, din aidiyeti ve sosyal haklar için kalabalıkların harekete geçtiği görülmektedir. Bu harekete geçme isteği toplumun üyesi olan çocuklara da yansiyabilmektedir.

Çocuklar sosyal failer olup, sosyal dünyaya yönelik dinlenilmeye değer, özgün düşüncelere sahiptir. Bundan dolayı toplumun çocukla iletişimi tek yönlü olmamalı, karşılıklı bir nitelik taşımalıdır (Özyurt,2011:164). Bu bağlamda kriminal olup olmamasına bakılmaksızın, çocuğun kalabalık içinde ifade etme biçimine dikkat etmek gerekir. Dolayısıyla kitlesel eylemlerde çocuklar (ergen kategorisi de dâhil) edilgen bir değer olarak ele alınmamalıdır. Çünkü sosyolojik ve psikolojik koşullar yetişkinleri etkileyebildiği gibi çocukları da etkilemektedir.

M. Foucault (2001:165), “Bir devletin yönetimine aday olan her siyasi parti, tanım olarak devlet-karşıtı mücadele olan, devlete karşı şiddet yoluyla mücadele eden terörizmi mahkûm etmeden yapamaz” der. Ancak kamuoyunun tepkisinden dolayı terörizm ile anılmak istemeyen grupların şiddet eylemleri, ancak ulusal bir harekete bağlı kaldığı sürece kabul görür. Foucault bu tespiti ile ulus şemsiyesi altında mücadelenin toplum nezdindeki meşruluğuna dikkat çeker. Ulusal nitelik taşıyan bütün eylemler, çatışma ortamı içindeki muhalif grupların hoşuna gider. Bu durumda mücadele içindeki çocuk ise, kendileri için uzun vadede gerekli kitlerin var olacağına anlamına gelmektedir.

Arafat, 1987’de İsrail ile silahlı mücadeleyi sürdürdüğü dönemde, İsrail askerlerine taş atan çocuklar için şöyle bir yorum yapmıştır: “Benim yeni sloganlarımdan biri, benim düşüncelerimden biri bu yeni generallerdir. Bunlar Şatila ve Burç el Barajne’de, Ain el Helve ve Reşadiye’de, Nablus ve Gazze’de, Hebron ve Kudüs’te yükseldiler... Eski yönetim bu yeni generalleri izlemeli. Aşbal bizim gençlik örgütümüz. İki çeşit Aşbal var: Biri silahlı mücadele veriyor, diğerinin ise elinde taş var...” Arafat’ın bu yorumu, yıllardır “öfkelerini genetik bir biçimde tüm benliklerinde duyumsayıp dışa vuran” 6-12 yaş arasındaki çocuklar içinde geçerliydi. Filistin’deki olaylar esnasında, 1988 yılında gözaltına alınan 6 yaşındaki küçük Muhammed, İsrail askerlerinin kim tarafından yönlendirildiğine dair ısrarlı sorular üzerine ironik bir biçimde 4 yaşındaki kardeşinin ismini vermiştir (Göllüce, 1988: 13-14). Filistin’deki “küçük generallerin” bu öfkesi ve İsrail’in sert tepkisi neticesinde (araların çocukların bulunduğu) yüzlerce kişi ölmüştür. Misyon yüklenen bu kitle yıllarca Filistin’deki

olayları nedeniyle siyasetçilerin, uluslararası örgütlerin ve medyanın yoğunlaştığı bir konu haline gelmiştir.

Ülkemizdeki duruma dönüldüğünde benzer nitelik taşıyan çocuk profili ile karşılaşıldığı görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin çatışmalı ortamında, politik aktör olma teziyle tepkilerini ortaya koyan ve bir araya gelen çocukların, akranlarıyla beraber büyük bir gruba dönüştüğü görülmektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Kürtlerin yoğunlaştığı batı illerde eylemlerin içinde yer alan bu çocuklar, siyasi aktörlerden (Arafat'ın övgüsüne benzer) övgüler almaktadır. İmralı'da bulunan Öcalan, dağ kadrosunun başı Karayılan ve bunlara yakın duran siyasi hareketlerin temsilcilerinden olumlu pekiştireçler almaktadır (Onatlı, 2011).

Sorunun bir diğer tarafı ise Türkiye'deki siyaset, hukuk ve medyadaki iktidar elitleridir. İlk etaptaki tespiti, bu çocukların birer terörist olduğu gerçekliği üzerinde kuran devlet erki, sonra da "kandırılmış" bir kitle gözüyle bakıp, tespit ve çözüm konusunda tutarsız bir yaklaşım sergilemiştir. Köyleri yakılan, göçe zorlanan, kötü muamele gören bu ailelerin, yaşadıkları olumsuzluklar görmezden gelinmiştir. Çocuklar uluslararası hukuka uygun olmayan bir yargılamaya maruz kalmış, problemleri sosyolojik gerçeklik hiçe sayılarak çözülmeye çalışılmıştır.

Sonuçta bu çocukları harekete geçiren sosyolojik ve psikolojik koşullar iyi kavranmadan sorunun ortadan kaldırılması mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda, çocukların olaylar katılmalarının demografik, siyasal, sosyo-ekonomik ve hukuki sebepleri olmakla birlikte, medyanın bu konuya yaklaşımı ve PKK örgütünün etkisini de yadsınamaz bir gerçekliktir.

2.2.2.1. Siyasal ve Demografik Faktörler

Siyasal sebepler, devlet yönetimindeki birimlerin, bölgenin çatışmalı ortamında tercih ettikleri politikalarının sonucu olmuştur. Bu başlığın en önemli faktörü göçtür. Her ne kadar göç, demografik bir olgu olsa da Doğu ve Güneydoğu'da yaşanan göç, siyasal sebeplerden bağımsız olmamıştır.

Göç; sosyal, siyasal ve ekonomi sebeplerle insanların bir yerden başka bir yere gitmesidir. Bu mekânsal değişiklik, kentlerin iktisadi anlamda az gelişmiş olan köylere göre daha cazip olmaları, şehrin sosyal olanakları ve hayat standartlarını yükseltme

amacıyla olabilmektedir (Balcıoğlu,2007: 15). Göç olgusunun trajik yönü olan zorunlu göç ise, doğal ve insani faktörlerden kaynaklı olarak insanların bulunduğu yerleri terk etmeleridir. Doğa kaynaklı zorunlu göçler, deprem, sel ve taşkın gibi faktörlerden; insan kaynaklı nedenler ise etnik çatışma, nükleer kirlenme, ekonomik ve siyasi faktörlerden dolayı olmaktadır. Ancak “en yaygın zorunlu göç türünü kişi ya da grupların sahip oldukları, etnik, dini, siyasi ve benzeri aidiyetleri nedeniyle yaşam alanlarında zorla göç ettirmeleri ya da göç etmek zorunda kalmaları oluşturmaktadır” (Keser, 2010: 11).

Günümüzde PKK ve Kürt sorunu ile ilintili olarak gerçekleşen zorunlu göç, Keser’in en yaygın “zorunlu göç” olarak ifade ettiği etnik ve siyasi aidiyetleri ekseninde yaşanan göçlerdir. Yakın dönem Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde çatışma ortamından “ya koruculuk ya da göç” ikilemi içinde devlet baskısından kaçmak için zorunlu göç yaşanmıştır. Bu dönemdeki göç politikasındaki düzensizlik, Osmanlı döneminin sürgün ve iskân politikalarından bile daha olumsuz sonuçlanmıştır (Keser,2010: 31). Osmanlı İmparatorluğu 16.yy’da göçe zorladığı insanlar için bir iskân politikası oluşturulurken, 90’lı yılların Türkiye’inde bu insanlar, yaşadıkları yerleşim yerlerinden apar topar şehirlere göç etmiştir. Üstelik göç şartları onların büyük trajedilerle yüzleşmelerine sebep olmuştur. Köyleri boşaltılan, kente göç eden bu insanlar, kent ortamının dezavantajlı bölgelerinde sağlıksız ortamlara ve kent hayatını sindirmeyen mekânlarına yerleşmişlerdir.

24 Ekim 1986 yılında yapılan yasal değişiklikle ilgili olarak köylülerin koruculuğa yönlendirilmesi, köy halkı tarafından reddedilmesiyle (Kaya,2009: 60) göçler yoğunluk kazanmaya başlamıştır. 1995 yılında BM Yüksek Komiserliği Türkiye’de göçe zorlanan insan sayısının 2 milyon, 2006 yılında ise BM Helsinki Komisyonu bu sayının 3 milyon civarında olduğunu belirtmiştir. Boşaltılan yerleşim yeri sayısı 1996 yılı Olağanüstü Hal Valiliği resmi açıklamalarına göre, 2785’tir. Yerel insan hakları örgütleri ise rakamın 3.000 civarında olabileceğini dile getirmektedir (Tori,2008:103).

Çocukların şiddet eylemlerine bulaşmasının can alıcı nedenlerinden biri zorunlu göçtür. Şiddet eylemlerine yönelen çocukların göç esnasında doğmamış olmaları ya da doğmalar bile yaşlarının çok küçük olmaları yüksek bir olasılıktır. Ancak köye dair belleklerinde yer alan tek şey şiddettir. Çocukların hatırladıkları ya da büyüklerinden dinledikleri şiddet eksenli bu olaylar, yaşadıkları olumsuzlukların, kötü hayat

koşullarının sebebi olarak gördüğü devletin bütün aygıtlarına şiddet ile karşılık vermeleri sonucu doğurmuştur (Darıcı, 2009:32-33).

Yine siyasi sebeplerden biri de 90'lı yıllarda sosyal yaşamı etkileyen, insanlara korkuyu derinden yaşatan, akşam olmadan sokak ve caddeleri boşaltan faili meçhul olaylardır. Bazılarının kayıp olduğuna, bazılarının yasadışı örgütler tarafından öldürüldüğüne dair açıklamalar ile kapatılan olaylar için ciddi bir çalışma yapılabilmemiş değildir. Kayıplar konusunda ne Adalet ne de İçişleri Bakanlığı'nda herhangi bir veri olmamakla beraber bilimsel sayılabilecek herhangi bir araştırmada bulunmamaktadır. Bu konuda daha çok basında yer alan haberler ile dernek, vakıf ve bazı komisyonların araştırılmaları görülmektedir. Ancak genel anlamda 90'lı yılların OHAL bölgesinde çok ciddi anlamda faali meçhul ölüm ve kayıp vakaları ile karşılaşmıştır. Aynı yıllarda OHAL bölgesi dışında İstanbul'da bu tür ölüm ve kayıpların yaygınlaştığı söylenmektedir (Alpkaya, 1995:39-40).

Kurban ve Yeğen (2012: 51), mağduriyet yaşayan bu denli büyük bir kitle ve ağır hak ihlalleri karşısında yargının sessizliğine dikkat çekmektedir. Onlara göre, OHAL döneminde faali meçhul cinayetler ile birlikte yargısız infaz, işkence ve kötü muamele konularında yargı olayı kapatmaya çalışmıştır. Şikâyette bulunanlar için de ya savcılar soruşturma açmamıştır ya da mahkemeler takipsizlik kararı vermiştir.

Alpkaya (1995:56-59), o dönem için devlet yetkililerinin 4 farklı tepkisine dikkat çekmektedir. Birincisi, bilmemek, duymamak, görmemek şeklinde cereyan eden suskunluk halidir. Devletin bütün kurumları ve kurumların başında yer alanlar kayıplar karşısında açıklama yapmaktan kaçınmıştır. İkincisi, yâdsıma durumudur. Yani kayıpların akıbeti konusunda olayı reddetme ya da kaybın yurt dışına kaçmaları veya örgüte katılmış olabilme ihtimalleri ile geçiştirme cevaplar vermeyi tercih etmek. Üçüncüsü, karşı suçlama ve gözdağı. Daha çok "devlet suç işlemez" mantığı ile bu olayların gündeme getirilmesinde PKK örgütüne dikkat çekip, bu konuda çalışanları PKK ile işbirliği yapmakla suçlamak. Dördüncüsü ise, çok az siyasetçinin yaptığı duyarlılıktır. Olayların üzerine gitmek isteyen duyarlı siyasetçiler de ya susturulmuş ya da yetkisiz bırakılmıştır.

90'lı yıllarda Marksist-Leninist ve laik bir çizgiye sahip PKK'ye sempati duyanlara veya ailesinden PKK'ye katılmış olanlara yönelik Hizbullah kaynaklı şiddet uygulanmıştır (Onatlı,2011: 25-26). 1994-95 yılında sadece Batman'da faili meçhullerin

sayısı 209'u bulmuştu (<http://www.t24.com.tr/content/authors.aspx?author=13&article=3097>). Bu konuda dönemin Batman Valisi olan Şarman, soruşturma ve mahkemelerde Başbakan Tansu Çiller ve Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in onayı ile örtülü ödenekten 1000 kişilik özel ordu kurduklarına dair ifadeler vermiştir (Tori,2008:144-145). Kesin rakamlar olmamakla beraber o dönemde 17 bin faili meçhul cinayetden bahsedilmektedir. Bu sayı çatışma ortamında ölenlerle beraber sadece bölgede 50 bin kişinin hayatını kaybettiği sonucuna götürmektedir. Rakamlar Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde neredeyse her ailenin bu olaylardan etkilendiğini göstermektedir.

Bir şekilde babasını, annesini, dayısını, amcasını bu çatışmalarda kaybetmiş ve şimdi 15-20'li yaşlarda olan bu çocuklar dönemin tanıklığını yapmasalar bile etkilendiklerini söylemek mümkündür.

Ayrıca şiddet eylemleri içinde bulunan çocuklardan bazılarının aile bireylerinde gözaltı ve tutuklamaların var olduğu tahmin edilmektedir. Araştırmalar, bütün dünyada terörle mücadeleden kaynaklı 30 bin tutuklunun 13 bininin Türkiye'de olduğunun göstermektedir (<http://www.etha.com.tr>).

Bu gözaltı ve tutuklamaların yanı sıra PKK'ye katılım sağlayan militanlar ile aile bağılıklarının oluşu, şiddetin araç olarak kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Çocukların militanlar ile olan aidiyet duyguları, örgüt ile yaşanan her çatışmadan sonra onları sokağa itmektir.

2.2.2.2. Sosyo-Ekonomik Faktörler

Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından 2009 yılında yazılan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sosyo-ekonomik yapısına yönelik rapora göre, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin ortalama Gayri Safi Yurt İçi hâsılası 2000 TL iken, bu oran diğer bölgelerde ortalama 6000 TL'dir. Raporda, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Kürt vatandaşlarının sosyo-ekonomik durumuna yönelik çarpıcı bilgilere ulaşmak mümkündür. Bazı verileri şu şekilde belirtilebilir:

Hane halkı geliri 300 YTL'den az olanlar: Kürtlerde % 31,9 tüm Türkiye'de %16,3'tür. Sosyal güvenlik sisteminde yeşil kart veya sosyal güvencesi olmayanlar: Kürtlerde %65, tüm Türkiye'de %32. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 24, diğer bölgelerde 16. Yükseköğretim okuyanların

oranı: Kürtlerde % 5,3, Türkiye ortalaması 8,9. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı: Kürtlerde %20,4, Türkiye ortalaması 8,3. Hane halkın sayısı 9 kişiden fazla olanlar: Kürtlerde 19,4, Türkiye ortalaması 4,9'tür.

Akiner'in (2010) Mersin'de göçün yoğunlaştığı mahallelerde yaptığı araştırmaya göre ankete katılan bireylerin babalarından, okuma yazma bilmeyenlerin oranı %97 çıkmıştır. Aynı oran annelerde %99'u bulmuştur. Aile içinde hane halkı sayısı 5 kişiden fazla olanlar %95 ve yıllık gelirin 7000 TL aşağısında olanların oranı ise %90 olarak tespit edilmiştir.

Yine DPT'nin 2003 yılında yayınladığı bir araştırmada, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesini belirlenmiştir. 58 farklı değişkenin kullanan ve 1996 yılı ile karşılaştırmalı yapılan bu araştırmada, en düşük 20 il sırası sırasıyla şu şekilde çıkmıştır (Dinçer, Özasan, Kavasoglu, 2003:55): Muş, Ağrı, Bitlis, Şırnak, Hakkâri, Bingöl, Van, Ardahan, Siirt, Mardin, Gümüşhane, Batman, Iğdır, Şanlıurfa, Kars, Bayburt, Adıyaman, Yozgat, Diyarbakır ve Ordu. Görüldüğü gibi iller ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden oluşmaktadır.

Kanunla ihtilaf halindeki çocuklar bu rakamların farkında olmasalar bile, bu rakamların ortaya çıkardığı zorlukları yaşamaktadır. Bu dezavantaj, çocuklarda ayrımcılığa uğradığı düşüncesinin gelişmesine yol açmaktadır.

Türkiye'de eğitim sistemi, çağdaş normları yakalama konusunda bazı sıkıntılar yaşadığı gibi Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da hem teknik koşulları hem de resmi ideolojinin uygulama alanı olması itibariyle tepki görmektedir. Resmi yasaların izin vermemesi, Kürt dilinin alanını daraltmaktadır. Cumhuriyet döneminde medreselerin kapatılması ve Kürtçeye yönelik yasaklar ilk dönemin temel icraatları olmuştur. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e, oradan 1924 ve 1961 Anayasası'na uzanan süreçte Türkleştirme temel fikir olmuştur. Özellikle kadim bir kavim olmaları, nüfus yoğunluğu ve belli bir dil ve toprak bütünlüğüne sahip olmaları öncelikli hedefi Kürtlere yöneltmiştir. Türkçeden başka dillerin yayın ve eğitimine imkân verilmemiştir. Nitekim bugünkü anayasamızın 42. Maddesi, eğitim kurumlarında Türkçeden başka bir anadili öğretimini yasaklamıştır (Yeğen, 2009: 72-79).

Günümüzde ise bu yasağı travmatik bir şekilde yaşayanlar, bölge çocuklarıdır. Aile içinde Kürtçeyi konuşan çocuklar, okulda farklı bir dil ile karşılaşmaktadırlar. Öğretmenlerin ve idarecilerin bu konuda hoşgörülü olmamaları, bürokratik yapının

yapıcı olmaktan kaçınan ve bölgesel özellikleri görmezden gelen yaklaşımları, çocukların eğitime karşı tepkili bir hale gelmesi neden olmuştur. Bu konuda yaşanmış birçok sorun ile karşılaşılmaktadır. Eğitim gibi çocukların aidiyet duygusunun üst düzeyde olması gereken kurum, Kürtçe konuşan çocuklarda güvenin zedelendiği bir kuruma dönüşmektedir.

2.2.2.3. Medyanın Etkisi

Günümüzde önemli bir güç odağı haline gelen medya, çocuk hakları konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Haber yapma anlayışında insan haklarını (çocuk hakları da dâhil olmak üzere) reytinge kurban etmekte, olumsuz bir dil oluşturmaktadır. Ötekileştirilmiş, insan hakları mağduru gruplara yönelik genel yaklaşım, medya ile yeni bir dil bulmaktadır. Öyle ki önyargılar bu dil ile bazen sözel, bazen işitsel bazen de görsel kodlamalarla sürdürmeye çalışılmaktadır (Yanıkaya,2009: 23).

“Taş atan çocuklar” konusunda da aynı dilde ısrar eden medya, şiddeti milliyetçi hisler üzerinde vererek, hem haberi hem de çocukların şiddete maruz kalmasını meşrulaştırmaktadır. Bu konuyla ilgili haberleri, “yasa dışı slogan atması”, “korsan gösteri yapması”, “devlet kurumlarına saldırması”, “ bayrağa saldırması” veya “bayrağı yakması”, “terör örgütü tarafında beyinlerinin yıkanmış olması” gibi bir ön bilgi ile vererek toplumdaki kabarmış milliyetçiliğe seslenmektedir. Böylece haberde sadece bir haber değil, aynı zamanda bir mesaj olmaktadır (Durna, Kubilay, 2010: 65-68). Bu konuda Onatlı'nın Türk medyasının ayrımcı diline ilişkin belirlemesi yerinde bir tespittir.

9 Mart 2011 tarihinde Takvim gazetesinin 5. sayfasında, Adana İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yapılan aşılarla “kısırlaştırılıyor” diyerek tepki gösterip eylem yapan çocukların haberi verilmişti. “Kaşındılar” manşetinin altında terör örgütü tarafından kullanılan bu çocukların taşı niye ve kime attıkları bilmediklerinin yazılmıştı. Üstelik fotoğrafta sırtı dönük, elinde taş olan 5-6 yaşlarında üstü başı kirli bir çocuk fotoğrafı vardı. Takvim için atılacak en iyi manşet, bu çocuklara haddini bildirmemiz gerektiğini ifade eden “kaşındılar” kelimesiydi. Buna karşın 20 Eylül’de Ankara Kumrular’da bir arabaya konulan bombanın patlaması olayı için, Takvim dâhil bütün ulusal medyada, okula yakın olduğu, çocukların etkilendiği bu olaylar ile birlikte Kumrular sakinlerine psikolojik destek verildiğine dair haber, olması gerektiği gibi vicdanlara seslenerek veriliyordu.

Yanikkaya (2009,15), medyaya yönelik olarak “içinde konuştuğu ideolojik söylem, medya metinlerinin üretim aşamasında anlamlarını oluşturduğu ardalanı belirler. Bu alan, anlamları iktidar ilişkilerinin dışında ya da iktidar ilişkilerinden bağımsız olarak oluşturulamaz” der. Gerçekten de medyanın “taş atan çocuklara” yönelik dili devlet erkinin bu çocuklar için biçtiği rolden, uygun gördüğü cezadan bağımsız değildir. Medyanın çocuklara yönelik tavrı bu olunca çocukların tepkilerini gözlemlemek mümkündür. Akıner’in (2010: 156), Mersin’deki araştırmasında, Kürt çocuklarının ulusal medyanın adil bir şekilde temsiliyetine inanmayanları %88,80 olarak ölçülmüştür.

Onatlı’nın “propagandacı dil” olarak kavramsallaştırdığı, PKK’ye yakın medyadaki görüntü ve söylemler de çocuklar için pekiştireç rolünün görmektedir. Arafat’ın generallerine benzer Kürt kahramanları Roj TV, Azadiya Welat, Günlük (kapatıldığı için farklı isimlerle basılabilmektedir) gibi TV ve gazetelerle şiddete özendirilmektedir. “Medyayı yakından takip ediyorum! Her gün mutlaka Günlük ve Azadiya Welat gazetelerini okuyorum. Çünkü bu gazetelerin beni temsil ettiğine inanıyorum. Azadiya Welat, Kürt dilini temsil ediyor. Roj TV ise diğer kanalların vermediği gerçekleri yansıtıyor. Ayrımcılıktan nefret ediyorum. Türkiye’de çok satan gazeteler, çok izlenen televizyonlar, diğer etnik kimlikleri dışlıyor” (Akıner, 2010,62) şeklindeki açıklamalar eylemlere katılan çocukların düşüncelerini özetler gibidir.

2.2.2.4. Hukuki Faktörler

Toplumsal eylemlerde şiddete bulaşan çocukların, ülkenin gündemine bir problem olarak girmesine neden olan faktörlerin başında, bu çocuklara yönelik adalet mekanizmasının işleyiş tarzı olmuştur. Olayların görülmeye başlandığı dönemden bu yana özellikle gözaltına alınan çocuklardaki niceliksel artış, sivil toplum kuruluşlarının, aydınların ve hukukçuların sorun üzerinde eğilmelerine neden olmuştur. Çocukların gözaltına alınışı, sorgulama usulleri ve talep edilen cezalar en çok tartışılan konulardır.

Türkiye’de çocukların kendilerine özgü mahkemelerde yargılanması amacıyla yapılan ilk ciddi icraat, 1979 yılında kabul edilen 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile olmuştur. Ancak kanunda çocuk mahkemelerinde yargılanacak çocukların yaşı 15, yargılanmanın içeriği ise genel mahkemelerin ilgilendiren konular ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla DGM’lerin (Devlet Güvenlik Mahkemeleri) ilgi alanına giren davalar ve yaşları 15 geçen çocuklar

diğer mahkemelerde yargılanmaya devam etmiştir. 2003 yılında yani DGM'lerin kaldırılmasından 1 yıl önce bu istisna da kaldırılırken, 2005 yılında Çocuk Koruma Kanun Tasarısı hazırlanıp mecliste kabul edilmiştir. 2006 yılında ise çocuk hakları açısından geriye doğru gidilebilecek bir adım atılmıştır. TMK (Terörle Mücadele Kanunu) ile Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuklar için benimsenen ilkelerden vazgeçilmiştir. Böylece Türkiye yıllar önce DGM'lerde uyguladığı yöntemi geri getirmiştir. Bu yıl aynı zamanda çocukların kitlesel eylemlerle kendini gösterdiği yıl olması açısından da dikkat çekicidir (UNİCEF Türkiye Temsilciliği, 2009).

2006 yılında başlayan eylemler ile çocuklardan örgütlü suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgüt propagandası, toplantı ve gösteri yasasına aykırı davranma ve kamu malına zarar gibi toplamda 10 yıldan fazla olabilecek cezalar istenmiştir (İHD, 2009:4). Belli bir dönemden sonra artan kamuoyu baskısı ve yapılan değişiklikler ile özellikle 2010 yılından sonra daha çok örgüt propagandası, toplantı ve gösteri yasasına aykırı davranma ve kamu malına zarar verme gibi maddelerden yargılanma başlanmıştır. Bu duruma 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu'yla (ÇKK) uygulanmaya başlanan "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" maddesinin Terörle Mücadele Kanunu'nda (TMK) 2008 yılı değişikliği ile 15 yaş altı çocukları, 2010 yılı değişikliği ile bütün çocukları (18 yaş) kapsayacak şekilde genişletilmesi eklendiğinde, çocukların daha hafif cezalara çarptırıldığı görülmüştür. Ancak bu olaylarla mükerrer suçluluğun 5 yıl içinde yeniden cereyan etmesi durumunda, çocukların bu cezaları yeniden alma olasılıkları yüksektir.

Ayrıca günümüzde özellikle gözaltına alınmış biçimi sıklıkla tartışılan konular arasındadır. Ev baskınlarında yaşanan fotoğraf ve tutukluluğun yoğun bir şekilde başvurulan yöntem olması eleştirilen konular arasındadır.

5237 no'lu TCK' da 31.maddesi çocuk suçluluğuna ilişkin yaptırımı şu şekildedir:

MADDE 31. - (1) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(2) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza

sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.

(3) Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on dört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37/6. Maddesi, “Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır” demektedir. Yine ikinci kısmın 37. Maddesinde “Hiçbir çocuk insanlık dışı yöntemlerle ya da aşağılanarak cezalandırılmaz. Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun gelişmeleri engellemeyecek şekilde ve eğitsel olmalıdır” şeklinde bir hüküm vardır. Ülkemiz hukuku açısından Çocuk Koruma Kanunu'nun 4/i maddesine göre “çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması” gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen durumlar çocukların yargılanma usul ve esasının kendisine has bir durumda olmasını gerektiğine işaretler. Bu aşamada yapılacak en önemli şey çocukların her şeyden önce adalete ilişkin güvenlerini zedeleyecek tutumlara mahal vermemektir. Cezalandırmada temel hedef, yeniden topluma kazandıracak şekilde bireyi suçtan caydırmaktır. Verilecek cezanın bireyi şiddet ortamından çıkaracak boyutta olması adaletin temel görevidir.

2.2.2.5. PKK Örgütünün Etkisi

PKK, silahlı mücadeleye başlamasından bu yana kitleler üzerinde etkili olma çabasına girmiştir. Hareketinin başarılı olması için bunun önemli bir basamak olacağını

bildiğinden dolayı diğer örgütlenmelere karşı bu kartı ellerinde bulundurmamak istemiştir. 90'lı yıllarda PKK'nin hedeflerinden birisi de kendilerine sempati duyan kitleleri harekete geçirmektir. Bunun ilk örneği 1992 yılında Nevroz kutlamalarıdır. Cizre, Şırnak, Silopi, Nusaybin ve Batman gibi merkezlerdeki kitlesel kutlamalara güvenlik güçlerinin müdahalesi sert olunca, dönemin DEP milletvekillerinin çabalarıyla bir inceleme kararı alınmıştır. İnceleme raporunda onlarca insanın öldüğüne ve Cizre'deki olaylara 20 saat boyunca silahla müdahale edildiğine dair rapor yayınlanmıştır.

Bu dönemde PKK'nin kitleler üzerindeki etkisini kırmak amacıyla hükümet ve ordu bazı önlemler almaya çalışmıştır. Güvenlik güçleri PKK ile mücadele ederken ilk icraat olarak köy boşaltmalarını denemiştir. Bu olaylarla insanlar, “ya koruculuk ya da göç etme” seçenekleriyle karşı karşıya bırakılmış, bu durum onlar üzerinde ciddi bir travma yaşatmıştır. Koruculuk sistemi ile PKK'yi lojistik destekten yoksun bırakma amaçlanırken, bu sistemin bir parçası olmayı kabul etmeyen aileler şehre göç etmiş, böylece PKK kentlileşmiştir (Arakon, 2010:184).

2000-2004 yılları arasındaki dönem, devletin demokratikleşme adımları ile birlikte sakin geçmiştir. Ancak sükûnet, silahlı çatışmanın yaşanmadığı 1999-2003 yılları ile sınırlı kalmıştır. 2004 yılında PKK yeniden silahlı mücadeleyi esas alırken aynı zamanda kitleleri harekete geçirme stratejisini de devreye sokmuştur. Arakon'un PKK'nin kentlileşmesi olarak ifade ettiği zorunlu göçe tabi tutulan aileler ile birlikte kent merkezlerinde güç kazanan PKK, Diyarbakır, Mardin, Batman, Şırnak, Hakkâri, Van, Siirt, Adana ve Mersin gibi merkez ve ilçelerinde belli olaylar sonrasında kitleleri sokağa çıkarmaya çalışmıştır. Abdullah Öcalan'ın yakalandığı 15 Şubat, PKK'nin kurulduğu 28 Kasım, PKK'nin ilk silahlı eylem günü olan 15 Ağustos, 21 Mart Nevroz, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlamaları, kitlesel gösterilerin meydana geldiği tarihlerdir.

Kitlesel eylemlerdeki bir diğer odak noktada çatışmalarda öldürülen örgüt militanlarının cenaze törenleridir. Yoğun olarak kadın ve gençlerin katıldığı kitlesel katılımlı cenaze törenleri, örgütün propaganda aracına dönüşebilmektedir. Özellikle öfkeli kalabalık bu törenlerden sonra intikam duygularıyla çatışma ortamının sorumlusu olarak gördüğü devlet aygıtlarını oluşturan kişi veya mekânlara saldırmaktadır.

En belirgin örneklerden biri de 28 Mart-3 Nisan 2006 tarihleri arasında yukarıda belirttiğimiz kent merkezi ve ilçelerinde meydana gelen olay olmuştur. Muş ve Bingöl

arasında bulunan Şenyayla bölgesinde 25 Mart 2006 tarihinde 14 PKK'li militanın öldürülmesi ile 28 Mart 2006 tarihinde Diyarbakır'da başlayan olaylar yakın il ve ilçe merkezleri ile devam etmiş, 2 Nisan'da İstanbul'a kadar uzanmıştır. Özellikle Diyarbakır'da 3-4 gün süren olaylar, güvenlik güçlerinin kontrolü sağlamakta zorlanacağı bir boyuta ulaşmıştır. O zaman 1. Ligde mücadele eden Diyarbakırspor'un Fenerbahçe ile maçı Malatya'da oynanmıştır. Olayların resmi bilançosu ise 10 kişinin ölümü, güvenlik güçleri dâhil olmak üzere 250 kişinin yaralanması ve yüzlerce kişinin gözaltına alınması ve tutuklanmasıdır (Bal, 2007: 82).

PKK'nin örgüt ve sempatizan yapısı dağda bulundurduğu militanlardan ibaret değildir. Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki dernek, kuruluş, milis gücü ve yazılı-görsel medyası ile geniş bir alanda etkili hale gelmiştir. Bu anlamda örgütün aldığı bazı kararlar sadece militanlar eliyle değil bu farklı nitelikteki yapılanmalar ile devreye sokulmaya çalışılmaktadır. Örgütün kitleselleşme çabaları için daha önce vurguladığımız faktörler yine bu yapılanmaların aracılığıyla devam etmektedir. Bu konuda KCK, bütün alt birimleri (İran, Irak, Suriye'de dâhil olmak üzere) ile göze çarpan örgütlenme modelidir.

KCK, Abdullah Öcalan'ın 2004 yılında yazdığı "Bir Halkı Savunmak" adlı kitabında geçen "demokratik konfederalizm" fikrini esas almaktadır. Sonradan "demokratik özerklik" şeklinde değiştirilen bu sistem için PKK, bütün unsurları ile yeniden yapılanmıştır. 2005 yılında KKK (Koma Komelên Kürdistan-Kürdistan Konfederalizmi) olarak kurulan yapılanma yine Öcalan'ın 2007 yılındaki önerileriyle KCK olarak değiştirilmiştir. KCK, PKK dâhil olmak üzere örgütün Suriye, İran, Irak gibi farklı ülkelerdeki birimleri ve Türkiye içindeki milis güçleri ve illegal örgütlerini kapsayan en geniş sistemdir (Çandar, 2011:75-76). KCK'nin yasama, yürütme ve yargı organlarına bağlı olarak çalışanların legal ve illegal yapılanmalar üzerinde ciddi bir etkisi söz konudur. Kitlesel eylemleri yönlendirme açısından örgütün gençlik konseyi, kadın konseyi gibi alt birimleri etkili olmaktadır.

Özellikle 2007-2009 yılları arasında örgüt, bombalama ve vur-kaç gibi saldırılar yaparken aynı zamanda "serhildan" (direniş) olarak ifade ettiği intifada görüntüsü yaratacak kitlesel eylemleri yönlendirmiştir. Nitekim aynı yıl yapılan PKK'nin 10. Yıl kongresi "Êdi bese" (yeter artık) hamlesi ile yeni bir boyuta girmiştir. Sonradan bütün kitlesel eylemlerin sloganı olacak "Êdi bese" şiarlı eylemlerde çocuk ve kadınların ön

plana çıktığı görülmüştür. Bu eylemler ile kamuoyunun gündemine girme ve kaotik bir ortam yaratma amaçlanmıştır. 10. Kongrede aynı zamanda Öcalan'ın cezaevi şartları da tartışılmıştır. Öcalan'ın cezaevinde tartaklandığı haberinin yayılması ve PKK'nin bildirgesindeki “başta kadın ve geçler olmak üzere tüm halkımızı mücadeleyi yükselmeye çağırıyoruz” ifadeleri, çocukların sokağa dökülmesi ile aynı zamana denk gelmiştir. “Amed Halk İnisyatifi” adlı illegal yapılarda “artık söz bitmiştir, eylem zamanıdır” gibi mesajlar vermiştir (Farac,2010:26,98,243).

Çocukları bu tarz eylemlere yönlendirmek için en uygun aygıtlar şüphesiz ki kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle Roj TV bu konuda verilecek en iyi örnektir. Eylemleri duyurma mekanizması görmektedir. “Amed (Diyarbakır) Halk İnisyatifi”, “Botan (Cizre, Silopi, Şırnak bölgesi) Halk İnisyatifi”, Qoser (Kızıltepe) Gençliği”, “Gever (Yüksekova) Apocu Gençlik” gibi illegal ancak süreklilik arz etmeyen küçük çaplı örgütler Roj TV ile propaganda yapabilmektedir.

Yukarıda ifade edilen küçük, illegal ve asimetrik niteliğe sahip örgütlenmelerden Kürdistan Halk İnisyatifi Sterk TV’de 10 Temmuz 2012 tarihinde 14 Temmuz’da yapılacak miting için katılım çağrısında bulunurken kitleleri mitingin havasına sokmak için cümlelerini itina ile seçtiği görülmektedir. Çağrıda açıklamalarda “ direniş”, “mücadele”, “fedailik”, “saldırı” gibi, duyguları harekete geçiren kavramlara sıkça rastlanmaktadır. Çağrıda, *“Topyekûn saldırılara topyekûn bir direniş bizler için en gerekli olan hayati bir görevdir. Bu süreçte kazanacak olan milyonları katılımıyla, emeğiyle fedai bir çizgide yürütülen Kürdistan halklarının direniş mücadelesi olacaktır. (...) Bu açıdan 14 Temmuz tarihsel bir misyon olarak önümüzde durmaktadır. 14 Temmuz kesintisiz direniş ve özgürlük yürüyüşüdür. 14 Temmuz tarihsel direniş ve dirilişimiz miladı ve sembolüdür. Demokratik Özgür Kürdistan’ın ilanı ve iradeleşmesidir. 14 Temmuz özgürlük iradesinin, inancın, bilincin zafer kazandığı TC faşizminin iradesinin kırıldığı bir tarihin adıdır. 14 Temmuz özgürlük mitingine giderken, direnen tüm Kürdistan halkının devrimci demokrat ve özgürlükten yana olan tüm çevreleri 7’den 77’e herkesi ama herkesi tarihsel bir misyon ve sorumlulukla özgürlük yürüyüşüne katılmaya, Kürdistan coğrafyasında uygulanan faşizm zincirini kırmaya çağırıyoruz. Edi bese, An Azadi An Azadi”* denilmektedir. Bu tür açıklamalar daha önce de sık sık yapılmıştır. 2008 yılında PKK’nin askeri kanadı HPG kitlelerden daha radikal bir istemde bulunmuştur. HPG sınır bölgesindeki gençlerden dağ

kadrosuna katılmalarını istemiştir. O çağrıda da yine gençler hedeflenerek, militan sayısını üzerinden gözdağı vermeyi amaçlamıştır: “*On binlerce kitlenin yönünü dağlara çevirmesini ve düşmana gerekli cevabı vermesinin zamanı geldi geçiyor. (...) Özel savaşın her türlü oyununu, gençliği ve kadını yozlaştıran ve ajanlaştıran faaliyetlere dur demenin ve yaşadığımız bu günlerde Edi Bes e kampanyasını gerilla saflarına katılarak zirveleştirmek tüm Kürt gençliğinin temel görevi olmalıdır. Gençlik dağlara çıkarak, onun (AK Parti kastedilmektedir) ve işbirlikçilerinin önderliksiz bir yaşamı dayatmalarına ‘Artık Yeter’ diyecektir, demelidir.(...)*” Açıklamalarda görüldüğü gibi örgüt ayakta kalmak için gerekli olan propaganda ve kitle gücünü en az savaş kadar çok önemsemektedir. Gençlerin harekete geçirecek gerekli psikolojik süreçleri kullanmaktadır.

MMC müzik kanalı, şiddet eylemleri içinde yer alan çocuklara göndermede bulunan kliplerini yayınlamakta, şiddet eylemlerini olağanlaştırmaktadır. Burada da propaganda boyutuna müziğin gücü eklenmektedir. PKK, Öcalan ve örgüt militanlarının yüceltiği propaganda müzikleri düzenli bir şekilde dinletilmektedir

Şiddet eylemlerinin meşru göstermenin en iyi yolu propagandayı bütün boyutları ile kullanmaktır. Nitekim örgüt, militanlar tarafından çekilen filmleri görsel medya aracılığıyla kitlelere gösterme fırsatı bulabilmektedir. Dağ koşulları hakkında olumlu izlenimler vererek örgüte ve harekete destek veren insanların kahramanlaştırdığı bu filmler 13-18 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde büyük etki yaratmaktadır (Çeşme, 2011:205-207).

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Genel Bilgiler

Çocukların cinsiyetleri, yaşları, doğum yerleri, ikamet ettikleri mahalleler, öğrenim durumları, babalarının meslekleri, ailelerin aylık gelirleri, anne ve babalarının eğitim durumları, çocukların kardeş sayıları, çocukların aile ve okul ile ilişkileri bu başlıkta incelenmiştir.

3.1.1 Cinsiyet Durumları

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların cinsiyet bilgileri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 1: Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Erkek	103	100
Kız	0	0
Toplam	103	100

Batman Çocuk Şube Müdürlüğü tarafından verilen 219 kişilik liste içinden 9 kız çocuğa rastlanılmıştır. Ancak çalışmada herhangi bir kız çocuğu ile görüşme olmamıştır. Adresin yanlış verilmesi, adreste gösterilen evden ailenin taşınmış olması, kız çocuklarının evde bulunmayışı ya da kız ve ailesinin görüşmeyi kabul etmemeleri gibi nedenlerden dolayı kız çocukları örneklem grubunun dışında kalmıştır. Dolayısıyla örneklem grubu, erkek çocuklarından oluşturulmuştur. Örneklem grubunda yer almasa da kız çocuklarının bu eylemlerde yer aldıkları tespit edilmiştir.

3.1.2 Yaş Dağılımları

Tablo 2’de çocukların şu anki yaşlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2: Yaş Dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde
11	3	2,9
13	7	6,8
14	15	14,6
15	12	11,7
16	11	10,7
17	15	14,6
18	14	13,6
19	21	20,4
20	4	3,9
21	1	1,0
Toplam	103	100,0

Araştırma (gözaltına alındığı yıl dikkate alınarak), 18 yaşından küçük çocukları kapsamaktadır. Tabloda 18 yaşından büyük görünen 26 çocuğun gözaltına alındığı yıllar dikkate alındığında, bu çocukların o dönem 18 yaşından küçük oldukları görülmektedir.

Çocukların gözaltına alındığı dönemdeki yaşlarının dağılımı ise aşağıda (tablo 3) verilmiştir.

Tablo 3: Gözaltı Yaşının Dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde
9	1	1,0
10	3	2,9
11	2	1,9
12	15	14,6
13	14	13,6
14	13	12,6
15	15	14,6
16	23	22,3
17	16	15,5
18	1	1,0
Toplam	103	100,0

Tablo 3'e bakıldığında, çocukların en çok 12-17 yaş aralığında gözaltına alındıkları görülmektedir. Nitekim görüşme yapılan dönemdeki çocukların yaş ortalaması 16,48 iken, gözaltına alınma yaşı ortalaması 14,45'e düşmektedir.

3.1.3. Doğum Yerleri

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların genellikle Batman doğumlu olduğu görülmektedir. Konya ve Uşak illerindeki doğum yerlerinin dışındaki bütün iller Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır.

Tablo 4: Doğum Yerlerinin Dağılımı (İller Düzeyinde)

İller	Sayı	Yüzde
Şırnak	2	1,9
Ankara	1	1,0
Batman	88	85,4
Bitlis	2	1,9
Diyarbakır	1	1,0
Konya	1	1,0
Mardin	1	1,0
Siirt	6	5,8
Uşak	1	1,0
Toplam	103	100,0

Tablo 4'te görüldüğü gibi, çocukların büyük bir kısmının doğum yeri Batman (% 85,4) olarak tespit edilmiştir. Batman'ı, komşu ili olan Siirt (% 5,8) takip etmektedir. Uşak (% 1) ve Konya (% 1) doğumlu olanların aileleri de iş hayatı gereği Batman'dan geçici bir şekilde bu illere gitmiş, sonra tekrar geri dönmüşlerdir.

Tablo 5: Doğum Yerlerinin Dağılımı (İlçeler Düzeyinde)

İlçeler	Sayı	Yüzde
Altındağ	1	1,0
Beşiri	1	1,0
Bismil	1	1,0
Cihanbeyli	1	1,0
Gercüş	4	3,9
Hasankeyf	1	1,0
İdil	2	1,9
Kızıltepe	1	1,0
Kurtalan	3	2,9
Merkez (Batman)	81	78,5
Merkez (Siirt)	3	2,9
Merkez (Uşak)	1	1,0
Sason	1	1,0
Tatvan	2	1,9
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların doğum yerlerinde en yüksek oranı, Batman Merkez (% 78,5) doğumlular oluşturmaktadır. Batman Merkez'i Gercüş (% 3,9), Siirt Merkez (% 2,9) ve Siirt'in ilçesi olan Kurtalan (% 2,9) izlemektedir.

3.1.4. Çocukların İkamet Ettikleri Mahalleler

Batman'da, Demiryolu Köyü (merkezle birleşmiştir) ile beraber 37 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallelerin tamamı örneklemin seçildiği listenin içinde olmasına rağmen değişik sebeplerle 30 mahallede bulunan çocuklar ile görüşme yapılmıştır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan çocukların, hangi mahallelerde ikamet ettiklerine ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 6: İkamet Ettikleri Mahallelerin Dağılımı

Mahalle	Sayı	Yüzde
19 Mayıs	6	5,8
Aydınlıkevler	1	1,0
Bağlar	6	5,8
Bahçelievler	1	1,0
Bayındır	1	1,0
Beşevler	1	1,0
Çamlıca	4	3,9
Çamlıtepe	1	1,0
Çay	2	1,9
Demiryolu	1	1,0
Fatih	2	1,9
GAP	3	2,9
Gültepe	1	1,0
Hilal	6	5,8
Huzur	3	2,9
Hürriyet	3	2,9
İluh	2	1,9
Karşıyaka	5	4,9
Kısmet Mahallesi	1	1,0
Kültür	5	4,9
Pazaryeri	5	4,9
Petrol	6	5,8
Petrolkent	7	6,8
Pınarbaşı	1	1,0
Sağlık	6	5,8
Seyitler	4	3,9
Şafak	2	1,9
Şirinevler	2	1,9
Yavuz Selim	12	11,6
Yeşiltepe	3	2,9
Toplam	103	100,0

Görüşme yapılan çocukların en yaygın ikamet ettikleri mahalle %11,6 oranı ile Yavuz Selim Mahallesi olmuştur. Yavuz Selim Mahallesi'ni, kitlesel eylemlerin yoğun olarak yaşandığı Petrolkent (% 6,8), 19.Mayıs (% 5,8), Bağlar (% 5,8), Hilal (% 5,8) , Petrol (% 5,8) ve Sağlık Mahalleleri (% 5,8) takip etmektedir. Yine Pazaryeri (% 4,9),

Karşıyaka (% 4,9), Kültür (% 4,9), Seyitler (% 3,9) ve Çamlıca (% 3,9) gibi mahalleler, çocukların yoğun bir şekilde gözaltına alındığı mahalleler olmuştur.

Yukarıda belirtilen mahallelerden Kültür Mahallesi haricindekilerin tümü, 90'lı yılların yoğun göç dalgasında kurulmuş ve nüfus almış mahallelerdir. Bu mahalleler, diğerlerine göre kent merkezinin biraz daha dışında olup, hizmet anlamında dezavantajlı bölgeler olarak tarif edilebilir. Bu yerleşim bölgeleri PKK örgütünün yanı sıra, geçmişte bir dönem Hizbullah örgütünün de etkin olduğu mahallelerdir.

3.1.5 Öğrenim Durumları

Görüşme yapılan çocukların öğrenim durumları aşağıdaki tabloda (tablo 7'de) görülmektedir.

Tablo 7: Çocukların Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde
İlköğretim (devam)	27	26,2
Ortaöğretim (devam)	8	7,8
Açıköğretim lisesi (devam)	10	9,7
İlköğretim mezunu	12	11,7
Ortaöğretim mezun	6	5,8
İlköğretim terk	27	26,2
Ortaöğretim terk	13	12,6
Toplam	103	100,0

Tablo 7'de görüldüğü gibi, ilköğretimi terk ederek okulu bırakan çocukların oranı % 26,2, ortaöğretimi terk ederek okulu bırakanları oranı da %12,6 olarak tespit edilmiştir. Açıköğretim lisesini okuyanlar ile ilköğretimden mezunu olanların örgün eğitim dışında kaldıkları görülmektedir. Yaşları dikkate alındığında, bir şekilde okul ortamından uzaklaşan ve eğitim öğretim hayatını sağlıklı bir şekilde bitirmeyenlerin oranı % 60,2'yi bulmaktadır. Eğitime devam eden çocukların oranı, hem Türkiye hem de araştırmanın evreni olan Batman ilinin ortalamasının çok aşağısına denk gelmektedir.

3.1.6. Babalarının Meslekleri ve Ailelerin Aylık Gelirleri

Ailelerde ekonomik durumun belirlenmesinde, baba mesleği ve aylık gelir düzeyi dikkate alınan iki önemli değişkeni oluşturmaktadır. Baba mesleği ve aylık gelir durumu birbiriyle ilişkili olmakla beraber genelde aynı sonucu vermemektedir. Bazen

baba işsiz iken ailenin diğer fertleri çalışabilmektedir ya da bazı taşınmazlardan elde edilen gelirler, ailenin aylık gelirinin yüksek çıkmasını sağlamaktadır.

Tablo 8: Baba Mesleklerinin Dağılımı

Meslek	Sayı	Yüzde
İşsiz	14	13,6
Kamuda memur/işçi	11	10,7
Günelik işçi	38	36,9
Özel sektörde işçi	15	14,5
Çiftçi	4	3,9
Esnaf	12	11,7
Diğer	9	8,7
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların % 36,9'u baba mesleklerini “günelik işçi” olarak beyan etmiştir. Bunu % 14,5 ile “özel sektörde işçi” takip etmektedir. Bu iki kategoriden sonra esnaf, kamuda memur/işçi ve çiftçi gelmektedir. Ayrıca içinde çoban, kendi aracıyla şoförlük ve emekli gibi mesleklerin yer aldığı “diğer” kategorisi % 8,7’dir. İşsizlerin oranı ise 13,6 olarak tespit edilmiştir.

“Günelik işçi” kategorisinde yer alan bireyler daha çok inşaat işlerinde çalışan, sağlık güvencesinden yoksun, işin durumuna göre zaman zaman çalışmayan kişilerden oluşmaktadır. Bu ailelerin gelirleri süreklilik göstermediği için ailelerde bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Nitekim ekonomik gelirin niceliği kadar niteliği ve sürekliliği de büyük önem taşımaktadır.

Aynı şekilde “özel sektörde işçi” mesleğine sahip kişiler, özel sektörde asgari ücret ile çalışan ya da müteahhit elamanı olarak bilenen, kamu sektörüne hizmet alımı şeklinde yerleşen işçilerdir.

Tablo 9: Ailelerin Aylık Gelir Dağılımı

Aylık Gelir (TL)	Sayı	Yüzde
1-500	9	8,7
501-1000	44	42,7
1001-1500	22	21,4
1501-2000	14	13,6
2001-2500	12	11,7
2501+	2	1,9
Toplam	103	100,0

Aylık gelir tablosuna bakıldığında, baba meslekleri ile aile gelirinin birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Gelirler, Türkiye'deki yoksulluk sınırının altında yoğunlaşmaktadır. Aylık gelir ortalamasının 1500 TL altındaki ailelerin toplam oranı % 72,8'dir. Bu sayı ciddiye alınması gereken bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha yüksek bir gelire doğru çıktıkça frekanslar azalmaktadır.

Çocuklar ve aileleri, dar gelirli oluşlarının sebebi olarak yer yer devleti sorumlu gösteren açıklamalarda bulunmuşlardır. Onlar, devletin bölgeye hem ayırmacılık yaptığını hem de süren çatışma ortamı içinde ekonomik anlamda kendilerine bazı sıkıntılar çektirildiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca köy boşaltmalarının aile ekonomilerini olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Batman'a uzun zamandan beri yerleşen ailelerde de hızlı nüfus artışı ile mevcut iş imkânlarının çok üstünde bir insan gücünün oluştuğunu, bu durumun kendi istihdamlarını da sıkıntıya soktuğunu ifade etmişlerdir.

3.1.7 Çocukların Anne ve Babalarının Öğrenim Durumları

Araştırma, ülkemizde yaşı ilerlemiş nüfusun okuryazarlık konusunda yaşamış olduğu sıkıntıları bir kez daha göstermiştir. Üstelik bu durumun bölgede daha fazla hissedildiği görülmüştür. Genel olarak yaşı ilerlemiş nüfus, okuryazarlık konusunda sıkıntı çekmektedir.

Tablo 10: Annelerinin Öğrenim Durumları

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	74	71,8
Diplomasız okur-yazar	15	14,6
İlkokul terk	2	1,9
İlkokul mezunu	10	9,7
Ortaokul mezunu	1	1,0
Lise mezunu	1	1,0
Toplam	103	100,0

Çalışmada annelerin okuryazarlık oranı çok düşük çıkmıştır. Okur-yazar olmayanları oranı %71,8 iken, kendi çabaları ile okur-yazar olanların oranı %14,6 olarak tespit edilmiştir. Herhangi bir diplomaya sahip (ilkokul, ortaokul, lise mezunu) annelerin toplam oranı ise 11,7'dir.

Tablo 11: Babalarının Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	1,0
Okur-yazar değil	22	21,4
Diplomasız okur-yazar	26	25,2
İlkokul mezunu	42	40,8
Ortaokul mezunu	2	1,9
Lise mezunu	7	6,8
İlkokul terk	1	1,0
Ortaöğretim-terk	2	1,9
Toplam	103	100,0

Babaların okur-yazarlık durumlarına bakıldığında, düşük seviye devam etmekle beraber annelere göre daha yüksek bir okur-yazarlık oranı çıkmıştır. Annelerde %71,8'lik okur-yazar olmayanların grubu, babalarda % 21,4 olarak ölçülmüştür. Babalarda en yüksek oran ise % 40,8 ile "ilkokul mezunu" olmuştur. "Ortaokul mezunu" olanların oranı % 1,9, "lise mezunu" olanların oranı ise % 6,8'dir

Bu konuyla ilgili yapılan görüşmelerde anne-babalar, düşük okuryazarlık oranının nedenini iki şekilde açıklamaktadır: Birincisi yeterli olmayan eğitim öğretim imkânları, ikincisi ise kendi dönemlerinde eğitim kurumlarına olan bakış açıları ve o

dönemdeki bilinç düzeyleridir. Ebeveynler okul çağında iken köylerinde ilkokuldan başka okul olmadığını, okumak isteseler bile bu konuda fazla bir olanağın bulunmadığını ifade etmişlerdir. Eğitim öğretimin ciddiye alınmadığı o dönemler için imkânların da sıkıntılı olması, dönemin çocuklarını okuldan uzaklaştırmıştır. Dolayısıyla yukarıda ifade edilenler, okur-yazarlık konusunda birbirini olumsuz etkileyen iki değişken olmuştur.

3.1.8. Anne ve Babalarının Birliktelik Durumları

Örnekleme yer alan çocuklardan büyük bir kısmının, anne ve babalarının sağ ve beraber yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 12: Anne ve Babalarının Birliktelik Durumları

Birliktelik Durumu	Sayı	Yüzde
İkisi de sağ ve beraber	96	93,2
Boşanmış	2	1,9
Anne vefat etmiş	1	1,0
Baba vefat etmiş	4	3,9
Toplam	103	100,0

Hem anne hem de babalarının sağ ve beraber olduğunu söylerin oranı % 93,2'dir. Boşanmış olanlar % 1,9, babası vefat edenler % 3,9, annesi vefat edenler ise % 1 olarak ölçülmüştür.

3.1.9 Kardeş Sayıları

Görüşme yapılan aileler, çok çocuklu ailelerden oluşmuştur. Batman ilinde yaygın olan kalabalık aileler, örneklem grubuna da yansımıştır.

Tablo 13: Çocukların Kardeş Sayılarının Dağılımı

Kardeş Sayısı	Sayı	Yüzde
Cevapsız	3	2,9
3	2	1,9
4	10	9,7
5	25	24,4
6	17	16,5
7	17	16,5
8	10	9,7
9	10	9,7
10	4	3,9
11	3	2,9
12	2	1,9
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklardan; “5 kardeşe” sahip olduğunu söyleyenlerin oranı % 24,4’tür. Bunu, % 16,5 ile 6 ve aynı oranla “7 kardeş” kategorisi takip etmiştir. Çocukların en az 3, en çok da 12 kardeşli olduğu tespit edilmiştir.

Tabloda görülen veriler kardeş sayılarına ilişkindir. Kardeş sayılarına ebeveynler katılmasıyla ailede yaşayan fert sayısı daha da yükselmektedir. Kardeş sayılarının ortalaması olan 6,6 iken, ebeveynlerinin eklenmesi ile bu ortalaması 8,6’ya çıkmaktadır.

3.1.10. Okul ve Aileye İlişkin Değişkenler

Araştırmada dikkat çeken bir diğer konu, çocukların eğitim-öğretimde Batman ortalamasından daha düşük bir seviyede olmalarıdır. Yaşları itibariyle ilköğretim, lise, dersane ve hatta üniversite eğitimine kadar dağılım gösterebilecek bu çocuklardan, ciddi sayılabilecek bir oranının eğitim kurumlarının dışında kaldıkları görülmektedir.

Daha önce verilmiş olan Tablo 7 istatistiğinin basitleştirilmiş hali aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14: Eğitim Kurumlarına Devam Etme Durumu

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde
Eğitime devam etmektedir	49	47,6
Eğitime devam etmemektedir	54	52,4
Toplam	103	100,0

Tablodan görüldüğü gibi çocukların % 47,6'sı eğitimine devam ederken, % 52,4 eğitim sürecine son vermiştir. Eğitimin bütün araçları ile çocukların hizmetine sunulduğu böyle bir dönemde, çocukların ciddi sayılabilecek bir oranın eğitim sürecinin dışında olmaları, sorgulanmaya değerdir. Görüşmeler sonucunda değişik sebeplerle okul okumadığı tespit edilen bu çocuklar, vaktinin bir kısmını belli bir işte çalışarak, “play station” gibi sanal ortamlarda oyun oynayarak ya da dışarıda arkadaşları ile dolaşarak geçirmektedir. Çocuklar okul başarısızlığı, ilgisizlik (aile, okul idaresi, öğretmen vs.), aile ekonomisinin eksik kalışı, eğitim sistemindeki sıkıntılar, gözaltılar sonucu devamsızlık ve idarenin olumsuz bakışı gibi nedenlerle eğitime devam etmemektedirler.

Okul ile ilişkilerinin araştırma konusuyla bağlantısını yakalamak amacıyla, çocukların eğitim öğretim sürecinde disiplin cezası alıp almadıkları sorgulanmıştır. Bu durum hem okula karşı isteklerini hem de şiddet araçlarını ne kadar benimsediğini ortaya çıkaracaktır.

Tablo 15: Daha Önce Okulda Disiplin Sorununun/Cezasının Yaşanmışlık Dağılımı

Disiplin Olayı	Sayı	Yüzde
Evet	13	12,6
Hayır	90	87,4
Toplam	103	100,0

Eğitim-öğretim hayatı içinde çocukların herhangi bir sebepten dolayı disiplin sorunu/cezası yaşayıp yaşamadıkları sorusunda “evet” cevabını verenlerin oranı % 12,6 iken, herhangi bir sorun yaşamadıklarını söyleyenler yani “hayır” cevabını verenlerin oranı % 87, 4 olarak belirlenmiştir.

Ayrıca çocukların yaşadıkları gözaltı olayının, eğitim öğretim sürecini ve arkadaşlık ortamını ne denli etkilediği kurcalanmıştır. Bunun içinde gözaltı olayından

sonra okul idaresi ve öğretmenlerin tutumlarında, okul başarılarında, disiplin olaylarında ve öğrenci arkadaşlarının tutumlarında herhangi bir değişikliğinin olup olmadığı sorulmuştur.

Tablo 16: Gözaltı Olayından Sonra Okul Hayatındaki Değişiklik Durumları

Okuldaki Değişiklik	Sayı	Yüzde
Okul okumuyordum	41	39,8
Okulda olumsuzluklar yaşadım	17	16,5
Okulda herhangi bir olumsuzluk yaşamadım	45	43,7
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların % 39,8'lik kısmı, gözaltına alınmadan önce okulu bıraktıklarını, dolayısıyla gözaltına alınmalarının eğitim öğretim hayatını etkileyecek bir durum olmadığını beyan etmişlerdir. Yine gözaltı olayından sonra okulda herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmadığını beyan eden öğrencilerin oranı % 43,7 iken, okul idaresi, öğretmenler ve arkadaşlarından dolayı sorun yaşadığını belirten öğrencilerin oranı % 16,5'tir. Okulda olumsuzluk yaşamayan öğrenciler arasında tatilden dolayı okul idaresinin haberdar olmaması ya da bir şekilde gözaltı olayının okuldan gizlenmesi gibi durumlarda yer almaktadır. Buna karşın olumsuzluk yaşayan 17 öğrenciden 3'ü okuldan atıldığını ya da okulu bırakmak zorunda kaldığını, 2'si olaydan sonra disiplin cezası aldıklarını ve 12'si okul idaresinin, 5'i öğretmenlerinin, 1'i ise arkadaşlarının kendisine karşı olumsuz tavır sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Okul idaresi ve öğretmenlerin suça ya da herhangi bir olumsuzluğa karışan öğrencilere yönelik sert bir tutum takındıkları görülmektedir. Okulu temizleme mantığı çerçevesinde çocuk üzerindeki baskı, çocuğun okuldan ayrılıp sokağın etkisi altına girmesine neden olmaktadır.

Gözaltı olayı esnasında okul okumayan öğrencilerin oranı da % 41 olarak tespit edilmiştir. Bu durum aynı zamanda başka bir trajik olayı da ortaya çıkarmıştır. Örneklem grubu içinde eğitim öğretim hayatına son vermiş 54 öğrencinin 41'i, okulu bıraktıktan sonra gözaltı olayını yaşamıştır. Dolayısıyla okul hayatından uzaklaşmaları yukarıda ifade edildiği gibi, daha riskli bir durumu ortaya çıkarmaktadır.

Çocukların eğitim öğretim hayatına ilişkin veriler kadar, bu verileri bir o kadar etkileyen aile kurumu ile ilişkileri ve bu ilişkilerin kitlesel eylemlere katılımını ne derece etkilediği de önem taşımaktadır. Ailelerin çocukları ile olan ilişkileri nasıldır? Bu konuda ailenin çocuklarına karşı ilgisi ve aile içindeki şiddet durumu irdelenmiştir.

Tablo 17: Ailelerin Çocuklarına Karşı İlgi Durumları

İlgi Düzeyi	Sayı	Yüzde
Çok ilgilidirler	39	37,9
Bazen ilgi gösterirler	15	14,6
Beni rahat bırakırlar	34	33,0
İlgisizdirler	15	14,6
Toplam	103	100,0

Ailelerinin kendileri ile çok ilgilendiği söyleyenlerin oranı %37,9, bazen ilgi gösterdiklerini söyleyenlerin oranı % 14,6, kendisini rahat bıraktıklarını söyleyenlerin oranı % 33 ve kendisine karşı ilgisiz olduğunu söyleyenler de % 14,6 çıkmıştır. Normal şartlar altında, ailelerin küçük yaşta olan çocuklarına karşı ilgilerinin daha yüksek olması, buna karşın “beni rahat bırakırlar” seçeneğinin de düşük çıkması beklenir. Çünkü kent hayatının karmaşık yapısında, ailelerin çocukların tercihlerine çok sık karışmaları, ergenlerin en yaygın şikâyetlerinden birisini oluşturmaktadır.

Darıcı (2009:35-36), birçok noktada çocukların ailelerine oranla daha avantajlı olduğunu söylemektedir. Özellikle kent yaşamına daha hızlı adapte olmaları, Türkçeyi daha etkin kullanmaları ve ailenin bürokratik işlerini yapmaları çocukları ailelerine oranla daha etkin yapmaktadır. Böylece Darıcı, çocukların ilgi bekleyecek konumdan çıktıkları ve daha baskın oldukları sonucunu çıkarmaktadır. Nitekim araştırmada da çocuk ebeveyn ilişkisi, birçok ailede çocukların daha baskın olduğu bir pozisyonudur.

Tablo 18: Aile İçinde Şiddet Durumu

Şiddet Durumu	Sayı	Yüzde
Ailemizde şiddet yok	54	52,4
Ailemizde şiddet var	49	47,6
Toplam	103	100,0

Çalışmada aile içi şiddet sadece fiziksel şiddet ile sınırlandırılmamıştır. Sözlü şiddet/küfür, baskı, kötü muamele gibi etmenlerde bir bütün olarak “şiddet” başlığı altında birleştirilmiştir. Ayrıca şiddetin oranı ve zamanında fark gözetilmeksizin (örneğin çiftler bütün evlilikleri boyunca bir defa ya da çocuk ömrü boyunca aile içinde çok nadir şiddet olaylarına şahit olmuşsa bile şiddet vardır şıkkı işaretlenmiştir) irdelenmiştir.

Araştırmada aile içi şiddet % 47,6 olarak tespit edilmiştir. Buna karşın ailesinde hiçbir şekilde şiddetin olmadığını söyleyenlerin oranı % 52,4’tür.

Aile içi şiddet, ebeveynler arasında olabileceği gibi ebeveynden çocuğa, çocuktan ebeveyne ve kardeşler arasında olabilmektedir. Ancak bu konuda yapılmış araştırmaların önemli bir kısmı genellikle aile içinde kadına ve çocuklara yönelik şiddetten bahsetmektedirler. Hem geleneksel hem de fiziksel/anatomik yapılarından güç alan erkek/baba figürü, kadın ve çocuklara yönelik tek taraflı şiddet uygulamaktadır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulan "Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete İlişkin Alt Komisyonu", 2008-2011 yıllarına ait polis merkezlerine ve jandarma karakol komutanlıklarına yapılan başvurulardan aile içi şiddetin düşük ve yüksek olduğu illeri belirlemiştir. Aile içi şiddet oranlarında en yüksek iller; Bilecik (binde 33), Elazığ (binde 32) ve Isparta (binde 28) iken, en düşük iller; Batman (binde 0,1), Hakkâri (binde 2), Şırnak (binde 3) çıkmıştır. Ancak bu gerçek rakamı göstermekten çok uzaktır. Zira yapılan araştırmalar, aile içi şiddetin dışarıya çok düşük oranda yansıdığını ortaya koymaktadır. Özellikle eşler ve çocuklar, şiddet olaylarını aile içinde saklamaktadır. Bu konuda kadınlarla yapılan bir araştırmada (İçli,1994:16-17) kadınların % 75'nin eşlerinin şiddet kullanımından sonra değişeceklerine dair söz verdiklerini, % 86'sının da sonradan kendilerini affettirmeye çalıştıklarını söylemiştir. Bu durumda özellikle kadınlar ev içinde uğradıkları şiddet konusunda sessiz kalmakta, eşleri hakkında şikâyette bulunmamaktadırlar.

Tablo 19: Ailedeki Şiddet Boyutunun Dağılımı

Şiddet Durumu	Sayı	Yüzde
Ebeveynler arasında şiddet yaşanmaktadır	3	6,1
Ebeveynler çocuklarına şiddet uygulamaktadır	12	24,5
Kardeşler arasında şiddet yaşanmaktadır	8	16,4
Çocuklar ebeveynlerine şiddet uygulamaktadır	2	4,1
Ebeveynler arasında şiddet yaşanmaktadır- Ebeveynler çocuklarına şiddet uygulamaktadır	3	6,1
Ebeveynler arasında şiddet yaşanmaktadır- Kardeşler arasında şiddet yaşanmaktadır	1	2,0
Ebeveynler arasında şiddet yaşanmaktadır- Çocuklar ebeveynlerine şiddet uygulamaktadır	1	2,0
Ebeveynler çocuklarına şiddet uygulamaktadır- Kardeşler arasında şiddet yaşanmaktadır	13	26,5
Ebeveynler çocuklarına şiddet uygulamaktadır- Çocuklar ebeveynlerine şiddet uygulamaktadır	2	4,1
Kardeşler arasında şiddet yaşanmaktadır- Çocuklar ebeveynlerine şiddet uygulamaktadır	2	4,1
Ebeveynler arasında şiddet yaşanmaktadır- Ebeveynler çocuklarına şiddet uygulamaktadır- Kardeşler arasında şiddet yaşanmaktadır	2	4,1
Toplam	49	

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların ailelerinde görülen en yaygın şiddet (% 26,5) ikisinin beraber işaretlendiği, ebeveynlerden çocuğa yönelik şiddet ve çocuklar arasında yaşanan şiddettir. Sadece ebeveynlerden çocuğa olan şiddet % 24,5'tir. Ayrıca aile içinde sadece çocukların birbirlerine uyguladıkları şiddet oranı % 16,4 çıkmıştır.

Görüşmelerde ebeveynlerden çocuğa yönelik şiddeti uygulayan kişinin daha çok anne olduğu görülmüştür. Bu durumun temel nedeni, babanın dışarıda çalışmasından kaynaklı olarak ev içi sorunlara yoğunlaşmaması, buna karşın annenin evin içinde çocuklar ile daha fazla zaman geçirmesi ve bütün sorunları taşımak zorunda kalmasıdır. Ev içindeki ağır şartlar, anneden çocuklara yönelik şiddetin babaninkinden daha fazla çıkmasına neden olmuştur.

Aile içinde şiddet olgusunun varlığı, şiddetin kültürel boyutlarından birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda ailelerdeki parçalanmışlık, bireylerin içinde yaşadıkları alt kültürlerin haksızlıkları uğradıkları gerekçesiyle şiddet eylemlerini onaylamaları, erkek egemen yapının namus algısı, kentlere özgü problemlerin şiddeti tetikleme ve

şiddete teşvik edebilecek objelere (silah, bıçak, uyuşturucu gibi) ulaşmanın kolay olması gibi faktörler şiddetin diğer kültürel boyutlarını oluşturabilmektedir. Üstelik kültürel kuramlarda şiddet, öğrenilen ve paylaşılan bir değer olarak görülmektedir (Kızmaz, 2006).

Çocukların şiddet eylemlerine yönelmelerinde yukarıda ifade edilen değişkenlerin de etkili olması muhtemeldir. Bir bütün olarak bütün toplumsal kurumlarda şiddetin bir seçenek, çözüm yolu veya ifade etme biçimine dönüşmesi çocukları etkileyebilmektedir. Böylece şiddet olaylara karışan çocukların ailede şiddete yönelmeleri veya şiddetten mağdur olmaları ve içinde buldukları sosyo-kültürel yapının şiddet eylemlerine meyilli durumu, çocuklarda şiddeti olağan bir hale getirmektedir.

3.2. Göç İle İlgili Veriler

Günümüzün kent merkezli araştırmalarında göç olgusu, ciddi bir değişken olarak sosyal bilimlerin içinde yer edinmektedir. Göçü esas alan sosyal ve göçmeni esas alan psikolojik teorilerin kentsel yaşamı göz önünde bulundurmadan açıklama yapmaları mümkün değildir.

20. yy'la birlikte hızla yaygınlaşan ve kitleselleşerek büyüyen göçler, beraberinde göçe ilişkin uluslararası hukuku ve bir takım hümanist yaklaşımları getirmiştir (Keser, 2010:15). İşin bu boyutuna varıncaya kadar başta ABD olmak üzere, büyük ekonomiye sahip ülkeler, göçmenlere ilişkin tartışma alanını çok kültürlülük, çeşitliliğin yönetimi ve eritme potası gibi tartışmalar üzerinden yoğunlaştırmıştır. Ancak bunu yaparken, M. Loguerre'in ifade ettiği kentsel arıtma, konut ayırıcılığı, karantinaya alma, azınlıklaştırma, marjinalleştirip minyatürleştirme gibi ötekileştirici politikalarından kurtulamamış, bu da göçmenler üzerinde unutamayacakları travmalar yaratmıştır (Kaya,2009: 15).

Bu anlamda ülkemizde dış göç kaynaklı sorunlar yaşanmamıştır. Ancak bütün ülkelerde olduğu gibi 20. yy'ın kırdan kente olan göçünü (ekonomi ve siyaset kurumunun teşviki ile) hızlı bir şekilde yaşamıştır. Bunun yanında yüzyılın sonlarına doğru zorunlu göçler olmuştur. Doğu ve Güneydoğu'da başta Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt, Hakkâri, Şırnak olmak üzere hemen hemen bütün illerde bu göçlere tanık olunmuştur. Zorunlu göçler ile insanlar apar topar ve alışkın olmadığı kentlere

yönelmişlerdir. Bu bölgelerin şehir merkezleri kadar Türkiye'deki diğer metropollerde bu göçlerden nasibini almıştır.

Kırdan kente ya da kentten kente yönelik göç konusunda, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Türkiye'de Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması'na göre (2006:72), son 20 yılda Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun güvenlik eksenli zorunlu göçün yoğunlaştığı 14 ilde göç, "kırdan kente" olacak şekilde cereyan etmiştir. Bu illerdeki kırdan kente göç oranı % 83,5 iken, diğer bölgelerde bu oran çok düşük kalmış ve göç daha çok kent merkezinden bir başka kent merkezine olmuştur.

Aynı araştırmada zorunlu göçlerle ilgili önemli verilere rastlanılmıştır. Araştırmaya göre, göç eden insanlar göç ettikleri yerleri tercih ederken daha çok akraba ve hemşerilerin varlığını ile şehirlerin güvenliğini esas almışlardır. Yine zorunlu göçler bütün aileyi kapsayıp toplu (bütün köy halkı ya da birden fazla ailenin birlikte göçü) halde olurken, diğer göç tiplerinde daha çok bireysel göç yaygınlık kazanmıştır. Ayrıca zorunlu göçün maddi kayıplarının diğer göçlerden daha fazla olması, araştırmanın dikkat çekici bulgusu olmuştur (2006:73-77).

Batman ili özelinde bakıldığında, göçün 1950'li yıllardan sonra başladığı görülmektedir. Petrol şehri olarak bilinen Batman'da ilk göçler daha çok ekonomik sebeplerin ağırlıklı olduğu göçler iken, ikinci büyük göç dalgası düşük yoğunluklu savaş ortamının getirdiği zorunlu ve baskıcı göçler olmuştur.

Araştırmanın örneklemini oluşturan çocuklarda da aynı verileri gözlemlemek mümkündür.

Tablo 20: Batman'a Göç Etme Durumları

İkamet Durumu	Sayı	Yüzde
Daima Batman'da ikamet ettik	38	36,9
Batman'a başka bir yerden göç ettik	65	63,1
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların önemli bir kısmının göç ile geldiği görülmüştür. Batman'ın şehirleşme anlamında çok eski bir tarihinin olmadığı dikkate alınarak sınıflandırma yapılmıştır. 30 yıldan fazla bir zaman diliminde Batman'a

yerleşen, yerleşme tarihini hatırlamayan ya da uzun zamandır Batman'da olduklarını söyleyen aileler, “daima Batman'da ikamet eden aileler” olarak sınıflandırılmıştır. 30 yıldan daha erken tarihlerde gelip, kendisini Batman'ın dışında gören ve göç etmiş sayan aileler ise göç eden aile kategorisine dâhil edilmiştir.

Araştırmaya katılan ailelerin % 63,1'i Batman'a göç eden ailelerden oluşmaktadır. Daima Batman'da olan ailelerin oranı ise % 36,9'dur.

Tablo 21: Ailelerin Batman'a Göç Etme Yıllarının Dağılımı

Yıl Aralığı	Sayı	Yüzde
1989 ve öncesi	6	9,2
1990-1992	24	36,9
1993-1995	18	27,7
1996-1998	4	6,2
1999-2001	7	10,7
2002-2004	4	6,2
2005 ve sonrası	2	3,1
Toplam	65	100,0

Araştırmada göç etme yılları 3 yıl aralıklarla sınıflandırılmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki zorunlu göçlerin etkisi, tablo 21'e de yansımıştır. Göç etme nedenleri aşağıda belirtildiği için, burada daha çok çatışma ortamının yoğunlaştığı yıllara dikkat çekmekte fayda vardır. Çatışmaların yaygınlaştığı, bazı bölgelerde koruculuğun bir sistem olarak köylülere dayatıldığı yıllar olan, 1990 başlarından 1995 yılının sonlarına kadar olan süreçte yaygın bir göç yaşanmıştır. Batman'a göç eden 65 ailenin 42'si yani % 64,6'sı bu dönemde göç etmiştir. Özellikle 1990-92 arasındaki dönem göçün yoğunlaştığı dönem olmuştur. 1996-98 arasında % 6,2, 1999-2001 arasında da % 10,7 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 22: Ailelerin Göç Etme Nedenlerinin Dağılımı

Göç Etme Nedeni	Sayı	Yüzde
Ekonomik sebepler	21	32,4
Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle	1	1,5
Asker/Jandarma/Korucu baskısı	5	7,7
Ekonomik sebepler-Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle	1	1,5
Ekonomik sebepler-Asker/jandarma/Korucu baskısı	1	1,5
Ekonomik sebepler-Diğer sebepler	4	6,2
Ekonomik sebepler- Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle- Asker/jandarma/Korucu baskısı	4	6,2
Ekonomik sebepler- Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle- Kültürel sebepler	1	1,5
Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle- Asker/jandarma/Korucu baskısı	25	38,5
Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle- Asker/jandarma/Korucu baskısı- Kültürel sebepler	1	1,5
Devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle- Asker/jandarma/Korucu baskısı-Örgüt baskısı	1	1,5
Toplam	65	100

Ailelerin göç etme nedenlerine ilişkin TESEV tarafından yapılan çalışmada, göç etme nedenleri altı başlık altında verilmiştir (Çelik,2006:174). Bunlar;

- 1) Asker ve/veya korucuların köy boşaltmaları, yakmaları, yıkmaları
- 2) Asker ve/veya korucuların halka yönelik muameleleri (fiziksel, sözlü şiddet ev baskınları vb.)
- 3) Asker ve/veya korucuların halka yönelik “korucu olun ya da gidin” baskısı
- 4) Çatışma ortamının getirdiği genel güvensizlik ortamı
- 5) Çatışma ortamının yarattığı ekonomik sorunlar
- 6) PKK baskısı

Araştırma kapsamında görüşülen ve göç ettikleri tespit edilen ailelerin yoğun olarak zorunlu göçe tabi tutuldukları görülmektedir. “Devletin güvenlik politikası gerekçesiyle” ve “asker/jandarma/korucu baskısı” nedeniyle göç ettiklerini belirten ailelerin oranı % 38,5 olarak tespit edilmiştir. Yine ekonomi nedenli göçlerde de yüksek bir oran (%32,4) elde edilmiştir. Diğer şıklar birlikte değerlendirildiğinde “devletin güvenlik politikaları gerekçesiyle” şikkını işaretleyenlerin toplam oranı % 52,2’dir.

Aynı şekilde en az bir kez “ekonomik sebepler” şikkı işaretleyenlerin oranı % 49,2, “asker/jandarma/korucu baskısı” şikkını işaretlerin oranı da % 56,9’dır. Kız kaçırma ve kan davası gibi kültürel sebeplerin ağırlığı % 3,1, kent yaşamının çekiciliği, köy ortamının aileyi tatmin etmemesi gibi sosyal sorunları barındıran diğer sebepler % 6,2 olarak tespit edilmiştir.

“Devletin güvenlik politikası gerekçesiyle” ve “asker/jandarma/korucu baskısı” şıklarından en az birini işaretleyenlerin oranı % 61,4 olduğu görülmektedir.

PKK’nin baskısını dile getirenlerin oranı (% 1,5) ise çok düşük çıkmıştır. Ancak araştırmanı konusu ve örneklem grubu dikkatte alındığında böyle bir sonucun çıkması doğal karşılanabilmektedir.

Tablo 23: Ailelerin Nereden Göç Ettiklerine İlişkin Dağılım

Göç Etme Bölgesi	Sayı	Yüzde
Antalya	1	1,6
Batman Merkez Köy	4	6,3
Batman Beşiri	2	3,1
Batman Gercüş	14	21,6
Batman Hasankeyf	2	1,9
Batman Kozluk	3	4,7
Batman Sason	6	9,2
Bitlis Tatvan	4	6,3
Diyarbakır Merkez	1	1,6
Diyarbakır Bismil	1	1,6
Elazığ	1	1,6
Mardin Dargeçit	2	3,1
Mardin Kızıltepe	2	3,1
Siirt Merkez	5	7,8
Siirt Eruh	1	1,6
Siirt Kurtalan	7	10,8
Şırnak Merkez	1	1,6
Şırnak Beytüşşebap	2	3,1
Şırnak Cizre	2	3,1
Şırnak İdil	3	4,7
Uşak	1	1,6
Toplam	65	100,0

Aileler, göç adresleri olarak en yakın, güvenilir ve akrabalarının bulunduğu illeri tercih ettikleri gibi, bölge dışında bulunan Adana, Mersin, İstanbul, İzmir gibi ekonomik kaygıları giderecek illeri de tercih etmişlerdir. Araştırma kapsamında görüşülen ailelerin büyük bir çoğunluğu, Batman'ın köyleri, ilçeleri ve Batman'ın komşu illerinden gelmiştir. Köylerden göç eden bazı aileler, göç ederken (o dönemin verdiği psikolojiyle) bir gün köylerine dönebileceği ihtimaline karşılık, yakın illerden Batman'ı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Batman ilçesi olan Gercüş'ten göç edenlerin oranı % 21,6'dır. O'nu Siirt'in Kurtalan (% 10,8) ve Batman'ın Sason (% 9,2) ilçeleri takip etmektedir.

Batman sınırları içerinden göç edenlerin toplam oranının % 46,8 olduğu görülmektedir. Komşu illerden ise en yüksek göçü Siirt'ten almıştır. Siirt ve ilçelerinden gelenler % 20,2 iken Şırnak ve ilçelerinden gelenler % 12,5'dir. Araştırmada dikkat çeken iller olan Antalya ve Uşak'tan göç edenler ise bölgeden daha önce bu illere yerleşen ve sonra yeniden Batman'a dönen ailelerdir.

3.3. Gözaltı Durumlarına İlişkin Veriler

Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Koruma Kanunu'nda, çocukların özgürlüğünden alı konulması, gözaltına alınması veya tutuklanıp ceza verilmesinin en son çare olarak başvurulması gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle terör suçlamasıyla gözaltına alınan çocuklarda bir artışın meydana gelmesi bu konuyu yeniden gündeme getirmiştir. Çocukların gözaltıları konusunda emniyet yetkilileri ile bu olayları araştıran sivil toplum kuruluşları arasında çelişkili ifadeler rastlamak mümkündür. Bu bağlamda UNİCEF Türkiye Temsilciliği ile Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'nın beraber hazırladığı "Gösterileri Katılmaları Sebebi İle Terör Suçlusu Sayılan Çocuklar Hakkında Saha Ziyareti Raporu"nda (2009:19), sivil toplum kuruluşları ile hukukçuların çocukların gözaltına alınma durumlarına ilişkin son çare olarak başvurulmadığına yönelik yaygın şikâyetler görülmektedir. Buna karşın kolluk kuvvetleri ise gözaltıların çok sık başvurulmuş bir tercih olmadığını, sayıca fazla olan bu çocuklardan çok azı hakkında soruşturma başlatıldığını ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların hangi tarihlerde gözaltına alındıkları, kaç kez gözaltına alındıkları, nerede gözaltına alındıkları, gözaltına alınma şekilleri ve kolluk kuvvetlerinin gözaltına almaya ilişkin yaklaşımları irdelenmiştir.

Gözaltı, cezalandırma vb. tedbirlerin çocuklar üzerindeki caydırıcılığı araştırılmaya çalışılmıştır.

Tablo 24: Gözaltına Alınma Yıllarının Dağılımı

Yıl	Sayı	Yüzde
2009	37	35,9
2010	30	29,1
2011	36	35,0
Toplam	103	100,0

Araştırmanın metodolojisi başlığında belirtildiği gibi, Batman Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi tarafından 2011 yılının Kasım ayında verilen listede toplam 236 çocuğun bilgileri verilmiştir. Bu çocuklardan 87'si 2009 yılında, 76'sı 2010 yılında 73'ü ise 2011 yılında (kasım ayına kadar) gözaltına alınmıştır. Bu çocuklar içerisinde oluşturulan örneklem grubunun % 35,9'u 2009 yılında, % 29,1'i 2010 yılında, % 35'i ise 2011 yılında gözaltına alınmıştır.

Tablo 25: Çocukların Gözaltına Alınma Yerlerinin Dağılımı

Yer	Sayı	Yüzde
Evde	19	18,4
Dışarıda	84	81,6
Okulda	0	0,0
İşyerinde	0	0,0
Diğer	0	0,0
Toplam	103	100,0

Gözaltına alınma olayının niteliğini belirlemek amacıyla sorulan bu soruda, çocukların büyük bir kısmının dışarıda, olay yerinde ya da olay sonrası eve dönüşlerinde gözaltına alındıkları görülmektedir. Dışarıda gözaltına alınanların oranı % 81,6 iken, olay bitiminde, takip sonucu ev adresleri tespit edilerek evde gözaltına alınanların oranı % 18,4'tür. Soruda işyeri ve okul gibi şıklar olmasına rağmen bu iki şikkın dışında herhangi bir şık işaretlenmemiştir.

Çocukların olay yerinde ya da dışarıda gözaltına alınışları, sorun teşkil edebilmektedir. Genellikle kolluk kuvvetlerinin sert müdahaleleri, yaş farkı

gözetmeksizin gözaltına alış biçimleri ve çocuk istisnası gibi faktörler dikkate alınmadan alıkoymaları çocuklarda ciddi travmalar yaratabilmektedir. Nitekim bu konuda ailelerin ve çocukların şikâyetinde buldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 26: Çocukların Gözaltına Alınma Şekli Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Düşünce	Sayı	Yüzde
Çok kötü	28	27,2
Kötü	25	24,3
Normal	16	15,5
İyi	25	24,3
Çok iyi	9	8,7
Toplam	103	100,0

Gözaltı olayının çocuklarda nasıl bir etki yarattığı ve çocukların gözaltına alınış biçimlerini nasıl yorumladıklarına yönelik sorulan bu soruda, çocukların yarıya yakının olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. “Çok iyi” ve “iyi” cevabını verenlerin toplam oranı % 33’tür. Buna karşın “kötü” ve “çok kötü” cevabını verenlerin oranı % 51,5 bulmuştur. “Normal” diyenlerin oranı % 15,5 olarak tespit edilmiştir.

Gözaltına alınma olayının başlı başına olumsuz bir durum olduğu göz önüne alındığında, “çok iyi” ve “iyi” cevabının düşük değerlerde çıkması normal kabul edilebilir. Ancak gözaltına alınma şekli konusunda olumsuz düşüncelerin bu kadar yüksek çıkması hukuk kuralları, adalet duygusu ve her şeyden önemlisi çocuk psikolojisi açısından sakıncalar oluşturmaktadır.

Olay yerinde kolluk kuvvetlerinde oluşabilecek şiddet ve intikam duygusu, kolluk kuvvetlerinin çocuklara yönelik tutumlarına da yansıtılabilmektedir. Özellikle bu tür olaylarda çocuk polisinin yer almadığı, diğer kolluk kuvvetlerinin çocuklara müdahalede yeterince bilgi sahibi olmadığı göz önüne alındığında bu durumun rahatsızlık yaratabileceği düşünülebilir.

Tablo 27: Gözaltında Bulunduğu Zaman Sürecinde Baskı, Şiddet ve İşkenceye Uğrama Durumları

Baskı, Şiddet ve İşkence Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	37	35,9
Hayır	66	64,1
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların % 64,1'i emniyette baskı, şiddet ve işkenceye maruz kalmadığını beyan etmişlerdir. Baskı, şiddet ve işkence gibi olumsuz bir durumla karşılaştıklarını söyleyen çocukların oranı ise % 35,9 olarak tespit edilmiştir.

Baskı, şiddet, işkence başlığı ile sadece fiziksel şiddet ve işkence kastedilmemiştir. Ayrıca sözlü şiddet, korkutma, sindirme tehdit etme gibi etmenlerde dikkate alınmıştır.

Emniyette amirlerin varlığı, polislerin daha sakin oluşu, teknolojinin bu tür olayların (baskı, şiddet ve işkence gibi) önlenmesi için kullanması, bu oranın azalmasını sağlayabilmektedir. Ancak yine de bu oran çok yüksek çıkmıştır. Çünkü işkence, baskı ve şiddet çocuklar ve gözaltına alınan bütün bireyler için düşünülmemesi ve başvurulmaması gereken bir yöntemdir. Bu yöntem, ileride bir öfke nedeni olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Tablo 28: İlk Olayda Gözaltına Alınma Durumu

İlk olayda Gözaltı	Sayı	Yüzde
Cevapsız	2	1,9
Evet	33	32,1
Hayır	68	66,0
Toplam	103	100,0

Çocukların % 32,1'i katıldıkları ilk kitlesel eylemde gözaltına alındıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın % 66'sı daha önce de çeşitli eylemlere katıldıkları halde gözaltına alınmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 29: Çocukların Gözaltına Alınma Sayılarının Dağılımı

Gözaltı Sayısı	Sayı	Yüzde
1 kez	82	79,6
2 kez	10	9,7
3 kez	8	7,8
4 kez	2	1,9
5 kez	1	1,0
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklardan sadece “1 kez” gözaltına alındığını beyan edenlerin % 79,6 olduğu görülmektedir. “2 kez” gözaltına alınanlar % 9,7, “3 kez” gözaltına alınanlar % 7,8, “4 kez” gözaltına alınanlar % 1,9 ve “5 kez” gözaltına alınanlar ise % 1 olarak tespit edilmiştir.

“1 kez” gözaltına alınanların sayıca fazla oluşu, gözaltı olayının caydırıcı bir özelliğe sahip olduğu sonucunu çıkarabilir. Ancak tablo 30’da görüldüğü gibi, gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam edenlerin fazla olması ve görüşme notlarımızdan edindiğimiz bazı bilgiler, bu konuyla ilgili çok emin konuşulmamasını ifade eder niteliktedir.

Tablo 30: Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etme Durumu

Eylemlere Katılmaya Devam Etme	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	1,0
Evet	39	37,9
Hayır	63	61,1
Toplam	103	100,0

Çocukların % 37,9’u gözaltına alındıktan sonra tekrar eylemlere katıldığını söylerken, % 61,1’i bir daha eylemlere katılmadıklarını beyan etmiştir.

Tablo 31: Gözaltına alınma Sayısı ile Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etme Durumu Arasındaki İlişki

		Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etme Durumu		Toplam	
		Evet	Hayır		
Şimdiye Kadar Kaç Kez Göz Altına Alındınız?	1	Sayı	24	57	81
		Yüzde	23,5	55,9	79,4
	2	Sayı	4	6	10
		Yüzde	3,9	5,9	9,8
	3	Sayı	8	0	8
		Yüzde	7,9	0,0	7,9
	4	Sayı	2	0	2
		Yüzde	1,9	0,0	1,9
	5	Sayı	1	0	1
		Yüzde	1,0	0,0	1,0
Toplam	Sayı	39	63	102	
	Yüzde	38,2	61,8	100,0	

Tablo 31’de görüldüğü gibi çocuklarda gözaltına alınma sayısı ile çocukların gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam etmesi arasında bir ilişki söz konusudur. “1 kez” gözaltına alınan 81 çocuktan sadece 24’ü sonra ki süreç de eylemlere katılmaya devam etmiştir. Buna karşın “2 kez” gözaltına alınan 10 çocuktan 4’ü ve “3 kez”, “4 kez” ve “5 kez” gözaltına alınan çocukların tamamı sonra ki süreçte eylemlere katılmaya devam etmiştir.

“1 kez” gözaltına alınan çocuklarda gözaltı olayının caydırıcı olduğu görülmektedir. Ancak “2 kez” ve daha fazla gözaltına alınan çocuklar, daha tepkisel davranmakta ve eylemlere yeniden katılmaktadır. Dolayısıyla aynı çocukların çok sık gözaltına alınmaları caydırıcı olmamaktadır.

Gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam edip etmeme olayına etki eden bir faktörün de yukarıda ifade edilen gözaltında baskı, şiddet ve işkence uğrama durumu ile ilgili olduğu görülmektedir. Gözaltında polis baskısı ve şiddetine maruz kaldığını belirten çocuklar, gözaltı olayından sonra diğer çocuklara göre daha fazla eylemlere katılmaktadır.

Tablo 32: Gözaltında Baskı, Şiddet ve İşkence İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılma Durumu Arasındaki İlişki

			Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılma Durumu		Toplam
			Evet	Hayır	
Baskı, Şiddet ve İşkence Durumu	Evet	Sayı	18	18	36
		Yüzde	17,6	17,6	35,3
	Hayır	Sayı	21	45	66
		Yüzde	20,6	44,1	64,7
Toplam		Sayı	39	63	102
		Yüzde	38,2	61,8	100,0

Tabloda görüldüğü gibi, baskı şiddet ve işkence gördüğünü belirten çocukların gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam etme oranları yarı yarıya çıkmıştır. Bu çocuklardan 18'i tekrardan eylemlere katılırken, yine 18'i gözaltıdan sonra eylemlere katılmaktan vazgeçmiştir. Buna karşın gözaltında baskı şiddet ve işkence görmediğini belirten çocukların sonraki süreçte eylemlere katılmama oranının daha fazla olduğu görülmüştür.

2011 yılında gözaltına alınan 13 yaşındaki Y.A. “gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam ettin mi” şeklindeki soruya “hayır katılmadım” cevabını vermiş, neden katılmadığı sorulduğunda ise daha ironik bir karşılık vermiştir. 13 yaşındaki Y.A.’dan: “gözaltına alındıktan sonra hiç eylem olmadı ki katılayım” cevabı alınmıştır. Ancak bütün cevaplar bu kadar basit olmamıştır. Örneğin gözaltıdan sonra eylemlere katılmaya devam ettiğini söyleyen 19 yaşındaki M.T. daha radikal ifadeler kullanmıştır: “ilk gözaltı olayını 14 yaşında yaşadım. 14. yaşındaki o eylemde hem gözaltına alındım hem de epey bir dayak yedim... Devletin bizi hor görmesi, bize baskı yapıp bizi soyutlaması, okulda yaşadıklarımız ve bunun gibi bir sürü olay eylemlere katılmamıza devam etmemize neden oluyor”. V.A. ise sonraki süreçte ailesine yönelik baskıdan dolayı katılmaya devam ettiğini söylerken, A.Ö. ilk olaydan sonra tutuklandığını, tutuklandıktan sonra da katılmadığını beyan etmiştir.

Tablo 33: Gözaltına Alınma Gerekçelerinin Dağılımı

Gerekçe	Sayı	Yüzde
Basın açıklaması ve yürüyüş	11	10,7
Taş atma	12	11,6
Molotof-Havai fişekli eylemler	3	2,9
Slogan atma	3	2,9
Diğer	3	2,9
Basın açıklaması ve yürüyüş- Taş atma	7	6,8
Basın açıklaması ve yürüyüş- Slogan atma	8	7,8
Basın açıklaması ve yürüyüş- Diğer	9	8,7
Basın açıklaması ve yürüyüş- Taş atma- Slogan atma	34	33,0
Basın açıklaması ve yürüyüş- Taş atma- Molotof-Havai fişekli eylemler- Slogan atma	1	1,0
Taş atma- Slogan atma	8	7,8
Slogan atma- Diğer	4	3,9
Toplam	103	100

Tablo 33'te görülen bu gerekçeler çocuklar tarafından verilen cevaplardır. Araştırma kapsamında görüşülen çocuklar yoğun olarak “basın açıklaması ve yürüyüş”, “slogan atma” ve “taş atma” eylemlerinden dolayı gözaltına alındıklarını beyan etmiştir. Her üç şıkkın aynı anda işaretleyenlerin oranı % 33'tür. Sadece “taş atma” eyleminden dolayı gözaltına alınanların oranı % 11,6 ve “basın açıklaması ve yürüyüş”e katıldıkları için gözaltına alındıklarının beyan edenlerin oranı da % 10,7'dir.

Diğer gerekçeler şıkkında ise daha çok olay yerinde bulunma, polis ile sözlü sataşma, eylemde bir arkadaşının varlığı gibi nedenler gösterilmiştir.

Tablo 34: Gözaltına Alındıktan Sonra Tutuklanma Durumu

Tutuklanma Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	25	24,3
Hayır	78	75,7
Toplam	103	100,0

Gözaltına alındıktan sonra tutuklananların oranı % 24,3, tutuklanmayanların oranı ise % 75,7 olduğu görülmektedir.

Çocukların tutuklu yargılanmaları en çok tartışılan konulardandır. Araştırmanın örneklem grubunda ortalama dört çocuktan birinin tutuklu yargılanmış olması ve tutukluluk koşullarının çocuk psikolojisi üzerindeki etkileri düşünüldüğünde, çocukların bazı sıkıntılar yaşadıkları söylenebilir. Nitekim tutukluluktan sonra bazı çocukların dağa çıktıkları ya da daha radikal bir tutum almaya başladıkları bilinmektedir. Hüküm giyme olasılıklarının düşük olması ya da hüküm giyseler bile cezaevinde yatmama ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda tutukluluğun cezaya dönüşmemesi gerekmektedir. Bu konuda gözaltına alındığında 16 yaşında olan M.B. *“tutuklandıktan sonra eylemlere hiç katılmadım. Beni ve ailemi en çok üzen şey, tutuklu olduğum için derslere ve sınavlara katılamam oldu. Bu benim çok zoruma gitti ve okuldan ayrılmak zorunda kalmamı hala unutamıyorum.”* Bu konuda yapılmış diğer bazı çalışmalarda da bir takım mağduriyetlerin yaşandığı görülmektedir.

Tablo 35: Hüküm Giyme Durumu

Hüküm Giyme Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	18	17,5
Hayır	85	82,5
Toplam	103	100,0

Hüküm giyenlerin oranının belli bir dönem tutuklu kalanlardan daha düşük çıkması, tutukluluğa başvurulmasının sıkıntılı olduğunu göstermektedir. Üstelik hükmün, cezalarının paraya dönüştürülmesi, ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi nedenlerden dolayı cezaevine girmeyi gerektirecek düzeyde olmadığı görülmüştür.

Yasalarda çocuk suçluluğuna ilişkin açıklamalar, tutukluluğun son çare olarak denenmesi gerektiğini ısrarla vurgulamaktadır. Bu anlamda adalet kurumuna düşen görev, bu hükmü çocuklar arasında fark gözetmeden yerine getirmektir.

3.4. Kitlesele Eylemlere Katılım ve Eylemlere Bakış Açısı

Bu başlıkta, şiddet olaylarına bulaşan çocukların eylemlere katılım nedenleri ve bu eylemlere bakış açıları sorgulanmıştır. Darıcı'nın (2009:36-37) ifadesiyle; olaylar içinde şiddetin öznesi ve nesnesi durumuna düşen, daha önceki yaşanmışlığın verdiği deneyim ile polis dayacağına karşı şiddet gösterme ya da devlet kurumunu temsil eden her

türlü girişimi tepki vermeyi hayat tarzı haline getiren çocukların, bu eylemlerden ne gibi anlamlar çıkardığı irdelenmektedir. Çocukların eylemlere katılma yaşları, eylemlere beraber katıldıkları kişiler, eylemlere kendi istekleri ile katılıp katılmadıkları, eylemler sonucunda yarar sağlayacağı bir şey elde edip etmedikleri, eylemlere katılırken aile tepkilerinin ne olduğu şeklindeki sorulara cevap alınacaktır.

Daha önce Tablo 2 ve Tablo 3'te araştırma kapsamında görüşülen çocukların mevcut yaşları ile gözaltına alınma yaşları ele alınmıştı. Tablo 36'da ise, gözaltıları dikkate alınmadan, çocukların hangi yaşlarda bu kitlesel eylemlere katılmaya başladıklarını görülmektedir.

Tablo 36: Eylemlere Katılmaya Başlama Yaşlarının Dağılımı

Yaş	Sayı	Yüzde
9	1	1,0
10	5	4,8
11	7	6,8
12	17	16,5
13	20	19,4
14	21	20,4
15	16	15,5
16	12	11,7
17	4	3,9
Toplam	103	100,0

Tabloda görüldüğü gibi eylemlere en yoğun katılımın olduğu yaş, % 20,4 ile 14 yaştır. 13 yaşında katılanlar % 19,4, 12 yaşında katılanlar 16,5, 16 yaşında katılanların oranı ise % 15,5 çıkmıştır.

Görüşülen çocukların gözaltına alınma yaşlarının ortalaması 14,45 iken, eylemlere katılma yaşlarının ortalamasını 13,53 olarak tespit edilmiştir. Veriler çocukların gözaltına alındıktan önce bu olayların aktörleri haline geldiğini göstermektedir.

Şuan 16 yaşında olan Ö.G.: *“Kendimi bildim bileli bu olaylara katılıyorum. Genellikle çok küçük yaşta iken nevroz ve mitinglere ailem ile birlikte katılıyordum. İlk olayımı hatırlamıyorum yani. Çevremiz bu tür eylemlere yoğun katılır.”* M.T ise 9

yaşında katıldığını ve çocukluk duygularıyla katıldığını söylemiştir. V.T. "12-13 yaşında beri katılıyorum bu eylemlere. Nevroz günleri yaktığımız ateşlerden dolayı polisler tarafından kovalandığımız hatırlıyorum. O anlar çok heyecanlıydı" diyerek ilk yıllarında katılımın verdiği heyecana dikkat çekmiştir. "Niçin katıldınız?" sorusuna 14 yaşındaki A.B. :*"Biraz merak, biraz hakkını arama niyetiyle katıldım"*, 16 yaşındaki Ö.G., *"Kendi hakkımı savunmaya çalışıyorum. Mücadele vermeden kimse hak vermez... Çektiğimiz acıların karşılığını vermeye çalışıyorum"* demiştir. Şu an 19 yaşında olan V.T. ise *" O dönem çocuktuk. Tabi ki fazla bilinçli değildik. Grupça hareket ediyorduk"* cevabını vermiştir.

Tablo 37: Eylemlere Beraber Katıldıkları Kişilerin Dağılımı

Kiminle Katıldınız?	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	1,0
Tek başıma	35	34,0
Arkadaşlarımla	47	45,7
Tanımadığım kişilerle	2	1,9
Tek başıma- Arkadaşlarımla	7	6,8
Tek başıma- Tanımadığım kişilerle	1	1,0
Tek başıma- Aile üyelerimle- Arkadaşlarımla	3	2,9
Tek başıma- Akrabalarımla - Arkadaşlarımla	2	1,9
Aile üyelerimle- Akrabalarımla- Arkadaşlarımla	3	2,9
Tek başıma- Aile üyelerimle- Akrabalarımla - Arkadaşlarımla	2	1,9
Toplam	103	100

Eylemlere kiminle katıldıkları sorusunda, çocukların % 45,7'sinin arkadaşlarını tercih ettikleri görülmektedir. Tek başında katıldıklarını söyleyenlerin oranı ise % 34'tür. Çocuklar, arkadaş bulamadıkları durumlarda tek başına katıldıklarının beyan etmişlerdir.

İçinde oldukları ergenlik döneminin özelliği de göz önüne alındığında, çocukların aile ve akraba ile hareket etmediği görülmektedir. Ayrıca bu şiddet eylemlerinde aile ve akraba onayının alınmasının zor oluşu, çocukları aile ve akraba dışındaki faktörlere itmektir. Tanımadıkları kişiler ile gittiklerini söyleyenlerin oranı ise % 1,9'da kalmıştır. Bunlar olay yerinde, tesadüfen karşılaştıkları kişilerle katıldıklarını söylemiştir.

Çocuklar bireysel görüşmelerde bu olaylardan nasıl haberdar oldukları ve bu eylemlerin nasıl organize edildiği konusunda da bazı bilgiler vermiştir. Hemen hemen yapılan bütün görüşmelerde iki faktörden bahsedilmiştir. Birincisi Roj TV gibi PKK'ye yakınlığı ile bilinen medyadır. Medya kısmında bu konu daha detaylı açıklanacağından dolayı daha muğlak olan ikinci faktörden bahsetmekte fayda vardır. O da çocukların "mahalle komisyonu" olarak ifade ettiği yapılanmadır. Mahalle komisyonu, çocuklara göre BDP'nin (daha önce DTP) mahalle teşkilatıdır. Eylemlerin daha çok parti tarafından organize edildiğini söylemektedirler. Ancak zaman zaman izinsiz olması nedeniyle KCK gibi illegal yapılanmaların bu eylemlerde rol aldığını belirtmekte fayda vardır. Kaldı ki KCK sözleşmesinde de mahalle komisyonlarına benzer teşkilatlanmalara rastlamak mümkündür. Nitekim KCK'nin bu tip yapılanmasının siyasi kadrolar ile iç içe geçtiği görülebilmektedir. Bu bağlamda eylemleri organize eden ve ev ev dolaşarak duyuran bir yapılanma mevcuttur.

Kamuoyunda en çok tartışılan soru, çocukların bu eylemlere kendi istekleriyle mi katıldıkları, yoksa kandırılarak mı yönlendirildiği sorusudur. Olayları dışarıdan yorumlayanlar, çocukların bu anlamda bir irade gösteremeyeceği konusuna eğilmektedir. Ancak hem anket sonucu hem de görüşme notlarında çocuklarda herhangi tereddüde rastlanmamıştır. Çocuklar bu konuda net tavır göstermektedir. Kandırılmış olabileceği fikri de kendilerini rahatsız etmektedir. Nitekim bu konuda sorulan soruya (Tablo 38) net cevaplar vermişlerdir.

Tablo 38: Eylemlere Kendi İstekleri İle Katılma Durumları

Kendi İsteği	Sayı	Yüzde
Evet	97	94,2
Hayır	6	5,8
Toplam	103	100,0

Çocukların % 94,2'si eylemlere kendi istekleri ile katıldıklarını söylerken, % 5,8'i istemeyerek katıldıklarını beyan etmişlerdir. İstemeyerek katılanlar, daha çok arkadaşların yoğun istekleri ile katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 39: Çocukların Olaylara Aldatılarak Katıldıkları Yönündeki Değerlendirmelere Katılıp Katılmadıklarının Dağılımı

Katılma Durumu	Sayı	Yüzde
Katılıyorum	0	0
Kısmen katılıyorum	3	2,9
Hayır katılmıyorum	99	96,1
Fikrim yok	1	1,0
Toplam	103	100,0

Bir önceki tablo ile birbirlerini test eder nitelikte olan bu soruda da çocukların büyük bir çoğunluğu herhangi bir nesne ile aldatılması ya da zorla götürülme fikrine sıcak bakmamaktadır. Özellikle para, hediye veya zorla götürülme fikirleri kendilerini rahatsız etmektedirler. Belki de kendilerini düşünerek ya da empati kurarak, böyle bir ihtimalin varlığının, eylemlerinin amacından saptırılması ihtimalini ortaya çıkarabileceğini düşünmektedirler. Çünkü çocuklar bu eylemlerde ideolojik kesinliği olan anlamlar yüklemektedir. Tabloda görüldüğü gibi, çocukların % 96,1'i bu eylemlere bir çıkar beklentisiyle katıldıkları yönündeki görüşlere katılmamaktadır.

Peki, çocuklar kandırıldıklarını, zorla götürüldüklerini veya çıkar beklentisini reddettiklerine göre bu eylemlerden ne gibi kazanımlar elde etmektedir? Bu konuda bazı çocukların görüşleri şöyle:

Şu an 19 yaşında olan B.D. *“Kişisel bir kazancımız yok. Karşılıklı beklemiyoruz. Sadece dil ve kültürümüzü korumaya çalışıyoruz. Bu en büyük kazancımız”* derken, 14 yaşındaki A.K. *“Görevimizi yapıyoruz, herkes bir şeyler yapmaya çalışıyor. Biz de eylemlere çıkıyoruz”* şeklinde konuşmuştur. Ş.A. ise kamuoyunun bildiklerinin aksine bir şeyler söylüyor: *”Bu olaylar sonucunda bilinçleniyoruz, bilinçlendiriyoruz, hayata bakış açımız değişiyor.”* Görüldüğü gibi özellikle Ş.A.’nın söyledikleri, çocuklar üzerinde daha önce çalışan Darıcı’nın(2009) Kürt sorununda inisiyatif arayışı ile Onatlı’nın (2011) Kürt sorununda politik aktörü olma yönündeki iddialar ile örtüşmektedir.

Tablo 40: Olaylara Katılmadan Önce Polis/Jandarma/Asker Şiddetine ve ya Baskısına Maruz Kalma Durumu

Şiddete Maruz Kalma Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	9	8,7
Hayır	93	90,3
Cevapsız	1	1,0
Toplam	103	100,0

Eylemlere katılma gerekçesi olarak gösterilen, şiddete maruz kalma durumu konusunu teyit eden bir veri elde edilmemiştir. Araştırmada katılan çocukların % 90,3'ü eylemlere katılmadan önce herhangi bir polis/jandarma/asker şiddetine maruz kalmamıştır. Buna karşın daha önce şiddete maruz kaldığını beyan eden çocukların oranı % 8,7'dir.

Tablo 41: Olaylara Katılmadan Önce Aile Bireylerinin Polis/Jandarma/Asker Şiddetine veya Baskısına Maruz Kalma Durumları

Şiddete Maruz Kalma Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	34	33,0
Hayır	68	66,0
Cevapsız	1	1,0
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklara yönelik Polis/Jandarma/Asker baskısı veya şiddetinde yüksek bir oran elde edilmemesine rağmen, ailelerine yönelik şiddet ve baskıda belirgin bir değer elde edilmiştir. Çocukların % 33'ü eylemlere katılmadan önce kolluk kuvvelerinin, ailelerine şiddet uygulandığını belirtmişlerdir. Özellikle köy boşaltmaları esnasında ailelere ciddi anlamda baskı ve şiddet uygulandığını, yine bazı ev baskılarında aile üyelerine sözlü ve fiziki saldırılarda bulunulduğunu söylemişlerdir. Aile görüşmesi yaptığımız B.Ç. adlı çocuğun amcası, göçe zorlanmaya dair hikâyelerini anlatırken bu durumun çocuklar üzerinde etkili olduğunu da ima etmeye çalışmıştır: “Biz 4 kardeştik. Köyde çok büyük bir gelirimiz olmasa da bir şekilde geçiniyorduk. 1995-96 yıllarında köyümüze yakın bir yerde çatışma çıktı. O çatışmadan sonra ölen askerlerin sayısı fazla olunca sanki bütün sebep

bizmiş gibi köyümüze koruculuk dayatıldı. Bazı köylüler korucu olmak istediyseler de çoğunluğun isteği ile köyümüz korucu olmak istemedi. Apar topar köyü boşaltmak zorunda kaldık. Köyümüzde fazla gelirimiz yoktu ama köyümüz çok güzeldi. Geçen gün çocuklarla birlikte köye gittik. O dönem köyü hatırlamayacak kadar küçük olan gençlerimiz köyü çok beğendiler. Doğrusu o an bile öfkelerini görebiliyordum. Biz tabi ki yaşadıklarımızı anlatıyoruz. Bu durum çocuklar üzerinde etkili olabilmektedir.”

Bu konuda aileleri daha önce polis jandarma ve asker şiddetine maruz kalan çocuklar, gözaltına alındıktan sonra diğer çocuklara oranla daha fazla eylemlere katılmıştır.

Tablo 42: Olaylara Katılmadan Önce Ailelerin Polis/Jandarma/Asker Şiddetine veya Baskısına Maruz Kalma Durumu İle Çocukların Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaları Arasındaki İlişki

			Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılma Durumu		Toplam
			Evet	Hayır	
Ailelerin daha önce Polis/Jandarma/Asker Şiddetine veya Baskısına Maruz Kalma Durumu	Evet	Sayı	20	13	33
		Yüzde	19,8	12,9	32,7
	Hayır	Sayı	18	50	68
		Yüzde	17,8	49,5	67,3
Toplam		Sayı	38	63	101
		Yüzde	37,6	62,4	100,0

Daha önce ailesinin polis/jandarma/asker şiddetine maruz kaldığını belirten % 32,7'lik oranın % 19,8'i gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam ederken, % 12,9'u gözaltıdan sonra eylemlere katılmamıştır. Buna karşın ailesi şiddet görmeyen % 67,3'lük kısmın % 49,5'i gözaltıdan sonra eylemlere katılmamıştır. Çocukların

ailelerine yönelik yapılan baskıların izi zihinlerde kolay silinmemekte ve çocuklar şiddet eylemlerine katılmaya devam etmektedir.

Tablo 43: Olaylara Katılımda Ailelerin Bilgi Sahibi Olup Olmadığına İlişkin Dağılım

Ailenizin Haberi Oluyor mu?	Sayı	Yüzde
Evet	21	20,4
Hayır	56	54,4
Bazen	26	25,2
Toplam	103	100,0

Çocukların % 54,4'ü bu olaylara ailelerinden habersiz katılmaktadırlar. Bu orana karşılık ailelerinin haberdar olduklarını söyleyenlerin oranı % 20,4'tür. Ailelerinin "bazen" haberdar olduğu cevabını verenler ise % 25,2 olarak tespit edilmiştir.

Ailelerin haberdar olup olmadıkları sorusu, aynı zamanda nasıl bir tavır geliştirdikleri ile paralellik göstermektedir. Ailelerin % 54,4 oranında çocukların bu denli büyük olaylara katılımından habersiz olması sorgulanabilecek bir durumdur. Ancak bu konuda daha önce yapılmış bazı araştırmalarda, çocukların bu eylemlere katılırken ailelerini karşılarına aldıkları görülmektedir. Aynı şekilde olaylara katılımda bilgi sahibi olan ailelerin de çocuklarını denetleyecek bir mekanizma geliştirmek için çabalamadığı görülmektedir. Aileler çocukların bireysel inisiyatiflerine müdahalede bulunmamaktadırlar. Nitekim tablo 44'te görüldüğü gibi şiddet, gözaltı ve cezaevi gibi süreçlerle sonuçlanan bu eylemlere çocuklarının katılımına olumsuz bakan ailelerin oranı % 40,8 çıkmıştır.

Tablo 44: Çocuklarının Olaylara Katılmaları Karşısında Aile Tutumlarının Dağılımı

Tutum	Sayı	Yüzde
Olumlu bakmaktadırlar	11	10,7
Olumsuz bakmaktadırlar	42	40,8
Tepkisiz kalmaktadırlar	50	48,5
Toplam	103	100,0

Ailelerin kitlesel eylemlere çocuklarının katılımlarını ne düzeyde destekledikleri hususunun saptanması önem taşımaktadır. Daha önce ifade edilen çocukların bireysel iradeleri, ailelerinin tepkilerine de yansımaktadır. Ailelerin % 48,5'i çocukların katılımları konusunda tepkisiz kalmaktadır. Nitekim tepkisiz kalma, çocukları bu eylemlerden alıkoyma konusunda da bir çabaya girmeme sonucu doğurmaktadır. Ailelerin % 10,7'si ise, çocukların bu eylemlere katılmalarına olumlu bakmaktadır. Bu aileler, çocukların katılımını hak alma mantığı çerçevesinde ele almaktadırlar.

17 yaşında gözaltına alınan ve şuan 19 yaşında olan M.Ş. *“Ailemin diyeceği bir şey yok. Abartacak bir durumda yok. Ne desinler ki”* derken, 18 yaşındaki F.A. *“ailemin haberi olduğu zaman git diyor. Sıkıntı çıkmıyor”* şeklinde cevap vermiştir. Buna karşın 14 yaşındaki A.B. ise yaşının küçük olmasından dolayı ailesinin kendisine kızdığını söylemiştir.

Aile görüşmelerinden çıkarılan bir diğer sonuçta şudur: Aileler çocuklarının katılımlarına olumsuz baksa bile, devlete olan tepkilerinden dolayı bu konuda engelleyici bir tutum takınmamaktadır. Henüz 14 yaşında olan V.İ.'nin babası çocuğun olaylarına katılmasına olumsuz bakmakta ancak çocuğun gördüklerinden etkilendiğini ifade etmeye çalışmaktadır: *“Çocukların eylemlere katılmasını doğru bulmuyorum. Ama çok basit bir olayda bile ilk olarak çocukların olay yerine koştuklarını görüyoruz. Ancak şu da var ki, çocuklar sandığımız gibi çok basit düşünmüyorlar. Günümüz çocuğu çok akıllı, etrafındaki her şeyi çok rahat görüyor. Bölgenin, Kürtlerin yaşadıkları sıkıntıları görebiliyorlar. Artık evlerde internet, televizyon var. Anne baba evde hiçbir şey söylemese bile onlar dışarıda, okulda Kürtlerin çektiklerini görebiliyorlar.”* Başka bir annenin söyledikleri ise bölgede yaşananlara tanık olmayanlar için daha da ürkütücü olabilmektedir. *“Ailem bu olaylardan (Kürt sorunu kastederek) çok etkilendi. Amcamı öldürdüler(daha çok derin devlet ve JİTEM suçlanarak). Ailemizde dağa giden oldu. Bu eziyetleri kim çekse bu olaylara katılır... Niye yalan konuşayım, bazen bütün aile olarak bu olaylara katılıyoruz. Mitinglere hep beraber katılıyoruz.”*

Tablo 42'de görülen korelasyonel ilişki, ailelerin çocuklarının eylemlerine katılması karşısındaki tutumu ve gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam etme arasında da görülebilmektedir. Ailelerin olumlu bakması ya da tepkisiz kalmaları gözaltına alındıktan sonra çocukların eylemlere katılmasını teşvik edebilmektedir.

Tablo 45: Çocukların Eylemlere Katılmaları Karşısında Ailelerin Tutumları İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etmeleri Arasındaki İlişki

				Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etme		Toplam
				Evet	Hayır	
Ailenin Olaylara katılmaz Karşısındaki Tutumu	Olumlu Bakmaktadırlar	Sayı	6	5	11	
		Yüzde	5,9	4,9	10,8	
	Olumsuz Bakmaktadırlar	Sayı	5	37	42	
		Yüzde	4,9	36,3	41,2	
	Tepkisiz Kalmaktadırlar	Sayı	28	21	49	
		Yüzde	27,5	20,6	48,0	
Toplam		Sayı	39	63	102	
		Yüzde	38,2	61,8	100,0	

Çocuklarının bu eylemlerine katılmasına olumsuz bakan ailelerin oluşturduğu % 41,2'lik oranın % 36,3'lük kısmının çocukları gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmamıştır. Buna karşın olumlu bakan ya da tepkisiz kalan ailelerin çocuklarında “hayır” oranı çok daha düşük çıkmaktadır.

Ancak ailelerin böyle bir yaklaşım göstermesinin altında daha farklı bir durumda yatmaktadır. O da ailelerin daha önce olumsuzluklara maruz kalmalarıdır. Göç bu konuda önemli bir faktör olmuştur. Göç ilgili veriler aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 46: Çocukların Eylemlere Katılmaları Karşısında Ailelerin Tutumları İle Batman'a İkamet Etme Durumu Arasındaki İlişki

			Batman'a İkamet Etme Durumu		Toplam
			Daima Batman'da İkamet Ettik	Batman'a Başka Bir Yerden Göç Ettik	
Ailenin Olaylara Katılmanız Karşısındaki Tutumu	Olumlu Bakmaktadırlar	Sayı	1	10	11
		Yüzde	1,0	9,7	10,7
	Olumsuz Bakmaktadırlar	Sayı	22	20	42
		Yüzde	21,4	19,4	40,8
	Tepkisiz Kalmaktadırlar	Sayı	15	35	50
		Yüzde	14,6	34,0	48,5
Toplam		Sayı	38	65	103
		Yüzde	36,9	63,1	100,0

Çocuklarının eylemlere katılmaları karşısında ailelerin tutumları ile Ailelerin göç etmiş olmaları arasında bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Tabloya göre çocuklarının eylemlerine olumlu bakan 11 aileden 10'u batman göç ile gelmiştir. Yine tepkisiz kalan 50 ailenin 35'i Batman'a göç eden ailelerden oluşmaktadır. Buna karşın olumsuz bakanların yarısından fazlası Batman yerlisinden yani göç etmeyen ailelerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 47: Eylemlere Katılmalarında Korku Durumları

Korku Durumu	Sayı	Yüzde
Korkuyorum	26	25,2
Bazen korkuyorum	29	28,2
Korkmuyorum	48	46,6
Toplam	103	100,0

Olaylar içerisinde yer alırken, çocukların yaşadığı korku ve cesaret duygusu, bu olayların günlük hayatın bir parçası haline gelip gelmediğini gösterecektir. Nitekim

çocukların % 46,6'sı eylemlere katılırken herhangi bir korku hissine kapılmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların % 28,2'si aşırıya kaçan bazı olaylarda, % 25,2 si ise katıldığı bütün eylemlerde korktuğunu beyan etmişlerdir.

Tablo 48: İlk Olayda Gözaltına Alınma İle Eylemlere Katılmada Korku Durumu Arasındaki İlişki

		Eylemlere Katılmada Korku Durumu			Toplam	
		Korkuyorum	Bazen Korkuyorum	Korkmuyorum		
İlk Olayda Göz Altına Alınma Durumu	Evet	Sayı	17	6	10	33
		Yüzde	16,8	5,9	9,9	32,7
	Hayır	Sayı	8	23	37	68
		Yüzde	7,9	22,8	36,6	67,3
Toplam		Sayı	25	29	47	101
		Yüzde	24,8	28,7	46,5	100,0

Tabloda görüldüğü gibi “korkuyorum” yanıtını veren 25 çocuktan 17'si ilk olayda gözaltına alındığını beyan ederken, eylemlere katılmaktan korkmadığını söyleyen 47 çocuktan sadece 10'u ilk olayda gözaltına alınmıştır. Bu durumda söyle bir sonuca ulaşılmaktadır: çocuk eylemlere herhangi bir önlem alınmadan katılmaya devam ettikçe korkuları sönmektedir.

3.5. Aile Bireylerinin Tutuklanma ve Hüküm Giyme Durumları

Bu başlıkta aile fertleri arasında daha önce tutuklanan ya da herhangi bir sebepten dolayı hüküm giyen bireylerin varlığı sorgulanmaktadır. Ailede var olması muhtemel tutukluluk ya da hüküm sebepleri de açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda aile fertleri iki başlık altında toplanmıştır. İlk başlıkta anne, baba, ağabey, abla, kardeş gibi aile üyeleri sorulurken, ikinci başlıkta amca, dayı, teyze, hala, kuzen gibi ikinci derece akraba ve aile üyeleri araştırılmıştır.

Ailelerin ideolojik yaklaşımlarının ve aile içindeki sosyal öğrenmelerin şiddet eylemlerine teşvik etmede nasıl rol oynadığı anlam taşımaktadır.

Tablo 49: Aile Bireylerinde Tutukluluk ve Hüküm Giyme Durumları

Tutukluluk ve Hüküm Giyme Durumu	Sayı	Yüzde
Ailede tutuklanan veya hüküm giyen yok	81	78,6
Ailede tutuklanan veya hüküm giyen var	22	21,4
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların anne, baba ve kardeşlerden oluşan aile üyelerinden daha önce herhangi bir sebepten dolayı tutuklanan ya da hüküm giyenlerin % 21,4 olduğu görülmüştür. Buna karşın tutuklanan veya hüküm giyenlerin olmadığını beyan edenlerin oranı %78,6'dır. Ailede üyelerinden kimlerin tutuklandığı ya da hüküm giydiği ise şu şekilde dağılmıştır.

Tablo 50: Aile Bireylerinde Tutuklanan veya Hüküm Giyenlerin Dağılımı

Tutuklanan veya Hüküm Giyenler	Sayı	Yüzde
Babam	11	50,0
Annem	3	13,6
Ağabeyim	6	27,3
Ablam	2	9,1
Toplam	22	100

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların % 50'si, babalarının herhangi bir suç eyleminden dolayı tutuklandığı veya hüküm giydiğini belirtmişlerdir. Baba cevabından sonra en fazla ağırlığı % 27,3 ile ağabey oluşturmaktadır. Anne cevabı % 13,6, abla cevabı ise % 9,1 ile temsil edilmiştir.

Aile bağlarının ve akrabalar arası ilişkilerin güçlü olması sebebiyle sadece aile üyeleri sorgulanmamıştır. Aynı zamanda ikinci derece aile üyelerinin durumu da sorulmuştur. İkinci derece akrabalarında tutuklanan veya hüküm giyenlerin oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 51: 2. Derece Aile Bireylerinden Tutuklanan ve Hüküm Giyenlerin Dağılımı

Durum	Sayı	Yüzde
Tutuklanan ve hüküm giyen yok	56	54,4
Tutuklanan ve hüküm giyen var	47	45,6
Toplam	103	100,0

Çocukların % 45,6'sı ikinci derece aile üyelerinin tutuklandığını ve hüküm giydiğini beyan etmiştir. Buna karşın tutuklanan ve hüküm giyenlerin olmadığını beyan edenlerin oranı % 54,4'tür.

İkinci derece aile üyelerindeki tutukluluk ve hüküm giyme oranının aile bireylerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi ikinci derece akrabalarındaki niceliksek artıştır. Çekirdek ailesinin dışında kalan bireylerin sayıca fazla oluşu böyle bir verinin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir.

Tablo 52: 2. Derece Aile Üyelerinden Tutuklanan veya Hüküm Giyenlerin Dağılımı

Tutuklanan veya Hüküm Giyenler	Sayı	Yüzde
Amcam	15	31,9
Dayım	8	17,0
Teyzem	2	4,3
Kuzenlerim	5	10,6
Amcam-Dayım	2	4,3
Amcam-Halam	2	4,3
Amcam-Kuzenlerim	9	19,1
Dayım-Kuzenlerim	4	8,5
Toplam	47	100

Tabloda görüldüğü gibi Amca cevabı % 31,9 ile ilk sırada yer almaktadır. Dayılarında tutuklanmış veya hüküm giymiş olanların oranı % 17 çıkmıştır. Kuzen cevabı % 10,6, teyze cevabı ise % 4,3'tür.

Ayrıca bazı ailelerde birden fazla kişinin tutuklanmış ya da hüküm giymiş olduğu görülmektedir. Birden fazla kişinin tutuklandığı veya hüküm giydiği ailelerin oranı % 36,2'dir. Hem amca hem de kuzenlerinden tutuklanmış ya da hüküm giymiş

olanların sayısı 9 çıkmıştır. Hem dayı hem de kuzen cevabı verenler 4, amca ve dayı ile amca ve hala cevabını verenler ise 2 kişi olarak tespit edilmiştir.

Ailelerde daha önce yaşanan tutukluluk ve hüküm durumunun niceliksel özelliği kadar niteliği de önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu tutukluluk ya da hüküm durumunun hangi gerekçelerle oluştuğunun bilinmesinde fayda vardır. Bu konudaki veriler ise tablo 53'te verilmiştir.

Tablo 53: Aile Üyelerinin Tutukluluk veya Hüküm Gerekçelerinin Dağılımı

Gerekçe	Sayı	Yüzde
Adam yaralama ve öldürme	1	1,8
Hırsızlık/Gasp/Kapkaç	2	3,5
Siyasi sebepler	33	57,9
İllegal örgütlerle ilişkiler	2	3,5
İş hayatı gereği/Dolandırıcılık	4	7,0
Diğer	2	3,5
Siyasi sebepler- İllegal örgütlerle ilişkiler	13	22,8
Toplam	57	100

Hem aile üyelerinde hem de 2. derece akrabalarından daha önce tutuklanan veya hüküm giyen 57 çocuk tespit edilmiştir. Aile bireylerinin yoğun olarak siyasi sebeplerden ve illegal örgütlerle ilişkilerden dolayı tutuklandığı veya hüküm giydiği görülmektedir. Çocukların % 57,9'u "siyasi sebepler" cevabını vermiştir. Hem "siyasi sebepler" hem de "illegal örgütlerle ilişkiler" cevabını verenlerin oranı ise % 22,8'tir. İş hayatı gereği/dolandırıcılık suçlamasıyla tutuklanan veya hüküm giyenlerin oranının % 7,0, hırsızlık/gasp/kapkaç gibi adil suçlar ve bu suçların dışında kalan diğer seçeneklerin % 3,5 olduğu gözlenmiştir.

Aile bireylerinde ve akrabalarında yaşanan tutukluluk ve hüküm giymenin çocuk üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Aile ilişkilerinin güçlü olduğu bu bölgede, aile bireyleri kadar etkili olmasa da amca, dayı, kuzen gibi akrabalıkların yaşadığı tutukluluk da çocuk üzerinde etkili olabilmektedir.

Elde edilen verilere göre aile bireylerinde ve 2. derece akrabaları arasında hiçbir şekilde tutuklanmayan ya da hüküm giymemiş olanların oranı % 44,7'da kalmıştır. Yaşanan tutukluluk veya hüküm giyme durumu çocuklarda öfkeyi artırabildiği gibi

çocuklara bir model oluşturup, onları yönlendirebilmektedir. Nitekim nedenlerden siyasal sebepler ile illegal örgütle ilişkilerin (büyük oranda PKK örgütü) yüksek çıkışı, çocukları politik eylemlere yönlendirmektedir. Çocuklar daha fazla olaylara katılmakta ve daha fazla gözaltına alınabilmektedirler.

Tablo 54: Ailede (I. ve II. Derece) Daha Önce Tutuklanan veya Hüküm Giyenlerin Varlığı İle Çocukların Kaç Kez Gözaltına Alındıkları Arasındaki İlişki

		Ailede Daha Önce Tutuklanan veya Hüküm Giyen Var mı?		Toplam	
		Yok	Var		
Kaç Kez Göz Altına Alındınız?	1	Sayı	45	37	82
		Yüzde	43,7	35,9	79,6
	2	Sayı	1	9	10
		Yüzde	1,0	8,7	9,7
	3	Sayı	0	8	8
		Yüzde	0,0	7,8	7,8
	4	Sayı	0	2	2
		Yüzde	0,0	1,9	1,9
	5	Sayı	0	1	1
		Yüzde	0,0	1,0	1,0
	Toplam	Sayı	46	57	103
		Yüzde	44,7	55,3	100,0

Ailesinde tutuklanan veya hüküm giyenlerin olmadığını belirten çocukların neredeyse tamamına yakını sadece 1 kez gözaltına alındığını beyan ederken, ailesinde daha önce tutuklu ve hüküm giyenlerin olduğunu söyleyen 57 çocuktan sadece 37'si 1 kez gözaltına alınmıştır. Bu kategoride yer alan 9 çocuk 2 kez, 8 çocuk 3 kez, 2 çocuk 4 kez ve 1 çocuk ise 5 kez gözaltına alındığını belirtmiştir. Görüldüğü gibi aile içinde tutuklanma ve hüküm giyme, çocukları daha fazla eylemlere yöneltmekte, bunun sonucunda çocuklar daha fazla gözaltına alınmaktadır.

3.6. Aile Bireylerinin İlegal Örgütlere Katılım Durumları

Tutukluluk ve hüküm giyme durumunda olduğu gibi, aile içinde illegal bir örgüte katılan bireylerin varlığı da çocukları etkilemektedir. Ailede herhangi bir bireyin örgüte katılmış olması, aidiyet duygusu geliştirmektedir. Bu durum, çocukların örgüte

sempati duymalarına neden olmaktadır. Çatışma ortamında, aidiyet hissetikleri tarafın söylem ve pratikleri hem çocukları hem de ailelerini yönlendirebilmektedir.

Genelde bütün Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, özelde de Batman'da illegal yapılanma, günün şartları içinde PKK ile özdeşleşmiştir. Bir dönem diğer Kürt ve İslami gruplar etkin olsa da günümüzde artık PKK'nin çok daha aktif olduğu rahatlıkla görülmektedir. Nitekim araştırmamızın örneklemini oluşturan ailelerde PKK dışında herhangi bir illegal örgüte katılım olmamıştır. Dolayısıyla illegal örgüt ile PKK kastedilmektedir.

Kürtlerin yaşadıkları bölgelerde niceliği kadar etkisi de büyüyen PKK'ye katılım, başta Hakkâri, Şırnak, Diyarbakır, Batman, Siirt, Mardin olmak üzere bütün Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ve metropol illerden olmaktadır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulan Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında İnsan Hakkı İhlallerini İnceleme Alt Komisyonu'na bilgi veren Nihat Ali Özcan'a göre, 2012 yılında yaklaşık 6.000 militana sahip PKK, yıllara göre bu sayıyı yükseltip azaltabilmektedir (<http://www.sabah.com.tr>). Özcan, PKK'nin şuan ki sayısının strateji gereği olduğunu, 1995'te bu rakamın 30.000 civarına kadar yükseldiğini belirtmiştir. Dolayısıyla öleni, tutuklusu, diasporada bulunanı, dağda yaşayanı ile on binlerce insan ağına sahip örgütün etkisi, Kürt aileleri ile ilişkisini güçlendiren bir etmen olmaktadır.

Araştırma konusu için önemli sayılabilecek bu başlıkta, aile içinde örgüte katılım konusu araştırılmıştır. Çocukların kitlesel eylemlere katılımında, dağdaki militanlar ile aile bağılıkları incelenmekle beraber, örgüt ile aralarındaki ideolojik benzerlikler de kurcalamaya çalışılmaktadır.

Tablo 55: Aile Bireylerinin İlegal Örgüte Katılım Durumları

Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Cevap vermeyenler	7	6,8
Ailede illegal örgüte katılan yok	88	85,4
Ailede illegal örgüte katılan var	8	7,8
Toplam	103	100,0

Ailelerinde herhangi bir illegal örgüte katılımın olmadığını söyleyenlerin oranı % 85,4'tür. Buna karşın katılımın olduğunu söyleyenler % 7,8 olarak tespit edilmiştir. Sorunun sorulmasından ve bu yönlü bir cevabın verilmesinden rahatsız olan bazı çocuklar ve aileleri bu soruyu boş bırakmışlardır. Cevap vermedeki tereddüt, bu ailelerde katılımın olma ihtimalini yükseltmektedir. Örgüte katılım sağlayan aile üyelerin kimliği sorulduğunda 6 kişi ağabey, 2 kişi de baba cevabını vermiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi ailelerinde örgüte katılım az olmasına rağmen, aile genişledikçe örgüte katılımın arttığı, çocukların da örgüte dolaylı yollarla bağlandığı görülmektedir.

İkinci dereceden aile üyelerinin sorgulandığı soruda ise örgüte katılım yüksek çıkmıştır.

Tablo 56: İkinci Derece Aile Üyelerinde Örgüte Katılım Durumları

Katılım Durumu	Sayı	Yüzde
Cevap vermeyenler	4	3,9
2. Derece aile üyelerinde illegal örgüte katılan yok	61	59,2
2. Derece aile üyelerinde illegal örgüte katılan var	38	36,9
Toplam	103	100,0

İkinci derece aile üyelerinde örgüte katılım düzeyi % 36,9 olarak tespit edilmiştir. Buna karşın “yok” cevabını verenlerde oran % 59,2'dir. Bu soruya cevap vermeyenlerin 3,9 olduğu görülmüştür.

2. derece aile üyelerinde illegal örgüte katılım sağlayanlarda yakınlık derecesi ise şu şekilde tespit edilmiştir.

Tablo 57: 2. Derece Aile Üyelerinde İlegal Örgüte Katılanların Dağılımı

Katılan Kişiler	Sayı	Yüzde
Amcam	2	5,3
Dayım	8	21,1
Halam	2	5,3
Teyzem	2	5,3
Kuzenlerim	13	34,1
Amca- Dayı	3	7,9
Amca- Kuzen	4	10,5
Dayı- Kuzen	1	2,6
Hala- Teyze	1	2,6
Amca- Dayı- Kuzen	2	5,3
Toplam	38	100

Örgütün genç bir militan profiline sahip olma isteği, çalışmaya da yansımıştır. Araştırma kapsamında görüşülen ve 2. derece aile üyelerinden PKK örgütüne katılımın olduğunu söyleyen çocukların % 34,1'i kuzenlerinin illegal bir örgüte katıldığını söylemiştir. Dayı cevabı % 21,1, hala, amca ve teyze cevapları da % 5,3 olarak tespit edilmiştir.

Bazı ailelerde 1'den fazla aile üyesinin örgüte katıldığı görülmüştür. Hem amca hem de kuzeni katılmış olanlar % 10,5, dayısı ve amcası katılmış olanlar % 7,9, halası ve teyzesi katılmış olanlar % 2,6, dayısı ve kuzeni katılmış olanlar % 2,6 ve dayısı, amcası ve kuzeni katılmış olanlar ise % 5,3'tür. Görüldüğü gibi çocukların % 28,9'unun ailesinde en az 2 aile üyesi örgüte katılmıştır.

Tablo 58'de görüldüğü gibi aile üyeleri ile birlikte 2. derece akrabaların tamamı birlikte değerlendirildiğinde, 40 çocuğun ailesinden en az birinin dağa çıktığı görülmektedir. Bu durum çocuklarda örgüt ile aralarında dolaylı bir bağın gelişmesine neden olmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklardan Ş.A. adlı çocuk, PKK'yi "*Kürt halkının silahlı mücadele veren örgütü*" olarak tarif ederken, M.Ş. PKK militanları için, "*Örgütteki insanlar bizim için kendilerini feda ediyor. Kim kendi canından olmak ister. Ama militanlar bizim için hayatlarını feda ediyor. Karda, soğukta, dağda mücadele veriyor*" ifadesini kullanmıştır. Aynı ifadeler ailelerde görülmektedir. Aileler genellikle

PKK'yi yaşananlara karşı bir tepki olarak doğan örgüt olarak tarif etmektedir. Görüşme yaptığımız V.İ.'nin babası örgüt ve Kürt sorunu için, “PKK bazılarında göre bir terör örgütü olsa da aslında bir muhalif güç. Kürt sorunun doğurduğu bir örgüttür. Eğer devlet bu işten kurtulmak istiyorsa Kürt sorununu demokratik ve barışçı bir yolla çözmelidir. Genel bir af ve demokratik hakların verilmesi buna başlangıç olabilir” ifadelerini kullanmıştır.

Yine çocukların PKK'ye katılım konusunda fikirleri de sorulmuştur. “PKK'ye katılmayı daha önce düşündünüz mü?” sorusunda M.T. adlı çocuktan “Katılmayı düşündüm. Çocuksu hayallerdi. Herkesin kahramanları olur ya, benim de masal kahramanlarım onlardı.” cevabı alınmıştır. Ş.A. ise “Katılmayı düşünmedim. Ama ilerde zaman ve şartlar belirleyecek” yanıtını vermiştir.

Tablo 58: Aile Üyelerinin (I. ve II. Derece) İlegal Bir Örgüte Katılım Durumları İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılmaya Devam Etmeleri Arasındaki İlişki

			Ailede İlegal Bir Örgüte Katılım Durumu		Toplam
			Yok	Var	
Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılma Durumu	Evet	Sayı	15	22	37
		Yüzde	15,0	22,0	37,0
	Hayır	Sayı	45	18	63
		Yüzde	45,0	18,0	63,0
Toplam		Sayı	60	40	100
		Yüzde	60,0	40,0	100,0

Tabloda görüldüğü gibi ailesinde illegal örgüte katılımın olduğunu söyleyen % 40'lık dilim içinden % 22'si gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılım devam ederken, aynı durum illegal bir örgüte katılımın olmadığını belirten % 60'lık oranın içinden sadece % 15 ile sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda, örgüte katılım ile gözaltına

alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam etme arasında doğru bir orantı tespit edilmiştir.

Tablo 59: Aile Üyelerinin (I. ve II. Derece) İlegal Bir Örgüte Katılım Durumları İle Ailelerin daha önce Polis/Jandarma/Asker Baskısına Maruz Kalmaları Arasındaki İlişki

			Ailede İlegal Bir Örgüte Katılım Durumu		Toplam
			Yok	Var	
Ailenin daha önce Polis/Jandarma/Asker Şiddetine veya Baskısına Maruz Kalma Durumu	Evet	Sayı	13	19	32
		Yüzde	13,0	19,0	32,0
	Hayır	Sayı	47	21	68
		Yüzde	47,0	21,0	68,0
Toplam		Sayı	60	40	100
		Yüzde	60,0	40,0	100,0

Tablo 59’da ailede bir örgüte katılımın varlığı ile ailenin daha önce polis/jandarma/asker şiddete maruz kalması arasında bir ilişkinin olup olmadığı sorgulanmıştır. Tabloya göre illegal örgüte katılım sağlayan 40 aileden 19’u daha önce şiddete maruz kaldığını beyan ederken, aynı oran katılımın olmadığını söyleyen 60 ailenin 13’ü ile sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla hem örgüte eleman gönderen hem de aileleri şiddete maruz kalan çocukların daha radikal eylemlere yönelmeleri yüksek bir olasılıktır.

3.7. Ailelerde Faili Meçhul Cinayet Durumu

OHAL döneminin 90’lı yıllarında tartılan konularında birisi de yaşanan faali meçhul cinayetlerdir. Son dönem siyasi tartışmaları arasında sıklıkla vurgulanan ve siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ile aydın ve aktivistlerin aydınlatılması için komisyon istediği bu olaylar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ciddi bir sorun teşkil etmiştir. Rakamlar konusunda farklı görüşlerin olduğu, binlerce insanın

mağduriyet yaşadığı ölümler karşısında devlet erkini görmezden gelinen yaklaşımı, bölge insanında güvensizlik yaratmıştır. Bu konuda yaşanan deneyimler, o dönem için devletin bu olayları durdurma anlamında çok istekli olmadığını göstermiştir. Bölgede yaşanan çatışmalı ortam günümüzde de devam ettiği halde, faili meçhul olayların şu an yaşanmaması bu durumu doğrulamaktadır. Dolayısıyla genel kanaat şudur ki, kolluk kuvvetleri, yargı ve siyasi iktidarın bakış açısı, faali meçhul olaylarındaki artış veya azalışı etkilemektedir.

Çalışmada önemsenen başlıklardan birisi de faali meçhul cinayetlerden bu çocukların mağdur olup olmadıklarıdır. Ölüm ile sonuçlanmış, yargı ve siyasi iktidarlar tarafından soruşturulamayan bu olaylardan oluşabilecek mağduriyet, intikam ve öfke duygularını kabartabilmektedir.

Tablo 60: Aile Bireylerinde Faali Meçhul Cinayet Durumu

Faili Meçhul Ölüm Durumu	Sayı	Yüzde
Ailede faili meçhul ile ölüm yok	100	97,1
Ailede faili meçhul ile ölüm var	3	2,9
Toplam	103	100,0

Tablodan da görüldüğü gibi görüşme yapılan çocukların ailelerinde faali meçhul cinayet oranı düşük çıkmıştır. Çocukların % 2,9 ailelerinde faali meçhul cinayetin bulunduğunu belirtirken, % 97,1 ailelerinde herhangi bir faali meçhul cinayetin olmadığını söylemiştir. Ailesinde faali meçhul cinayet olan 3 çocuktan biri babasını, biri ağabeyini, birisi de hem babasını hem de ağabeyini kaybetmiştir.

Tablo 61: 2. Derece Aile Üyelerinde Faali Meçhul Cinayet Durumu

Faili Meçhul Ölüm Durumu	Sayı	Yüzde
2. Derece aile üyelerinde faili meçhul ile ölüm yok	72	69,9
2. Derece aile üyelerinde faili meçhul ile ölüm var	31	30,1
Toplam	103	100,0

2. derece aile üyelerinin dâhil olmasıyla faali meçhul cinayetten oluşan mağduriyetin boyutu daha net anlaşılmaktadır. Araştırılan konunun niteliğinin “faali meçhul cinayet” gibi, ciddiyeti yüksek bir olay olduğu düşünüldüğünde “var” cevabının

çok yüksek çıktığı görülmektedir. Görüşme yaptığımız çocukların 2. derece aile üyelerinde faali meçhul ölüm oranı % 30,1 çıkmıştır. Buna karşın “yok” cevabını verenlerin oranı % 69,9’dır.

Tablo 62: 2. Derece Aile Üyelerinden Faali Meçhul Cinayet ile Ölenlerin Dağılımı

Faali Meçhul İle Ölenler	Sayı	Yüzde
Amcam	12	38,7
Dayım	10	32,3
Halam	1	3,2
Dedem	1	3,2
Kuzenlerim	7	22,6
Toplam	31	100,0

2. derece aile üyelerinden faali meçhul cinayetler ile ölenlerin olduğunu beyan eden çocukların % 38,7’si amca cevabını vermiştir. Amca seçeneğini dayı (% 32,3), kuzen (% 22,6), hala (% 3,2) ve dede (% 3,2) takip etmektedir.

Tablo 63: Ailede (I. ve II. Derece) Faali Meçhul Cinayetin Varlığı İle Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılım Durumu Arasındaki İlişki

			Ailede Faali Meçhul Cinayet Durumu		Toplam
			Yok	Var	
Gözaltına Alındıktan Sonra Eylemlere Katılma Durumu	Evet	Sayı	21	18	39
		Yüzde	20,6	17,6	38,2
	Hayır	Sayı	48	15	63
		Yüzde	47,1	14,7	61,8
Toplam		Sayı	69	33	102
		Yüzde	67,6	32,4	100,0

Hem aile üyelerinden hem de 2. derece akrabalarından faali meçhul cinayet ile ölenlerin olduğunu beyan eden 33 (% 32,4) çocuktan 18’i (% 17,6) gözaltına alındıktan sonra eylemlere katılmaya devam ettiğini beyan etmiştir. Buna karşın ailelerin hiçbir

şekilde faali meçhul ölümlerin yaşanmadığını söyleyen 69 (% 67,6) çocuktan sadece 21'i (% 20,6) eylemlere katılmaya devam etmiştir.

Aile üyeleri ile yapılan görüşmelerde faali meçhuller, 90'lı yıllardan kalan en büyük şikâyet konusundan birisini oluşturmaktadır. Failinin belirsiz olduğu bu cinayetlerde ailelerin bazı şüpheleri söz konusudur. Özellikle o dönem etkin olan JİTEM ve Hizbullah gibi devletin içinde derin bağlantıları olan yapılanmalar, ailelerin şüphe odaklarını oluşturmaktadır. Ağırlıkları ile tehlike olmaya başladıktan sonra bu yapılanmaların üzerine giden devlet, çok sonra soruşturmalar sonucunda bu yapılanmalara dair bazı ipuçları vermiştir. Nitekim görüşme yaptığımız aileler çok büyük kanıtlar sunmasa da, önceden aldıkları tehdit ve gözlemlerle Hizbullah ve JİTEM'in bu cinayetlerdeki ilişkisine dikkat çekmektedirler. Bu konu da dâhil olmak üzere yukarıda ifade edilen bütün başlıklarda bir ailenin, Ö.A. ailesinin yaşamış olduğu dramatik durumu, annesinde dinlemekte fayda vardır:

“Eşimle 25 yıl önce evlendik. Birbirimizi tanı mıyorduk. İkimizde Gercüşlü olmakla beraber farklı köylerindendik. Biz Batman'da yaşıyorduk. Eşim ise biz evlendikten sonra Batman'a geldi. Biz Batman'da yaşadığımız halde, eşimin anne babası hala köydeydi. Köyde arazi ve hayvanları olduğu için köy bizim de geçim kaynağımızdı. Bunun için ara sıra köye giderdik... Evliliğimizden üç erkek, iki kız çocuğu oldu. 22-23 yıl önce eşimin kardeşi PKK'ye katıldı. Bu dağa çıkma olayından sonra ailemize çok fazla baskı yapılmaya başlandı. Baskılar o kadar çok arttı ki, eşimin babası Gercüş'teki en üst düzey askeri yetkiliye gidip, 'Benim dağa çıkan oğlumun dışında 6 erkek çocuğum var. Çok fazla baskı yaparsanız onlar da gider' dedi. Ancak bu çok etkili olmadı. 'Ya koruculuk ya da köyü boşaltma' için sıklıkla baskı yapıldı. Aynı süreçte köyümüze yakın bir yerde çıkan çatışma sırasında korucular bunu fırsat bilip, köye doğru ateş açarak köyü yaktılar. Korucularla beraber asker de buna katıldı. O olaydan sonra köy bir şekilde boşaltıldı. Biz Batman merkezde yaşadığımız halde ekonomik kaynağımız köy ve köyde yaşayan kayınpederimdi. 19 yıl önce yaşanan bu olaydan sonra kayınpederim de Batman'a geldi...18 yıl önce eşim evimizin yakınında o dönem Hizbullahçılar olarak bilinen JİTEM ve devletle işbirliğinde bulunan kişilerce öldürüldü. Aynı gruplar eşimi öldürmeden önce eşimin kardeşine yaraladılar. Kayınım kurtuldu ancak o sırada 3-4 yaşında olan ve olay yerinde bulunan en büyük oğlum yaralanıp felç oldu. Eşimin öldürülmesinden bir buçuk yıl sonra kendisi de vefat etti.

Sonraki süreçte bir kayınım daha trafik kazası geçirip öldü. Geriye kalan dört kayınım da sürekli olarak 'şikâyet var' gerekçesiyle gözaltına alınıp, işkenceye maruz kaldılar. Bir kayınımdan işkence altında olduğu bir ay boyunca haber alamadık. O da üç yıl cezaevinde yattı... Şu an biz ve kayınlarımız aynı apartmanda yaşıyoruz. İçinde yaşadığımız dairenin iki odası bana, iki odası da kaynıma aittir. Genellikle herkes gündelik işlerde çalışıyor. Köyde kayınpederime ait 80 dönüm arazi var ancak çok fazla yararlanamıyoruz. Köyde yaşarken arazimizi değerlendiriyorduk. Hayvanlarımızın yoğurdu, peyniri, sütü ile bol bol geçiniyorduk. Şimdi hiçbir şey yok. Eşimin vefatından sonra dört çocuğum ile sessiz sedasız geçinmeye çalışıyoruz yine de başımız bir türlü beladan kurtulmuyor.”

3.8. Medya ve İnternet Kullanımı

Bu başlıkta medyanın kitlesel eylemler için yaptığı haberlerin çocuklarda nasıl bir karşılık bulduğu, çocukların Türk medyasını ne denli takip ettikleri veya alternatif bir medyaya yönelip yönelmedikleri sorgulanmıştır.

Tablo 64: Türk TV Kanallarını Takip Etme Durumları

Kanallar	Sayı	Yüzde
Türk medyasını izlemiyorum	10	9,7
Dini içerikli kanalları tercih ederim	4	3,9
Haber kanallarını izlerim	7	6,8
Spor kanallarını izlerim	3	2,9
Tüm kanalları izliyorum	79	76,7
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklardan Türk kanallarının “hiç izlemiyorum” diyenlerin oranı % 9,7 çıkmıştır. Buna karşın % 90,3’ü Türk medyasını takip ettiklerinin belirtmiştir.

Tüm kanalları izleyenler % 76,7, haber kanallarını izleyenler % 6,8, dini içerikli kanalları izleyenler % 3,9 ve spor kanallarını izleyenler ise % 2,9 olarak tespit edilmiştir.

Çocuklar Türk medyasını genel olarak izlemelerine rağmen, Türk medyasının bölgede yaşanan olaylara yaklaşımını eleştirmektedirler. Görüşme yaptığımız bazı

çocuklar özellikle haber konusunda Türk medyasını taraflı ve güvenilir bulduklarını vurgulamışlardır. Bu durumda çocuklar alternatif bir medya arayışına girmekte, PKK’de propagandasını bu alternatif arayışı üzerinde yaratmaktadır.

PKK değişen zaman koşullarına uygun haber ve propaganda araçlarını yakalayan ve bu konuda teknolojik koşullardan yararlanan bir örgüttür. Daha önce örgüt militanlarının risk alarak dolaştığı köy ve kasabalarda yaptıkları propaganda, 90 yılların ortalarından itibaren medya ile yer değiştirmiştir. Daha çok kişiye daha az maliyetle ulaşan ve daha risksiz olan bu yöntem, Türk siyaseti ve medyasının yanlışları üzerinde yükselme şansı elde etmiştir. Med TV ile başlayıp kapatıldıkça Medya TV, Roj TV ile devam eden ve günümüzde Nuçe TV, Sterk TV, MMC Müzik Kanalı, Nevroz TV ile daha da çoğalan bir medya ağına dönüşmüştür. Kürtçe konuşmanın yasaklandığı, Kürt kültürünün yayılma şansı bulmadığı, Kürtçe şarkının bile hapis nedeni olduğu bir dönemde, bu yasakları propaganda kanalları ile delmeye çalışan örgüt, bu şekilde kitlelere ulaşmayı da başarmıştır.

Bölge insanı bu kanallar ile çanak uydu sistemi ile tanışmıştır. Bir dönem ülke içinde yasakların etkisi ve maliyeti yüzünden daha az izlense de, zaman ilerledikçe ve bu kanallara ulaşma kolaylaştıkça (ekonomik, teknik, sosyal) izlenme oranları yükselmiştir. Görüşmeler esnasında neredeyse her ev de bu kanalların mevcut olduğu ve büyük çoğunluk tarafından oranı farklı bile olsa seyredildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 65’te bu kanalların çocuklar tarafından ne sıklıkla izlendiğine yer verilmiştir.

Tablo 65: PKK Örgütüne Yakın TV Kanallarını İzleme Durumları

İzleme Düzeyi	Sayı	Yüzde
Sıklıkla	38	36,9
Bazen	40	38,8
Seyretmiyorum	25	24,3
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklardan “sıklıkla” izlediğini söyleyenler % 36,9, “bazen” izlediğini söyleyenler % 38,8, “seyretmiyorum” diyenler de % 24,3 olarak tespit edilmiştir.

Müzik kanalı ve haber kanalını da oluşturacak şekilde yaygınlaşan bu yayın organları, çocuklar tarafından izlemekte ve aynı zamanda güvenilir bulunmaktadır. Aynı veriler Akıner'in (2010:235) Mersin'de yaptığı çalışmada da görülmektedir. 250 kişi ile yapılan görüşmelerde bireylerin en çok Roj TV ile beraber MMC, Newroz ve benzeri kanallara ve onların yaptıkları haberlerin doğruluğuna inandıkları tespit edilmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi, Roj TV ve benzeri kanallar eylemleri duyurma işlevini görmektedir. Çocuklar belirli günlerin (21 Mart Nevroz, 15 Şubat Öcalan'ın yakalanış günü, 15 Ağustos PKK'nin ilk silahlı eylem günü gibi) öncesinde olası eylemlerin nerede yapılacağını öğrenmektedir. Aynı zamanda bu günleri kutsayan yayınlar yapılmakta ve kitleler bu güne hazırlanmaktadır. “Eylemlerden nasıl haberdar oluyorsunuz?” sorusunda 16 yaşında olan M.B., “Roj TV’yi sürekli olarak seyrediyoruz. Hangi gün hangi etkinliklerin olduğunu onun aracılığıyla öğreniyoruz. Zaten mahalle komisyonları da evleri dolaşiyor, eylemlere katılmamızı istiyor” şeklinde cevap vermiştir.

Çocukların örgüte yakın bilinen TV kanallarını seyretmeleri ile diğer bazı özellikleri arasında korelasyonel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi örgüte yakın TV kanallarının seyretme ile eylemlere katılırken çocuklarda oluşan korku duygusu arasındaki ilişkidir.

Tablo 66: PKK Örgütüne Yakın TV Kanallarını Takip Etme İle Eylemlere Katılmada Korku Duygusu Arasındaki İlişki

			Örgüte Yakın TV. Kanallarını Takip Eder Misiniz?			Toplam
			Sıklıkla	Bazen	Seyretmiyorum	
Eylemlere Katılırken Korkuyor musunuz?	Korkuyorum	Sayı	2	12	12	26
		Yüzde	1,9	11,7	11,7	25,2
	Bazen Korkuyorum	Sayı	13	10	6	29
		Yüzde	12,6	9,7	5,8	28,2
	Korkmuyorum	Sayı	23	18	7	48
		Yüzde	22,3	17,5	6,8	46,6
Toplam		Sayı	38	40	25	103
		Yüzde	36,9	38,	24,3	100,0

Örgüte yakın TV kanalları seyreden çocuklarda dikkat çeken bir diğer özellik de, bu eylemlere katılırken korkmamalarıdır. Bu durum çocukların bu kanallar tarafından cesaretlendirildiği yargısını güçlendirmektedir. Özellikle özendirici ve kahramanlaştırıcı söylemler, çocuklarda bir özgüven yaratmaktadır. Tablo 66’da görüldüğü gibi eylemlere katılmaktan korktuğunu söyleyen 26 çocuktan yalnızca 2’si bu kanalları sıklıkla takip ettiğini belirtirken, korkmuyorum diyen 48 çocuğun 23’ü sıklıkla, 18’i ise bezen seyrettiğini beyan etmiştir.

Tablo 67: PKK Örgütüne Yakın TV Kanallarını Takip Etme İle Ailede İlegal Bir Örgüte Katılım Durumu Arasındaki İlişki

		Örgüte Yakın TV. Kanallarını Takip Eder Misiniz?			Toplam	
		Sıklıkla	Bazen	Seyretmiyorum		
Ailede İlegal Bir Örgüte Katılım Durumu	Yok	Sayı	12	26	22	60
		Yüzde	12,0	26,0	22,0	60,0
	Var	Sayı	24	14	2	40
		Yüzde	24,0	14,0	2,0	40,0
Toplam		Sayı	36	40	24	100
		Yüzde	36,0	40,0	24,0	100,0

PKK örgütüne yakın TV kanallarının, örgüte katılımları ne denli etkilediği tablo 67’de görülmektedir. Ailelerinde illegal bir örgüte katılım olduğunu söyleyen 40 çocuktan 24’ü örgüte yakın TV kanallarını “sıklıkla” seyrettiğini, 14’ü “bazen” seyrettiğini, 2’si ise seyretmediğini söylemiştir. Buna karşın ailelerinde PKK örgütüne katılımın olmadığını söyleyen 60 çocuktan 12’si örgüte yakın TV kanallarını “sıklıkla” seyrettiğini, 26’sı “bazen” seyrettiğini 22’si ise seyretmediğini beyan etmiştir.

Bu konuda araştırılan bir diğer başlık da çocukların gazete okuma alışkanlıklarıdır. Görüşme yapılan çocukların gazeteleri çok takip etmedikleri görülmektedir. Çocuklar denk geldiklerinde ya da iş yeri ve evde büyüklerinin getirdiği gazeteleri okumaktadır.

Tablo 68: Gazete Okuma Durumları

Gazeteler	Sayı	Yüzde
Okumuyorum	72	69,9
Günlük popüler gazeteler	16	15,5
Örgüte yakın gazeteler	12	11,7
Yerel gazeteler	3	2,9
Toplam	103	100,0

Gazete okumayanlar % 69,9, Milliyet, Sabah, Posta, Takvim, Taraf gibi günlük popüler gazeteleri okuyanlar % 15,5, Özgür Gündem (kapatıldıkları için değişik isimlerle yayın yapabilmektedirler), Azadiya Welat gibi örgüte yakın gazeteleri okuyanlar % 11,7 ve sadece Batman’ın yerel gazetelerini okuyanlar % 2,9 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada çocukların internet kullanma alışkanlıkları, bu alışkanlıkların sıklığı ve niteliği de araştırılmıştır. Ancak internetin diğer medya unsurlarından daha farklı bir niteliğe sahip olduğu söylenmektedir. Timisi (2011:143) bu durum için “aktif izleyici” veya “dinleyicinin” yerine “etkileşimci kullanıcı” kavramlarını kullanmaktadır. Radyo ve televizyon gibi geleneksel iletişim araçlarında kullanıcılar sınırlı müdahaleye sahiptir. İnternet dünyasında ise sınırlı denetim ve daha aktif bir kullanım sağlanabilmektedir. Hızlı ve de içeriğe müdahale edebilme özelliğine sahip internet, daha fazla çocuk kullanıcı bulabilmektedir.

Tablo 69: İnternet Kullanma Sıklığının Dağılımı

Kullanma Sıklığı	Sayı	Yüzde
Her gün kullanırım	17	16,5
Haftada en az bir kere kullanırım	37	35,9
Düzenli kullanmam	27	26,2
İnterneti hiç kullanmam	22	21,4
Toplam	103	100,0

Araştırma kapsamında görüşülen çocuklardan, interneti hiç kullanmadıklarını söyleyenlerin oranı % 21,4’tür. İnterneti “her gün kullanırım” diyenlerin oranı % 16,5, “haftada en az bir kere kullanırım” diyenlerin oranı % 35,9, interneti “düzenli

kullanmam” veya fırsat buldukça kullandığını beyan edenlerin oranı ise % 26,2 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 70: İnternet Kullanan Çocukların İlgili Olduğu Sitelerin Dağılımı

Siteler	Sayı	Yüzde
Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri	9	11,1
Oyun siteleri	5	6,2
Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri- Oyun siteleri	37	45,7
Haber siteleri- Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri- Oyun siteleri	3	3,7
Spor siteleri-Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri- Oyun siteleri	4	4,9
Politik siteler- Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri- Oyun siteleri	5	6,2
Haber siteleri- Politik siteler- Oyun siteleri	2	2,5
Politik siteler- Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri- Oyun siteleri- Spor siteleri	2	2,5
Politik siteler- Sosyal paylaşım/Forum/Sohbet siteleri- Oyun siteleri- Spor siteleri-Haber siteleri	1	1,2
Hepsi	6	7,4
Diğer	7	8,6
Toplam	81	100

İnternet üzerinden en yoğun takip edilen sitelerin sosyal paylaşım siteleri olduğu görülmektedir. İnterneti kullandıklarını söyleyen çocukların % 45,7’si sosyal paylaşım siteleri (facebook, msn masenger vb.) ile birlikte oyun sitelerini takip ettiğini söylemişlerdir. Sosyal paylaşım sitelerini takip edenlerin toplam oranı % 82,7, oyun sitelerini takip edenlerin toplam oranı ise % 80,3’tür.

Politik siteleri takip ettiğini beyan edenlerin toplam oranı % 19,8 olarak tespit edilmiştir. Genel olarak çocuklar tarafından politik sitelerin çok fazla takip edilmediği göz önüne alındığında, bu oranın yüksek olduğu söylenebilir. Üstelik çocukların önemli bir kısmı, sosyal paylaşım sitelerinde politik figürler paylaştıkları dile getirilmişlerdir. Özellikle Kürt kimliği ve kültürünün vurgulandığı, ülkede yaşanan sorunların dile getirildiği, örgütün bazı lider kadrolarının ve çatışmalarda yaşamını yitirenlerin kahramanlaştığı, eylemlerin organize edildiği paylaşımlar yapılmaktadır.

Diğer bir sorun da çocukların interneti kullandığı mekânlardır. Çocuklar ancak internet kafelerinde ve sağlıklı olmayan koşullarda internete ulaşabilmektedirler. 18 yaşından küçük oldukları halde, ailelerin izni olmadan internete girmektedirler.

Tablo 71: Çocukların Takip Ettikleri Politik Sitelerin Dağılımı

Siteler	Sayı	Yüzde
Cevapsız	1	6,3
Örgüte yakın politik siteler	6	37,5
Bağımsız Kürt politik siteleri	0	0,0
Türkiye’deki legal siteler	1	6,3
Örgüte yakın politik siteler- Türkiye’deki legal siteler	2	12,4
Örgüte yakın politik siteler- Türkiye’deki legal siteler- Bağımsız Kürt politik siteleri	6	37,5
Toplam	16	100

Araştırma kapsamında görüşülen ve politik siteleri takip eden çocukların % 37,5’i örgüte yakın duran ve bu anlamda politika ve haber yapan sitelere girdiklerini belirtmişlerdir. Yine % 37,5’i hem örgüte yakın duran internet sitelerini hem diğer Kürt politik sitelerini hem de Türkiye’deki legal siteleri takip ettiklerini beyan etmişlerdir.

Çocukların kitap okuma alışkanlıkları tablo 74’te görülmektedir.

Tablo 72: Kitap Okuma Sıklıklarının Dağılımı

Okuma Sıklığı	Sayı	Yüzde
Sıklıkla okuyorum	13	12,6
Bazen okuyorum	33	32,1
Okumuyorum	57	55,3
Toplam	103	100,0

Çocukların kitap okuma alışkanlıklarına ders kitapları da dâhil edilmiştir. Buna rağmen çocukların çok düşük bir okuma oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum ülkemizin kitap okuma alışkanlığı ile paralel göstermektedir. “Sıklıkla okuyorum” şikkını işaretleyenler % 12,6, “bazen okuyorum” şikkını işaretleyenler % 32,1, “okumuyorum” şikkını işaretleyenler ise % 55,3 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 73: Okunan Kitap Türünün Dağılımı

Kitap Türü	Sayı	Yüzde
Roman/şiir/hikâye/ Mitolojik kitaplar	16	34,8
Politik kitaplar	3	6,5
Ansiklopedi/Ders/Bilgilendirici kitaplar	14	30,5
Roman/şiir/hikâye/ Mitolojik kitaplar- Ansiklopedi/Ders/Bilgilendirici kitaplar	7	15,2
Roman/şiir/hikâye/ Mitolojik kitaplar- Felsefi/Psikolojik kitaplar - Politik kitaplar	2	4,3
Roman/şiir/hikâye/ Mitolojik kitaplar- Felsefi/Psikolojik kitaplar - Politik kitaplar- Diğer	1	2,2
Diğer	3	6,5
Toplam	46	100

Tablodan da görüldüğü gibi çocukların % 34,8'i roman/şiir/hikâye/mitolojik kitapları, % 30,5'i de ansiklopedi/ders/bilgilendirici kitapları okumaktadırlar. Hem Roman/şiir/hikâye/mitolojik kitapları hem de ansiklopedi/ders/bilgilendirici kitapları okuyanların oranı % 15,2, politik kitapları okuyanların oranı da % 6,5 olarak tespit edilmiştir.

3.9. Dini İbadetler İle İlgili Veriler

Dini ibadetler konusunda çocukların hangi özellikleri taşıdığı aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Tablo 74: Namaz Kılma Sıklıklarının Dağılımı

Namaz Kılma Sıklığı	Sayı	Yüzde
Sürekli	12	11,7
Bazen	26	25,2
Hiç	65	63,1
Toplam	103	100,0

Araştırmaya katılan çocuklardan namaz kılma ibadetini sürekli yerine getirenler % 11,7, bazen yerine getirenler 25,2 ve hiç yerine getirmeyenler % 62,1 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 75: Oruç Tutma Sıklıklarının Dağılımı

Oruç Tutma Sıklığı	Sayı	Yüzde
Sürekli	20	19,4
Bazen	38	36,9
Hiç	45	43,7
Toplam	103	100,0

Çocukların % 19,4'ü sürekli, % 36,9'u bazen oruç tuttıklarını, % 43,7'si ise hiç oruç tutmadıklarını beyan etmiştir.

Tablo 76: Camide İbadet Sıklıklarının Dağılımı

Camide İbadet Sıklığı	Sayı	Yüzde
Sürekli	8	7,8
Bazen	31	30,1
Hiç	64	62,1
Toplam	103	100,0

Cuma namazı, bayram namazı vb. ibadetler için camiye gidip gitmedikleri sorgulanmıştır. Camiye sürekli gidip ibadet edenlerin oranı % 7,8, bazen gidenlerin oranı % 30,1, hiç gitmeyenlerin oranı ise % 62,1'dir.

Tablo 77: Kuran-ı Kerim Okuma Sıklıklarının Dağılımı

Kuran Okuma Sıklığı	Sayı	Yüzde
Sürekli	10	9,7
Bazen	10	9,7
Hiç	83	80,6
Toplam	103	100,0

Çocukların % 9,7'si Kuran-ı Kerim'i sürekli okuduklarını, yine % 9,7'si bazen okuduklarını, % 80,6'si ise hiç okumadıklarını söylemiştir.

Genel olarak görüşmelerde çocukların, dini ritüellere karşı olumlu bir bakış açılarının olduğu gözlemlenmiştir. İbadetlerini yerine getirmeyen çocuklarda dine karşı herhangi bir tepkinin olmadığı, ilerleyen yaşlarda bu ibadetleri yerine getireceklerine

dair bazı ipuçları verdikleri görülmüştür. Bu anlamda yaşları göz önüne alındığında, çıkan değerlerin normal değerler olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Gelişim aşamaları içerisinde önemli bir yer teşkil eden çocukluk dönemi, kendine özgü özellikleri veya yaşantıları olan bir evreyi teşkil etmektedir. Bireyler bu aşamada hayat tarzlarını ve zihin dünyalarını inşa ederlerken aktif rol oynadıkları gibi sosyal koşullardan da önemli ölçüde etkilenebilmektedirler. Çevre veya toplumsal koşullardan etkilenen bireyler olarak çocuklar, diğer yasal eylemlerinde oldukları gibi yıkıcı veya illegal bir düzlemde görülebilecek eylemleri de bu etkilenim içerisinde ortaya koyabilmektedirler. Bu nedenle kitlesel eylemlere katılan çocukların bu eylemlere katılma nedenleri onların geçmişte veya hâlihazırda karşılaştıkları olumsuz deneyimlerden yalıtılarak ortaya konulamaz. Diğer bir ifade ile gerek toplumsal ve ailesel gerekse de bireysel düzlemde yaşanan bazı olumsuzlukların bu çocukların bu olaylara katılmalarında bir eğilimlilik yaratmada etkili olduğu söylenebilir. Ancak bu husus, bireylerin bu eylemlere zorunlu olarak katılmak durumunda oldukları şeklinde deterministik bir değerlendirme yapma imkânını vermez. Benzer biçimde, çocukların yıkıcı şiddet içeren eylemler içerisinde bulunmaları meşru ve haklı bir edim olarak da değerlendirilemez.

Eylemlerde ön plana çıkan en önemli husus, şiddetin bir yöntem olarak kullanılmasıdır. Bu şiddet olgusu topluma egemen olan sosyal, kültürel ve siyasal şiddet ikliminden bağımsız olmamaktadır. Sosyo-kültürel yapıda kan davası, töre cinayetleri, eğitim kurumlarında öğretmen ile öğrenciler veya akranlar arasında yaşanan şiddet, siyaset kurumuna hakim şiddet söylemi, medyada şiddetin güç, prestij elde etme aracı olarak gösterilmesi gibi faktörler toplumun bütün unsurlarını etkileyebildiği gibi çocukları da etkileyebilmektedir.

Kitlesel olaylara katılan çocuklara ilişkin bu araştırmanın saptadığı hususlar, olaylara katılanların profilleri ve bu olaylara katılmalarında etkili olan unsurlar şu şekilde belirtilebilir: Kitlesel olaylara katılan çocukların düşük sosyo-ekonomik ailelere mensup oldukları görülmüştür. Çocuklar, babalarının mesleklerine ilişkin olarak en çok “günlük işçi” (% 37) seçeneğini belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla, “işsiz” (% 16,6), “özel sektörde işçi” (% 14,5), “esnaf” (% 11,7) ve “kamuda memur/işçi” (% 10,7) kategorileri izlemiştir. Ailelerin gelir dağılım durumlarına bakıldığında da düşük bir

gelir tablosuyla karşılaşılmaktadır. Ailelerin % 50'sinden fazlası 1000 TL ve altında bir gelire sahip oldukları görülmektedir.

Ebeveynlerin öğrenim düzeyleri de son derece düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Çocuklarının babalarının % 89'unun öğrenim düzeyinin, "ilkokul mezunu" ve "her hangi bir okul mezunu olmadığı" görülmüştür. Annelerinin öğrenim düzeylerine ilişkin bu oran her iki kategori için % 98 düzeyindedir.

Konuya ilişkin saptanan önemli bir bulgu, onların yaş durumlarına ilişkin olanıdır. Çocukların kitlesel hareketlere çok erken yaşlarda katıldıkları görülmüştür. Bu olaylara 10 yaşlarında katılan çocukların varlığına rağmen özellikle 12 yaşından sonra katılma oranı, yaşın artmasıyla birlikte giderek artmaktadır. Olaylara katılanların % 84'ü gibi ezici bir çoğunluğu, 15 ve 15 yaş altı grupta yer almaktadır. Bu yaş kategoriler içerisinde de özellikle 14 (% 20), 13 (% 19) ve 12 (% 16,5) yaş en dikkat çekenleri oluşturmaktadır.

Kitlesel hareketlere katılıp gözüaltına alınmış olan çocukların büyük bir oranı, özellikle 90'lı yıllardan sonra yoğun oranda göç alan veya göç ile birlikte oluşmuş yerleşim bölgelerinde ikamet edenler oluşturmaktadır. Aynı şekilde olaylara katılıp gözüaltına alınmış çocukların önemli bir özelliği de, onların göç etmiş bir aileye mensup olmalarıdır. Çocukların % 63'ü, ailelerinin Batman iline başka yerlerden göç ettiklerini belirtmişlerdir. Bu göçlerin, PKK örgütü ile çatışmaların yoğunlaştığı ve insan hak ihlallerinin yoğun olarak yaşandığı 1990-1995 yılları arasında (% 64,6) gerçekleşmiştir. Bu göçlerin önemli bir oranı PKK ile mücadele kapsamında güvenlik gerekçesiyle gerçekleştirildiği iddia edilen nedenler ile ekonomik sebeplerle gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Örneklem grubunun en dikkat çeken bulgularından biri de, çocukların önemli bir oranın okulla ilişkilerinin kesilmiş olmasıdır. Öğrenimin 1. ve 2. kademelerinde okulu terk etmiş olduklarını belirtenlerin oranı % 47,6'yı bulmaktadır. Okulun herhangi bir kademesini bitirip ve hâlihazırda okula devam etmeyenlerin oranları da buna eklendiğinde bu oran % 52'ye çıkmaktadır. Okulla ilişkileri kesilmiş olanların büyük bir bölümü, gözüaltına alınmadan önce okulla ilişkileri kesilmiştir. Çocukların okul durumlarına ilişkin bu olumsuz tablonun onların kitlesel eylemlere daha fazla katılmalarına yol açabilmektedir. Çünkü okul gibi etkili denetleyici bir kurumun dışında

olmanın bu olaylara katılımı kolaylaştırdığı söylenebilir. Okulla ilintili diğer bulgular da şu şekilde belirtilebilir. Görüşülen çocukların % 12,6'sı okul döneminde disiplin cezası aldıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde çocukların % 16,5'i olaylara katıldıkları gerekçesiyle okulda her hangi bir olumsuzluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu oranın görece düşük çıkması, gözaltına alınma döneminin, çocukların okulla ilişkilerinin kesildiği dönemden sonra veya tatil dönemlerinde gerçekleşmiş olması ile açıklanabilir.

Örnekleme grubunun aile durumlarına ilişkin bulgular da şu şekilde belirtilebilir: Kardeş sayılarının fazla olduğu saptanmıştır. Kardeş sayılarının “5 ve üstü” olduğunu belirtenlerin oranı % 85'i bulmaktadır. Çocukların ekserisi (% 93), her iki ebeveynin de olduğu aile ortamında birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklardan sadece % 6,8'inin parçalanmış ailelerden (ayrılma/boşanma, ölüm gibi) geldikleri saptanmıştır.

Ailelerin çocuklarına ilgililik durumlarına bakıldığında ise, çocukların % 14,6'sı kendilerine karşı “ilgisiz” olduklarını, % 33'ü de “kendilerini rahat bıraktıklarını” ifade etmişlerdir. Bu kategorilere ilişkin gerçekleşen oranlar, ailelerin çocukları üzerindeki denetim düzeyini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Aileye ilişkin önemli bir bulgu da, çocukların neredeyse yarıya yakını (% 47,6) aile içinde şiddetin (psikolojik ve fiziksel şiddet) varlığını belirtmiş olmalarıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen çocukların tümü 2009–2011 yılları arasında gözaltına alınmış çocuklardır. Bu çocukların yaş durumlarına bakıldığında en çok 12-17 yaş diliminde yer aldıkları görülmektedir. Bu kategori içerisinde ise en yüksek oranı 16 yaş grubunda olanlar oluşturmaktadır (% 22,3). Bu çocukların ekserisi “taş atma, yürüyüş yapma ve basın açıklaması yapma” gibi nedenlerden gözaltına alınmışlardır. Molotof ve havai fişekli eylemlerden dolayı gözaltına alınanlara ilişkin gerçekleşen oran son derece düşüktür (% 4).

Bu çocukların yarısından fazlası (% 51,5) gözaltına alınma biçimini “kötü” ve “çok kötü” olarak nitelemişlerdir. Görüşülen çocukların büyük bir oranı (% 64) gözaltında buldukları süre içerisinde herhangi kötü bir muamele (işkence, korkutma, sindirme, baskı gibi) ile karşılaşmadıklarını belirtmelerine karşın, kötü bir muamele ile karşılaştıklarını belirtenlere ilişkin gerçekleşen oran da çok da küçümsenmeyecek düzeyde olduğu görülmektedir (% 36). Bu olaylara katılanların % 32'si ilk eylemlerinde

gözaltına alındıklarını belirtmişlerdir. Bunların % 66'sı da daha sonraki katıldıkları olaylarda gözaltına alınmışlardır.

Araştırmanın dikkat çeken diğer bir bulgusu da, görüşülen çocukların % 80'inin "bir kez", % 20'si de "birden çok kez" gözaltına alındıklarını belirtmiş olmalarıdır. Bu çerçevede, birden çok kez gözaltına alınan çocuklar ile gözaltına alınma sürecinde daha fazla baskı veya kötü muamele ile karşılaşan çocukların diğer çocuklara kıyasla daha çok radikalleşme eğilimlerini gösterilebilecekleri öngörülebilir.

Diğer önemli bir bulgu da, ilk olaylarda gözaltına alınmış olanlar içerisinde % 61'inin sonraki olaylara katılmadıklarını belirtmiş olmalarıdır. Gözaltına alınmış olmalarına rağmen yine de eylemlere katılmaya devam ettiklerini belirtenlerin (% 38) diğer çocuklara kıyasla daha fazla politize oldukları, bu olaylara daha bilinçli katıldıkları ve daha çok radikalleşme eğilimi gösterecekleri söylenebilir.

Gözaltına alınan çocukların % 24'ü tutuklandıklarını ve bunların % 17,5'i de hüküm giydiklerini belirtmişlerdir. Tutuklanma ve hüküm giyme ile sonuçlanan bu durumlar da, söz konusu çocukların giderek daha çok PKK örgütüne yakınlık duymalarına yol açabilir. Diğer bir ifade ile hüküm giyen bu çocukların örgüte daha kolaylıkla yönelebilecekleri söylenebilir.

Çocukların bu eylemlere katılmalarında etkili olan diğer bir etken de, onların birlikte oldukları akran veya arkadaş gruplarının yapısıdır. Çocukların % 45'i eylemlere "arkadaşları" ile katıldıklarını, % 34'ü ise "tek başlarına" katıldıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde çocukların ekserisi (% 94) kendi istekleri ile eylemlerde yer aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu çocukların neredeyse tümü (% 96) bu olaylara katılmada "aldatılma iddialarının" gerçeği yansıtmadığını ileri sürmüşlerdir.

Bu araştırmanın diğer önemli bir bulgusu da, bu eylemlere katılan çocukların geçmişte polis, jandarma veya asker kaynaklı doğrudan her hangi şiddet eylemine maruz kalmadıkları yönündeki belirtmeleridir (% 90,3). Çocukların sadece küçük bir oranı (% 8,7) böyle bir mağduriyeti yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular, çocukların doğrudan kendi yaşadıkları mağduriyetlerden dolayı bu eylemlere katılmadıklarını da göstermektedir. Ancak burada kendi aile bireylerine ve kendilerini özdeşleştirdikleri bireylere veya yakınlarına yönelik geçmişte yaşanmış olan mağduriyetlerin öne çıktığı veya süreçte etkili olduğu söylenebilir. Çocukların % 33'ü

geçmişte aile bireylerinin polis, jandarma ve asker temelli baskı ve şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiş olmaları önemlidir.

Ayrıca görüşülen çocuklardan, yaklaşık olarak her 5 çocuktan biri kendi ailesinde tutuklanan veya hüküm giyen bir bireyin var olduğunu belirtmiştir (% 21,4). Bu tutuklanan veya hüküm giyenlerin de genelde baba ve ağabey olduğu belirtilmiştir. Bu durumun, çocukların politik bir tavır almalarında ve bu olaylara katılmalarında etkili olduğu söylenebilir. Bu konuda akrabalara ilişkin gerçekleşen oran ise daha yüksek çıkmıştır. Çocukların % 54,4'ü akrabalarından tutuklanan veya hüküm giyenlerin var olduğunu, % 45,6'sı da böyle bir durumun olmadığını belirtmişlerdir. Tutuklanan veya hüküm giyenler içerisinde de en çok amca, kuzenler ve dayı belirtilmiştir. Söz konusu yakınlarının cezaevine girme gerekçeleri de genelde bölgedeki terör örgütü veya illegal yapılarla olan ilişkiler gösterilmiştir.

Ailelerine ilişkin diğer bir bulgu da, olaylara katılanların % 7,8'inin, aile bireylerinden illegal örgüte katılanların var olduğunu belirtmiş olmalarıdır. Çocukların % 6,8'i de, bu yöndeki soruyu yanıtlamamışlardır. Cevap vermek istemeyen bu çocukların da aile bireylerinde örgüte katılanların olduğu tahmin edilmektedir. Bu iki oran birlikte ele alındığında % 15'i bulmaktadır. Çocukların % 85'i de kendi aile bireylerinden illegal örgüte katılanların olmadığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde yakın akraba bireylerinden (en çok belirtilenler dayı ve kuzenler) illegal örgüte katılanların olduğunu belirtenlere ilişkin gerçekleşen oran yüksek görünmektedir (% 37). Bu soruyu cevaplamak istemeyen % 4 oranını da bu sayıya eklemek mümkündür. Çocukların politize olmalarında ve radikal eğilim kazanmalarında önemli olan diğer bir saptama da, özellikle akraba bireylerinden geçmişte faili meçhul cinayetlere maruz kalan yakınlarının varlığıdır. Çocukların % 30'u, akraba bireylerinden (en çok amca, dayı ve kuzen) faili meçhul cinayetlere kurban gittiklerini belirtmişlerdir.

Burada önem arz eden diğer bir konu da, çocukların bu olaylara katılmalarına ilişkin ailelerinin nasıl bir pozisyon aldıklarıdır. Çocukların önemli bir oranı (% 54,4) bu olaylara katılırken ailelerin haberleri olmadığını belirtirken, ailelerinin haberi olduklarını söyleyenlere ilişkin gerçekleşen oran da son derece dikkat çekicidir. Çocukların % 20,4'ü genelde ailelerinin haberleri olduğunu, % 25,4'ü de "bazen" haberleri olduğunu belirtmişlerdir. Daha çarpıcı olanı, olaylara katılan çocukların % 48,5'i, ailelerinin kendilerine yönelik tutumlarını "tepkisiz kaldıkları" şeklinde belirtmiş

olmalarıdır. Dahası çocukların % 10,7'si de, ailelerinin kendilerinin olaylara katılmalarına olumlu baktıkları şeklindeki değerlendirmeleridir. Çocukların sadece % 40,8'i ailelerinin tutumunun olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Doğrusu, çocukların bu olaylara katılmaları karşısında ailelerin, gerek destekleyici yönde tavır belirlemeleri gerekse de her hangi bir tepki koymamaları yönünde sergiledikleri pozisyonun tartışılması gerektiği burada belirtilmelidir.

Çocukların bu olaylara katılmalarında etkili olan diğer bir faktör de, PKK örgütüne yakın olan kitle iletişimi araçlarını izleme oranının yüksekliğidir. Çocuklardan sadece % 24'ü örgüte yakın olan tv kanallarını izlemediklerini, geriye kalan çocuklardan % 37'si "sıklıkla", % 40'ı da "bazen" izlediklerini belirtmişlerdir. Örgütün kitlesel olaylara ve örgüte katılma yönünde özendirici yayınlar yapması, çocukların bu olaylara katılmalarında etkili olduğu söylenebilir.

Sorunun bir diğer boyutu da PKK/KCK ve siyasi parti örgütlerinin kitleleri organize etme yönündeki çabalarıdır. Çocuklar bu eylemlere aktif olarak katılmak suretiyle veya onların katılımları sağlanarak ciddi bir görünürlük sağlamaktadırlar. Nitekim PKK'nin kitleselleşerek toplum nezdinde itibarını yükseltmek istediği ve olayları tetiklemeye çalıştığı görülmektedir. Kentlerin içindeki bu olayları yönlendirmek amacıyla illegal yapılanmaları teşvik edebilmekte, her olaydan sonra yaptıkları açıklamalarda bölge insanının şiddet ile tepki vermesini istemektedir. Böylece şiddet eylemlerini pazarlık araçlarına dönüştürmeye çalışmaktadır. Üstelik şiddet eylemleri örgüte militan sağlamanın ilk ayağı olabilmektedir. Oluşturduğu kaos ortamı ile gençleri mobilize edebilmekte ve gençlerin örgüte militan olarak katılmalarını teşvik edebilmektedir.

Legal ya da illegal alanda özellikle çocukların militarize edilmesi, şiddet olaylarına yönlendirilmesi ve bunun bir hak alma yöntemi olarak kullanılması demokratik ülkelerde meşru görülmemektedir. Bu tür şiddet eylemleri, örgüte yakın duran yapılanmaların kullanmaya çalıştıkları demokratik söylemin samimiyetini tartılır hale getirmektedir.

Bu eylemler üzerinden gündeme gelen bir diğer konu da çocuk militanlardır. Örgüt içinde çocuk militan sayısının yüksek olduğu, devlet yetkililerince sürekli dile getirilmektedir. Üstelik çocuk militanları örgüt de kabul etmektedir. Böylece örgüt yeni

katılımlar için çocuk militanlar üzerinde propaganda yapabilmektedir. Şiddet ortamının sürekli canlı tutulması, bu bağlamda örgütün ayakta kalmasını sağlayabilmektedir.

Bütün bu veriler ışığında çocukların güvenini kazanmak için, göçün yarattığı kenar mahallelere hizmet götürülmesinin ve sağlık, eğitim, sosyal hizmet vb. alanlarda pozitif ayrımcılık yapılmasının daha iyi sonuç vereceği tahmin edilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve bağlı taşra teşkilatının sorunlu bölgelerde yürüttüğü çalışmalar çocukların okullaştırılması için yetersiz olabilmektedir. Bazı idareciler sorun olarak gördüğü öğrencileri kazanmada isteksiz davranabilmektedir. Çocukların okuldan uzaklaşmaları, sokağın etkisine girmelerine ve olaylara daha fazla katılmalarına neden olabilmektedir. Çocukların okullaşma oranının artırılması, onları sokaklarda alıkoyacak bir sonuç doğurabilecektir. Okul hayatı bitmiş çocukların mesleki ve eğitsel kurslar ile yeniden kazanılması, çocuklardaki başıboşluğu azaltabilecektir.

Şiddet eylemleri içinde bulunan çocukların ailelerine, olası tehlikeler konusunda bilgi verilmesinin olumlu olacağı düşünülmektedir. Ailelerin gözü önünde çocukları dövme, çocuklara hakaret etmek gibi cezalandırıcı davranışların yerine, olayların sonuçlarını ve yanlışlıklarını gösteren görüşmeler yapmak daha iyi sonuç verebilecektir.

Bazı çocuklardan alınan bilgilere göre, tutuklanma yaygın bir şekilde başvuru alan bir önlem olmuştur. Bu önlem bazı sakıncalar yaratabilmektedir. Çünkü yapılan yasal değişiklikler ile mahkeme sonucunda verilen hükümlerin büyük bir bölümü cezaevinde yatmayı gerektirmeyecek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Üstelik bu tutukluluk halleri cezaevlerinin kötü şartlarında yaşanan olaylar ile daha da büyük olumsuzluklara neden olabilmektedir. Pozantı vakası olarak bilinen olaylara benzer durumlar çocukların bütün yaşamını etkileyen olaylara dönüşebilmektedir. Cezaevlerinde çocuk tutukluların yangın çıkarma gibi bazı eylemlerinden, cezaevlerinin fiziki koşullarının sıkıntılı olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca cezaevi idarecileri tutuklu veya hükümlülerin bulaştıkları suçlara göre ayırım yapabilmektedir.

Nitekim illegal örgütlerin cezaevlerinde rahat bir şekilde propaganda yaptığı ve ideolojik olarak eğittikleri bu çocukların daha da radikalleştiği, bazılarının örgüte katıldıkları ve kent merkezlerinde milis gücüne dönüştükleri tahmin edilmektedir. Medyaya yansıyan bazı vakalarda görüldüğü gibi, çocuklar yaşadıkları sıkıntılardan dolayı buhranlar yaşayabilmekte, bazıları intihar edebilmektedir.

İnsan haklarına ve her şeyden önce çocuk haklarına saygı duymak ahlaki bir yükümlülüktür. Demokratik ilkelere, aidiyetlere saygı duyan ve çocukların psiko-sosyal özelliklerine uygun dil geliştiren bir medyanın özendirilmesinin yurttaşlar için daha faydalı olacağı tahmin edilmektedir.

Sivil toplum örgütlerine bu konuda büyük görevler düşmektedir. Özellikle çatışan iki gücün sesini bastırabilecek en büyük ses sivil toplumun sesidir. Şiddet eylemleri içindeki çocuklar için yapabilecekleri çağrılar ve ailelerine yönelik çalışmalar etkili olabilecektir. Daha önceki bazı deneyimler, sivil toplum karakterli çalışmaların karşılık bulduğunu göstermektedir.

Yukarıda ifade edilen öneriler çocuklar üzerinde oluşturulan istismarın azaltılması ve çocukların illegal örgütlenmelerden uzaklaşmasında olumlu bir rol oynayacağı tahmin edilmektedir. Kurumlara duyacakları güven ve aidiyet duygusu çözümün legal yollardan geçtiği bilincini de geliştirebilecektir. Olası taleplerin ifade bulacağı demokratik ortamların varlığı diğer araçları etkisiz kılabilir.

Çocuklar için yapılacak en önemli düzenlemeler siyasi, hukuki ve ahlaki bakış açısını düzeltmektir. Çocukları şiddetli cezalar ile ıslah etmekten ziyade, mağduriyet yaratacak koşulları ortadan kaldırıp kucaklayıcı ve bütünleştirici bir dil geliştirmek iyi bir çözüm yolu olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, Y.B. (2009), “Türkiye’de Kanunla İhtilaf Halindeki Çocuklar: Multi Disipliner Yaklaşımın Önemi”, I. Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu, Kanunla İhtilaf Halindeki Çocuklar s. 293-314, Polis Akademisi Yay. Ankara.
- Akıner, N. (2010), Mersin Banliyölerinde Öfke Patlaması, Karakutu Yay. İstanbul.
- Alpkaya, G. “Kayıplar Sorunu ve Türkiye”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:50 Sayı:3, 1995, Ankara.
- Arokan, M. (2010), “Ayrılıkçı Kürt Hareketinin Tarihsel Dinamiklerine Kısa Bir Bakış”, Alternatif Politika Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, s.175-194.
- Atiker, E. (1998), Modernizm ve Kitle Toplumu, Vadi Yay. Ankara.
- Avcı, M. (2009), “Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri Erzurum İl Örneği”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- Aydın, E. Batman, Habizbin, Hizbullah <http://www.t24.com.tr/content/authors.aspx?author=13&article=3097>
- Aytaç, A.M. (2011), Kitlelerin Ruhu, Siyasal ve Sosyal Kuramda Kalabalık Tahayyülleri, Dipnot Yay. Ankara.
- Bal, İ. (2007), “ PKK Terör Örgütü, Tarihsel Süreç ve 28 Mart Diyarbakır Olayları Analizi”, Uluslar arası Hukuk ve Politika Dergisi Cilt:2, Sayı:8, s.75-89.
- Balcıoğlu, İ. (2007), Sosyal ve Psikolojik Açından Göç, Elit Kültür Yay. İstanbul.
- Bulut, M. (2010), Şiddet ve Çocuk, Asil Yay. Dağ. Ankara.
- Canetti, E. (2010), Kitle ve İktidar (Çev. Gülşat Aygen), Ayrıntı Yay. 4.Baskı, İstanbul.

- Coşkun, M. K. (2004), Eski ve Yeni Toplumsal Hareketler: Türkiye’de Demokratik Açılımlar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Çandar, C.(2011), Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır, Kürt Sorununun Şiddetten Arındırılması, TESEV Demokratikleşme Programı, Tesev Yay. İstanbul.
- Çelik, A.B (2006), Batman İli Alan Araştırması Değerlendirmesi: Ülke İçinde Yerinden Edilmenin Sosyo-Ekonomik Sonuçları ve Geri Dönüş Önündeki Engeller, TESEV Yay. İstanbul.
- Çeşme, A.(2011), PKK, Psikolojik Harekât ve Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü, IQ Kültür Sanat Yay. 2.Baskı, İstanbul.
- Çetinkaya, Y.D. ve Diğerleri (2008), Toplumsal Hareketler, Tarih, Teori ve Deneyim (Derleyen Y. Doğan Çetinkaya), İletişim Yay. İstanbul.
- Çoban, B.(2009), Medya, Resmi Tarih ve Milliyetçilik, Medya Milliyetçilik Şiddet (Haz. Barış Çoban) s.29-72, Su Yay. İstanbul.
- Darıcı, H. (2009), “Şiddet ve Özgürlük: Kürt Çocuklarının Siyaseti”, Toplum ve Kuram Dergisi, sayı:2 s. 17-42, Toplum ve Kuram Yay. İstanbul.
- Dincer, B., Özaslan, M., Kvasoğlu, T. (2003), İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, DPT Yay. Ankara.
- Durna, T., Kubilay, Ç. (2010), “Basımın Şiddeti:Siyasal Gösterilerde ‘Polise Taş Atan Çocuklar’ Örneği” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:65, Sayı:3, s. 51-85.
- Elkind, D. (1999), Çocuk ve Toplum (Hazırlayan: Bekir Onur), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Ankara.
- Fanon, F. (2001), Yeryüzünün Lanetlileri (Çev. Lütfi Fevzi Topaçoğlu), Avesta Yay. İstanbul.
- Faraç, M. (2010), PKK Ne İstiyor, Cumhuriyet Kitapları, 2. Baskı, İstanbul.

- Foucault, M. (2001), Entellektüelin Siyasi İşlevi, (Çev. Işık Ergüden, Osman Akınhan, Ferda Keskin), Ayrıntı Yay. İstanbul.
- Freud, S. (2006), Kitle Psikolojisi, Cem Yay. 3.Basım, (Çev. Kamuran Şipal), İstanbul.
- Gasset, J. O. Y (2012), Kitlelerin Ayaklanması (Çev. Neyyire Gül Işık), Türkiye İş Bankası Kültür Yay. 2. Baskı, İstanbul.
- Göllüce, C. (1998), Filistin Kazanacak, Filistinli Sürgünlerin Ağzından Direniş Destanı, Belge Yay. İstanbul.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2006), Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması, Ankara.
- Hoffer, E. (2005), Kesin İnançlılar (Çev. Erkil Günur), İm Yay. 8.Baskı, İstanbul.
- <http://busam.bahcesehir.edu.tr/rapordosya/Guneydogu-Raporu.pdf>
- <http://www.etha.com.tr/Haber/2011/12/10/guncel/30-bin-siyasi-tutuklunun-13-bini-turkiyede/>
- <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/02/10/pkkya-katilim-en-yuksek-oldugu-5-il?paging=1>
- Işık, G. ve Diğerleri (2011), Toplumsal Hareketler, Nobel Yay. Ankara.
- İçli, T. G. (1994), “Aile İçi Şiddet: Ankara İstanbul ve İzmir Örneklemi”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:11 Sayı:1-2, Ankara.
- İHD, (2009), “2008 Yılı Kanunla İhtilafa Düşen Çocuklar Raporu”.
- Kartal, B., Kumbetoğlu, B., ve Diğerleri (2011), Yeni Toplumsal Hareketler, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Kaya, A. (2009), Türkiye’de İç Göçler, Bütünleşme mi Geri Dönüş mü? İstanbul Diyarbakır Mersin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay. İstanbul.

- Keser, İ. (2011), Göç ve Zor, Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç, Ütopya Yay. Ankara.
- Kızmaz, Z. (2006), “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:16, Sayı:2 S.247-267, Elazığ.
- Kurban, D., Yeğen, M. (2012), Adaletin Kıyısında: Zorunlu Göç Sonrasında Devlet ve Kürtler, TESEV Yay. İstanbul.
- Le Bon, G. (2009), Kitleler Psikolojisi, (Çev. Hasan İlhan), Alter Yay. Ankara.
- McLellan, D. (1999), İdeoloji (Çev. Ercüment Özkaya), Doruk Yay. Ankara.
- Onatlı, M. (2011), The İdeology Of Stones: The Empowerment Of Kurdish Children As Political Actors İn Turkey, İstanbul Teknik Üniversitesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Onatlı, M., “Taşların ideolojisi”, 31/07/2011 Tarihli Radikal Gazetesi Radikal İki Eki.
- Özyurt, C. (2011), Çocuk Sosyolojisi: Bir Giriş Denemesi,, Aile Sosyolojisi , s.156-196, Açılım Kitap, 2. Baskı, Ankara.
- Tan, M. (1989), “Çağlar Boyunca Çocukluk”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:22 Sayı:1, Ankara.
- Tilly, C. (2008), Toplumsal Hareketler (Çev. Orhan Düz), Babil Yay. İstanbul.
- Timisi, N. (2011), “Medyada Çocuğu Koruyucu Önlemler”, Çocuk Hakları ve Medya (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin), s.140-160, Çocuk Vakfı Yay. İstanbul.
- Tori, (2008), Asimilasyon Sarmalında Kürtler, Doz Yay. İstanbul.
- Touraine, A. (200), Modernliğin Eleştirisi (Çev. Hülya Tufan), YKY Yay. 3. Baskı, İstanbul.

- UNİCEF Türkiye Temsilciliği (2009), “Gösterileri Katılmaları Sebebi İşe Terör Suçlusu Sayılan Çocuklar Hakkında Saha Ziyareti Raporu”
- Yağcıoğlu, S. (2010), “Yeni Çocukluğun Kurucuları Kürt Çocuklarının Siyaseti ve Siyaset Alanı Olarak Toplumsal Gösteriler”, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt:8 Sayı:31, Ankara.
- Yanıkkaya, B. (2009), “Gündelik Hayatın Suretinde: Öteki Korkusu, Görsel Şiddet ve Medya”, Medya Milliyetçilik Şiddet (Haz. Barış Çoban) s.11-27, Su Yay. İstanbul.
- Yavuzer, H. (2009), “Çocuk ve Suç”, Remzi Kitapevi (12. Basım), İstanbul.
- Yeğen, M. (2009), “Yeni Anayasa Eski Yurttaşlık, Toplumsal Barışın İnşası, Sivil Bir Anayasa Arayışı” (Editör: Vahap Coşkun) s. 71-80, Heinrich Böll Stiftung Derneği, Sena Ofset, İstanbul.

EK 1 ANKET ÖRNEĞİ

Batman ilini kapsayan bilimsel bir çalışma için görüşlerinize başvuruyoruz. Çalışmamız 2009-2011 yıllarında kitlesel eylemlere katılan 18 yaşından küçük bireyleri kapsamaktadır. Görüşleriniz araştırmamız için büyük önem taşımaktadır. Vereceğiniz cevapların gizli tutulacağından emin olunuz. Gösterdiğiniz ilgiden dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz : 1.()Kız 2.()Erkek

2. Yaşınız :

3. Doğum yeriniz İl :..... İlçe:..... Köy:.....

4. İkamet ettiğiniz mahalle:

5. Öğrenim durumunuz?

1.() Okur-yazar değil 2.() Okur-yazar 3.() İlköğretim mezunu

4.() Ortaöğretim mezunu 5.() sınıf okuyor 6.()sınıf terk

6.Babanızın mesleği nedir?

1.() İşsiz 2.() Kamuda memur/işçi 3.() Gündelik işçi 4.() Özel sektörde işçi

5.() Çiftçi 6.() Esnaf 7.() Diğer

7. Annenizin eğitim durumu?

1.() Okur-yazar değil 2.() Okur-yazar 3.() İlkokul mezunu 4.() Ortaokul mezunu

5.() Lise mezunu 6.() Üniversite mezunu 7.() sınıf terk

8. Babanızın eğitim durumu?

1.() Okur-yazar değil 2.() Okur-yazar 3.() İlkokul mezunu 4.() Ortaokul mezunu

5.() Lise mezunu 6.() Üniversite mezunu 7.() sınıf terk

9. Aylık gelirin ne kadar?

1.() 1-500 2.() 501-1000 3.() 1001-1500 4.() 1501-2000

5.() 2001-2500 6.() 2005 +

23. Gözaltına alınmanıza gerekçe gösterilen durum nasıl olmuştur?

- 1.() Basın açıklaması ve yürüyüş 2.() Taş atma olayı 3.() Molotof ve havai fişekler
4.() Slogan atma 5.() Diğer:.....

24. Gözaltına alındıktan sonra tutuklandınız mı?

- 1.() Evet 2.() Hayır

25. Hüküm giydiniz mi?

- 1.() Evet 2.() Hayır

26. Gözaltına alındığınızda baskı şiddet ve işkence gördünüz mü?**27. Olaylara kiminle katıldınız?**

- 1.() Tek başıma 2.() Aile üyelerimle 3.() Akrabalarım
4.() Arkadaşlarımla 5.() Tanımadığım kişilerle

28. Şuana kadar kaç kez gözaltına alındınız?

- 1.() 1 kez 2.() 2 kez 3.() 3 kez 4.() 4 kez 5.() 5 ve üstü

29.Olaylarına katılmadan önce jandarma ve polis şiddetine maruz kaldınız mı?

- 1.() Evet 2.() Hayır

30.Olaylara katılmadan önce ailenizde jandarma ve polis şiddetine maruz kalan oldu mu?

- 1.() Evet 2.() Hayır

31. Olaylara katılırken ailenizin haberi oluyor mu?

- 1.() Evet 2.() Hayır 3.() Bazen

32. Aileniz olaylara katılımınızı nasıl karşılamaktadır?

- 1.() Olumlu bakmaktadır 2.() Olumsuz bakmaktadır 3.() Tepkisiz kalmaktadır

40. Tutuklanan ya da hüküm giyen aile bireyleri varsa hangi sebeplerden dolayı tutuklanmış ya da hüküm giymiştir?

- 1.() Adam yaralama/öldürme 2.() Hırsızlık/gasp/kapkaççılık
 3.() Siyasi sebepler 4.() İlegal örgütlerle ilişkiler
 5.() İş hayatı gereği/dolandırıcılık 6.() Diğer:.....

41. Aile bireylerinizden herhangi bir illegal örgüte katılan kimse var mı varsa yakınlı dereceniz nedir?

- 1.() Herhangi bir illegal örgüte katılan yok 2.() Babam 3.() Annem
 4.() Ağabeyim 5.() Ablam 6.() Kardeşim

42. II. Derece aile bireylerinizden herhangi bir illegal örgüte katılan kimse var mı varsa yakınlı dereceniz nedir?

- 1.() Herhangi bir illegal örgüte katılan yok 2.() Amcam 3.() Dayım 4.() Halam
 5.() Teyzem 6.() Dedem/Ninem 7.() Kuzenlerim 8.() Diğer:.....

43. Aile bireylerinizde faali meçhul cinayetle vefat eden kimse var mı varsa yakınlı dereceniz nedir?

- 1.() Herhangi bir faili meçhul cinayetle vefat eden yok 2.() Babam 3.() Annem
 4.() Ağabeyim 5.() Ablam 6.() Kardeşim

44. II. Derece aile bireylerinizde faali meçhul cinayetle vefat eden kimse var mı varsa yakınlı dereceniz nedir?

- 1.() Herhangi bir faili meçhul cinayetle vefat eden yok 2.() Amcam 3.() Dayım
 4.() Halam 5.() Teyzem 6.() Dedem/Ninem 7.() Kuzenlerim 8.() Diğer:.....

45. Ailenizin size karşı tutumunu nasıl tarif edersiniz?

- 1.() Çok ilgili 2.() Bazen ilgi göstermektedir 3.() Beni rahat bırakırlar
 4.() İlgisizdirler 5.() Diğer:.....

46. Aile içinde şiddet durumu hakkına bilgi veriniz (size uygun olanını işaretleyiniz)

- 1.() Babam anneme fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- 2.() Babam çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- 3.() Annem çocuklarına fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- 4.() Ağabeyim ebeveynlerime fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- 5.() Ağabeyim kardeşlerine fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- 6.() Ablam kardeşlerine fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- 7.() Ben ebeveynlerime fiziksel şiddet uygularım
- 8.() Ben kardeşlerime şiddet uygularım
- 9.() Diğer.....
- 10() Ailemizde şiddet yaşanmamaktadır.

47. İnternet kullanma sıklığınız nedir?

- 1.() Her gün girerim
- 2.() Haftada en az bir kere girerim
- 3.() Düzenli girmem
- 4.() Hiç girmem

48. Eğer internete giriyorsanız en çok hangi tür siteleri takip etmektesiniz?

- 1.() Haber siteleri
- 2.() Forum siteleri
- 3.() Spor siteleri
- 4.() Politik siteler
- 5.() Sohbet siteleri
- 6.() Oyun Siteler
- 7.() Diğer

49. Politik siteleri takip ediyorsanız hangi siteleri tercih etmektesiniz?

- 1.() Örgüte yakın Kürt politik siteleri
- 2.() Bağımsız Kürt politik siteleri
- 3.() Türkiye’de faaliyet gösteren legal siteler
- 4.() Diğer

50. Geçmişten günümüze Med Tv, Medya Tv, Roj Tv, Sterk Tv, Nüçe Tv gibi değişik isimlerle faaliyet gösteren kanalları hangi sıklıkla seyredersiniz?

- 1.() Sıklıkla takip ediyorum
- 2.() Bazen seyrediyorum
- 3.() Setretmiyorum

51. Türk medyasını izliyor musunuz? İzliyorsanız hangi kanalları takip ediyorsunuz?

52. Gazete okuyor musunuz okuyorsanız hangi gazeteleri tercih ediyorsunuz?

53. Kitap okuyor musunuz?

1.() Sıklıkla 2.() Bazen 3.() Okumuyorum

54. Kitap okuyorsanız hangilerini tercih ediyorsunuz?

1.() Romanlar/şiiirler 2.() Mitolojik kitaplar 3.() Felsefi/psikolojik kitaplar
4.() Politik kitaplar 5.() Ansiklopedi/bilgilendirici kitaplar 6.() Diğer:.....

Dini sorumluluk durumunuz. (İslam dinine mensup kişilere sorulacaktır)

55. Namaz kılma sıklığı 1.() Sürekli 2.() Bazen 3.() Hiç

56. Oruç tutma sıklığı 1.() Sürekli 2.() Bazen 3.() Hiç

57. Camiye gitme sıklığı 1.() Sürekli 2.() Bazen 3.() Hiç

58. Kuran okuma sıklığı 1.() Sürekli 2.() Bazen 3.() Hiç

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Mardin ilinin Derik ilçesinde doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Kızıltepe ilçesinde tamamladı. 1999 yılında yerleştiği Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden 2003 yılında mezun oldu. Özel dershanelerde ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğretmen olarak çalıştıktan sonra 2010 yılında Batman Üniversitesi'nde öğretim görevlisi kadrosuna atandı. 2010 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. Halen Batman Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.